

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

นางสาว ญัฐสุลักษณ์ ศรีมีชัย

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-6697-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FACTORS AFFECTING ADULT LEARNERS' PARTICIPATION IN VOCATIONAL SHORT COURSES
IN NON-FORMAL EDUCATION CENTERS IN BANGKOK METROPOLIS

Miss Natalak Srimechai

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Non-Formal Education
Department of Educational Policy, Management, and Leadership

Faculty of Education
Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-17-6697-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์   ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้น
ของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
โดย   นางสาว ณิชฎลักษณ์ ศรีมีชัย
สาขาวิชา   การศึกษานอกระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)

..... กรรมการ
(อาจารย์สุชาติ ศรีนวลนัด)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ณัฐธิดาภรณ์ ศรีมีชัย : ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของ
 นักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร. (FACTORS AFFECTING ADULT
 LEARNERS' PARTICIPATION IN VOCATIONAL SHORT COURSES IN NON-FORMAL
 EDUCATION CENTERS IN BANGKOK METROPOLIS)

อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล 150 หน้า. ISBN 974-17-6697-1.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตร
 ระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมี
 ส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
 กรุงเทพมหานคร (3) ศึกษาปัจจัยที่ร่วมอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพ
 หลักสูตรระยะสั้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
 กรุงเทพมหานคร จำนวน 246 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา
 ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ด้านการสำรวจปัญหา
 ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงานและด้านการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$)
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นที่ระดับความมีนัยสำคัญทาง
 สถิติ .01 มี 2 ตัวแปร ได้แก่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และสาขาวิชาชีพ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียน
 วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 มีเพียง 1 ตัวแปร ได้แก่ ระดับการศึกษา
3. ปัจจัยที่ร่วมอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นโดย
 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น (Stepwise method) พบตัวแปร 2 ตัวที่ได้รับการ
 คัดเลือกและสามารถร่วมอธิบายความแปรปรวนการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของ
 นักศึกษาผู้ใหญ่ได้ร้อยละ 19.40 ได้แก่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และสาขาวิชาชีพ

ภาควิชา...นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา   ลายมือชื่อนิติ.....
 สาขาวิชา...การศึกษานอกระบบโรงเรียน...   ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา 2547

4583687427 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEY WORD: FACTORS / PARTICIPATION / VOCATIONAL SHORT COURSES / NON-FORMAL EDUCATION / BANGKOK METROPOLIS

NATALAK SRIMECHAI : FACTORS AFFECTING ADULT LEARNERS' PARTICIPATION IN VOCATIONAL SHORT COURSES IN NON-FORMAL EDUCATION CENTERS IN BANGKOK METROPOLIS. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.DR. ARCHANYA RATTANA U-BOL 150 pp. ISBN 974-17-6697-1.

The purposes of this thesis were (1) to study the level of adult learners' participation in vocational short courses in non-formal education centers in Bangkok metropolis, (2) to study factors affecting adult learners' participation in vocational short courses in non-formal education centers in Bangkok metropolis, (3) to identify predictor variables of participating in vocational short courses. The samples were 246 adult learners of vocational short courses in non-formal education centers, Bangkok metropolis. Questionnaires were used as research instrument. The percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis were used for data analysis.

The findings revealed that :

1. The levels of adult learners' participation were at the moderate level ($\bar{X} = 2.95$) in vocational short courses in the survey of problems, the planning, the implementation, and the evaluation .

2. Factors affecting adult learners' participation in vocational short courses at .01 level of significant were two variables : institutional environment and areas of vocational short courses. Factor affecting adult learners' participation in vocational short courses at .05 level of significant was only one variable which was the level of education.

3. Two selected variables could predict adult learners' participation in vocational short courses at 19.40 percents by the stepwise method which were institutional environment and areas of vocational short courses.

Department..Educational Policy, Management, and Leadership..Student's signature.....

Field of study...Non-Formal Education...

Advisor's

Academic year 2004

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ทั้งนี้ด้วยพระคุณของท่านอาจารย์ทุกท่านที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาแก่ผู้วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา รัตนอุบล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ของการวิจัยด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง

นอกจากนี้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงจะไม่สำเร็จลงได้หากไม่ได้รับความร่วมมือและกรุณาจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้อำนวยการ ครูประจำกลุ่ม และนักศึกษาที่ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน เขตคลองเตย เขตห้วยขวาง เขตจอมทอง เขตคลองสาน เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางเขน และเขตพญาไท รวมทั้งนางสาวนริภัทร ผิวพอใช้ ที่ได้มีส่วนช่วยผู้วิจัยอย่างมาก

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย ที่ให้ทุนส่วนหนึ่งเพื่อสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ คุณยายฟอง น้ำจา พี่แพร พี่ภูมิที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา พร้อมทั้งขอขอบพระคุณทุกท่านที่ไม่สามารถเอ่ยนามในที่นี้ได้หมด

ณัฐรัชต์ลักษณะ ศรีมีชัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ

บทที่

1	บทนำ.....	1
	วัตถุประสงค์การวิจัย.....	7
	สมมติฐานในการวิจัย.....	7
	ขอบเขตการวิจัย.....	8
	คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
	แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	11
	แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการศึกษาสายอาชีพ.....	22
	แนวคิดและองค์ประกอบของการจัดการศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น.....	26
	แนวคิดของตัวแปรที่ศึกษา.....	31
	แนวคิดตัวแปรต้นที่ศึกษา.....	31
	ปัจจัยส่วนบุคคล.....	31
	ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์.....	32
	ปัจจัยด้านเจตคติในการเรียน.....	36
	ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา.....	38
	แนวคิดตัวแปรตามที่ศึกษา.....	45
	แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	45
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
	กรอบความคิดในการวิจัย.....	57

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	58
	การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	58
	การกำหนดเครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	61
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	65
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	92
	สรุปผลการวิจัย.....	94
	อภิปรายผลการวิจัย.....	98
	ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้.....	107
	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	109
	รายการอ้างอิง.....	110
	ภาคผนวก.....	120
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม.....	121
	ภาคผนวก ข จดหมายขอความร่วมมือในการตรวจแบบสอบถามและเก็บข้อมูลวิจัย..	122
	ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	127
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	150

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม..... 55
2	การเลือกกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร (ศน.กทม.) ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต (ศบข.) ทั้งหมด และจำนวนศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขตที่เลือก..... 59
3	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร (ศน.กทม.) ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขตที่เลือก (ศบข.) และหลักสูตร..... 60
4	จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับ จำแนกตามศูนย์บริการการศึกษา ออกโรงเรียนเขต (ศบข.) และหลักสูตร..... 61
5	โครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถาม..... 64
6	ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร..... 65
7	จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 71
8	ผลการแจกแจงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการเรียน วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร โดยรวม..... 74
9	ผลการแจกแจงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการเรียน วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการสำรวจปัญหา รายชื่อ..... 75
10	ผลการแจกแจงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการเรียน วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผน รายชื่อ..... 76
11	ผลการแจกแจงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการเรียน วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการดำเนินงาน รายชื่อ..... 77
12	ผลการแจกแจงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการเรียน วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินผล รายชื่อ..... 78

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
13	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร..... 79
14	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรเจตคติในการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร..... 80
15	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร โดยรวม..... 81
16	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานครด้านกายภาพ รายข้อ..... 82
17	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานครด้านการเรียนการสอน รายข้อ..... 83
18	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานครด้านสังคม รายข้อ..... 84
19	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผล ต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร..... 85
20	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของกลุ่มตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือก เข้าอยู่ในสมการถดถอย..... 87
21	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการสำรวจปัญหา..... 88
22	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผน..... 89

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
23	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการดำเนินงาน.....	90
24	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินผล.....	91

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) ได้มีการดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ในด้านแนวคิดที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหาความยากจน การฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศให้พ้นจากวิกฤตพร้อมไปกับการวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง และการสร้างระบบการบริหารจัดการภายในที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกระดับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546) ซึ่งการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนอันเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าของประเทศ การศึกษาหล่อหลอมชีวิตมาตั้งแต่เกิด โดยมีพ่อแม่ให้ความรู้และอบรมสั่งสอนให้มีความรู้และประสบการณ์ไปตามวัยและเพศ การศึกษาช่วยพัฒนาชีวิตของคนในวัยเด็กให้มีความพร้อมสำหรับการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในอนาคต เมื่อสำเร็จการศึกษาและออกไปประกอบอาชีพแล้ว การศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความรู้และความสามารถมากขึ้น เพื่อให้คนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่รัฐจัดให้หรือการศึกษาในโรงเรียนนั้นไม่เพียงพอกับความต้องการและไม่สามารถตอบสนองในเวลาที่มีความสนใจหรือความต้องการอยากจะได้การศึกษาจึงมีน้อย ขาดแคลนและไม่สนองความต้องการของผู้บริโภคอย่างเต็มที่ (อุดมเชยกิจวงศ์, 2544)

สำหรับประเทศไทยกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่จะส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในวัยเรียนเป็นจำนวนมาก ในปัจจุบันมีผู้ไม่มีการศึกษาถึง 4,860,045 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2546)

การศึกษานอกโรงเรียนจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งซึ่งประชาชนที่ด้อยโอกาส พลาดโอกาสในการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือผู้ที่พ้นจากการศึกษาในระบบโรงเรียนแล้ว ได้มีโอกาสเข้ารับการการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ และปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัวและชุมชนให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะสถานการณ์ในปัจจุบัน ขณะที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ สังคมมีปัญหามากมาย เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความยากจน ปัญหา

อาชญากรรม ฯลฯ การพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะอาชีพ จะช่วยลดปัญหาการ
 แร้นแค้นของประชาชน เมื่อประชาชนอยู่ดีกินดีส่งผลให้ปัญหาต่างๆ ลดน้อยลงไป การจัดการ
 ศึกษาออกโรงเรียนประเภทให้ทักษะอาชีพจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลากรของประเทศ
 (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544)

การจัดการศึกษาวิชาชีพ มีการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน โดย
 หน่วยงานทั้งรัฐและเอกชน การดำเนินงานบริการวิชาการและอาชีพแก่ประชาชน ซึ่งแต่ละ
 หน่วยงานก็มุ่งที่จะพัฒนาคุณภาพของประชาชนเช่นเดียวกัน หน่วยงานต่างๆ ได้แก่ กรมการ
 ศึกษาออกโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น การจัดการศึกษาแต่ละ
 หน่วยงานได้เปิดสอนวิชาชีพโดยเฉพาะ มีทั้งหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว การดำเนินการเรียน
 การสอน ตลอดจนหลักสูตรเป็นความต้องการความสะดวกของนักศึกษาในการเรียนเป็นสำคัญ
 วิธีการจัดมีความยืดหยุ่นในตัวเอง วิชาที่เปิดสอนอยู่ในความสนใจของประชาชน (สุพิณ เปรมศรี,
 2536)

ในประเทศไทยการจัดการศึกษาสายอาชีพแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ (บรรจง ชูสกุลชาติ,
 2530) คือ

1. การศึกษาสายอาชีพที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานของทางราชการ ได้แก่ มหาวิทยาลัย
 โรงเรียน ศูนย์ฝึกอาชีพในรูปแบบต่างๆ กรมการศึกษานอกโรงเรียน
2. การศึกษาสายอาชีพที่เอกชนจัดขึ้น แต่อยู่ภายใต้การควบคุมของราชการ ได้แก่
 มหาวิทยาลัย วิทยาลัย โรงเรียนเอกชน
3. การศึกษาสายอาชีพที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ การศึกษาสายอาชีพในสถาบันครอบครัว
 สถาบันศาสนา สถาบันอื่นๆ เช่น สมาคมหรือมูลนิธิต่างๆ

การจัดการศึกษาสายอาชีพที่จัดโดยสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน มีลักษณะ
 และรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับลักษณะและสภาพความต้องการท้องถิ่น โดยใช้หลักสูตรที่
 เหมาะสมกับการจัดดังนี้

1. การจัดการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิต การงานและอาชีพ
2. จัดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพอิสระ
3. จัดการศึกษาเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน

ในส่วนการจัดการศึกษาด้านอาชีพให้แก่ประชาชน สำนักบริหารงานการศึกษานอก
 โรงเรียนได้มุ่งเน้นการฝึกฝนทักษะเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพตามความ
 ต้องการ โดยมีรูปแบบการจัดอยู่ 4 ลักษณะ (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2546) คือ

หลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น หลักสูตรกลุ่มสนใจ หลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ และหลักสูตร การศึกษานอกโรงเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งจากรายงานการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน จำนวนนักศึกษากกรมการศึกษานอกโรงเรียน ปีงบประมาณ 2545 มีผู้ได้รับการศึกษาสายอาชีพสูงถึง 1,079,451 คน จากจำนวนนักศึกษากกรมการศึกษานอก โรงเรียนทุกหลักสูตรทั้งหมด 3,144,347 คน นับว่าเป็นจำนวนที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับ การศึกษาด้านอื่นๆ สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนได้เริ่มจัดการศึกษาทางด้านอาชีพ อย่างจริงจังโดยมีการปรับปรุงให้มีความยืดหยุ่นตามสภาพความต้องการของผู้เรียนในแต่ละ ท้องถิ่น โดยการเปิดโอกาสให้สถานศึกษาวิชาชีพที่เปิดสอนแต่ละแห่งกำหนดหลักสูตรขึ้นใช้ได้ ตามความเหมาะสมโดยการอนุมัติของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ในปี พ.ศ.2524 กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้พิจารณาหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้นไม่เกิน 300 ชั่วโมงได้ ทั้งนี้ เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินงาน ทันต่อความต้องการของประชาชน และเป็นไปตามฤดูกาลที่ ว่างจากการประกอบอาชีพ โดยจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนทางด้านวิชาชีพหลักสูตรพระยะสั้น ให้แก่ผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในรูปแบบของการจัดตั้งโรงเรียนสอนวิชาชีพพระยะสั้นแขนง ต่างๆ ซึ่งหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้นฉบับปัจจุบัน ตามคำสั่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ 108/2543 ที่ได้อนุมัติหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้นของแต่ละกรมในส่วนกลาง ตั้งแต่วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543 เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้เลือกเรียนตามความต้องการ และนำวิชาชีพไปใช้เป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาพื้นฐานสิบสองปีได้ ผู้เรียนจะสามารถออกไปประกอบอาชีพอิสระได้ นอกจากนี้ หลักสูตรก็มีการปรับให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง เน้นการศึกษาที่ครบวงจรโดยใช้ หลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น 5 ประเภทวิชา ได้แก่

1. ประเภทวิชาอุตสาหกรรม
2. ประเภทวิชาศิลปกรรม
3. ประเภทวิชาคหกรรม
4. ประเภทวิชาเกษตรกรรม
5. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม

ในโลกปัจจุบันซึ่งยุคของโลกาภิวัตน์ความเจริญทางเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงไปอย่าง รวดเร็วและกระทบต่อความเป็นอยู่และอาชีพของคนทั่วโลก สภาพของสังคมไทยก็เช่นเดียวกันมี การเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีวิทยาการใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ จึงจำเป็นต้องให้ความรู้ และทักษะ วิชาชีพเพิ่มเติม กับผู้ที่ประกอบอาชีพอยู่แล้วให้ประกอบอาชีพได้ดียิ่งขึ้น หรือนำความรู้และทักษะ ที่ได้รับไปแสวงหาอาชีพใหม่ รวมทั้งเพื่อปรับปรุงการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้น

กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การให้การศึกษาด้านอาชีพแก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนที่ขาดโอกาสเพื่อให้เห็นช่องทางทำมาหากิน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดีในการทำงานและการประกอบอาชีพอิสระ รับจ้างในตลาดแรงงาน หรือปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชน โดยการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสภาพความต้องการของบุคคลและชุมชน โดยให้เสริมรับกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนรูปแบบอื่นๆ ตามแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต (บุญเลิศ ส่องสว่าง, 2544)

สำหรับการฝึกทักษะอาชีพซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของการศึกษานอกโรงเรียนเป็นการฝึกอบรมวิชาชีพแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความรู้ ทักษะอาชีพในสาขาต่างๆ ตามความถนัดและความต้องการของตน ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ หรือเพื่อปรับปรุงอาชีพตลอดจนใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน อันจะนำไปสู่การยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

แต่เดิมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดให้บริการแก่ประชาชน เป็นการสอนที่เน้นหนักให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในระดับช่างกึ่งฝีมือเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน การจัดหลักสูตรต่อเนื่อง 300 ชั่วโมง ต่อ 1 ภาคเรียน ผู้เรียนทุกคนจะต้องเรียนครบ 300 ชั่วโมงหรือ 80% ของ 300 ชั่วโมง จึงจะมีสิทธิได้รับการประเมินผลการเรียน แต่การสอนโดยการจัดหลักสูตรแบบนี้พบว่า มีผู้เรียนออกกลางคันมาก กรมการศึกษานอกโรงเรียนจึงได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรนี้ใหม่ เพื่อเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน โดยแบ่งเนื้อหาในแต่ละวิชาออกเป็นส่วย่อยมีเนื้อหาจบในตัวเอง ให้ผู้เรียนเลือกเรียนเฉพาะรายวิชาที่ตนสนใจเมื่อเรียนจบรายวิชาหนึ่งแล้ว จะเลือกเรียนวิชาต่อไปหรือไม่ก็ได้ และหากต่อไปเมื่อมีเวลา โอกาส และทุนทรัพย์เพียงพอ ก็อาจมาเลือกเรียนรายวิชาที่ตนยังไม่ได้เรียนได้โดยไม่ต้องตั้งต้นเรียนใหม่ (แสงจันทร์ อินทนนท์, 2536)

หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นมี 2 แบบคือ การฝึกอาชีพประจำที่และการฝึกอาชีพเคลื่อนที่ โดยการฝึกอาชีพประจำที่จัดสอนโดยใช้สถานที่ของสถานศึกษา หรือสถานประกอบการที่มีอุปกรณ์การสอนและครูอาจารย์พร้อมอยู่แล้ว โดยยืดหยุ่นตามสภาพฤดูกาล ความเหมาะสมและความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น การฝึกอาชีพเคลื่อนที่วิธีการเรียนการสอนคล้ายคลึงกับการฝึกอาชีพประจำที่ แตกต่างกันแต่เพียงจัดเป็นหน่วยเคลื่อนที่ออกไปสอนประชาชนในชนบทหรือหมู่บ้านห่างไกล หรือเปิดสอนโดยจัดหาวิทยากรในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นผู้สอน

ในปัจจุบันเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปของประเทศไทย จึงมีผู้ว่างงานอยู่เป็นจำนวนมาก จากสรุปผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรในเดือนกันยายน 2547

พบว่า จากจำนวนประชากรรวมทั้งประเทศทั้งสิ้น 65.21 ล้านคน มีจำนวนผู้ว่างงานถึง 862,000 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2548) การเลือกเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของบุคคลกลุ่มนี้ออกเหนือจากประชาชนทั่วไปที่สนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร มีนักศึกษาลงทะเบียนเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นเป็นจำนวน 32,516 คน และในจำนวนนี้ สำเร็จการศึกษาถึง 29,698 คน เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนของประชากรทั้งหมดกับจำนวนของผู้ที่ สำเร็จการศึกษาวินิจฉัยวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นในกรุงเทพมหานคร นับว่าเป็นจำนวนที่สูงมากเมื่อ เปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นเริ่มได้รับความสนใจจาก ประชาชนมากขึ้นเมื่อมีการตั้งศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานครสี่มุมเมืองในปี 2536 เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2537)

การศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมอย่างมาก ทั้งนี้เพราะการ มีส่วนร่วมในกิจกรรมจะช่วยสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆ มี บทบาทและมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดสำนึกในการเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้นอย่างแท้จริง และเป็นหนึ่งเดียวกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป (อาชญาญา รัตนอุบล, 2542) แนวคิดนี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 มาตรา 8 ซึ่ง บัญญัติว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ 1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2. ให้ สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่าง ต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

การจัดวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน รูปแบบหนึ่ง การมีส่วนร่วมของนักศึกษาจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็น ดังนั้นในฐานะที่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานครเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงควรเป็นของนักศึกษาและ ประชาชนทั่วไปด้วย การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพต่างๆ จึงควรให้นักศึกษามีส่วนรู้เห็นและควร ให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ด้วย ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมด้านการสำรวจปัญหา การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วน ร่วมด้านการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล เนื่องจากจะส่งผลให้นักศึกษา ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ เป็นการสร้างความเชื่อใจ ความมั่นใจและ ความนิยมที่มีต่อศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนให้เกิดขึ้นในกลุ่มนักศึกษาและประชาชนทั่วไป

นอกจากนี้ยังเป็นการสนับสนุนให้นักศึกษาเข้ามาช่วยเหลือ เกื้อกูลกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้นของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ทั้งในด้านการเงิน วัสดุ แรงงาน และกำลังใจ ส่งเสริมให้นักศึกษามีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น และให้นักศึกษาเห็นความสำคัญว่าเป็นหน้าที่ของนักศึกษาที่จะต้องให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการดูแลการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น เพื่อจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามสำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นที่ผ่านมา ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนไม่มากนัก โดยส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในบางขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน การเรียนการสอน และการติดตามหลักสูตรเท่านั้น หากยังไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในทุกๆ ขั้นตอนของการเรียนการสอน (สุชาติ ศรีนวนันต์, สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2546)

จากปัญหาและเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ยังอาจประสบปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการที่ไม่สามารถดำเนินการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ได้เต็มที่ เช่น การสนับสนุนบุคลากร ผู้สอน สื่อการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ที่ใช้สอน ฯลฯ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาว่า ปัจจัยใดที่จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนทุกขั้นตอน และส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นตามที่มุ่งหมายไว้ รวมทั้งสอดคล้องกับหลักการศึกษานอกโรงเรียนและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ดังได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

อย่างไรก็ตามประชาชนจะมีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ หรือไม่นั้น ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ดังที่ Cohen and Uphoff (1980) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้ คือ อายุ และเพศ สถานภาพในครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพ รายได้และทรัพย์สิน ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการพื้นที่ดินถือครอง และสถานภาพการทำงาน Scanlan (1986) กล่าวถึงปัจจัยที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการศึกษาผู้ใหญ่ว่าประกอบด้วย ตัวนักศึกษาเอง ค่าใช้จ่าย โอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสม ความเข้าใจต่อคุณค่าของการศึกษา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติในการเรียน ความเหมาะสมของสถานที่ นอกจากนี้ Cross (1981) ยังกล่าวว่า ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของนักศึกษา

ผู้ใหญ่นี้ คือ การมีอัตมโนทัศน์และเจตคติในการเรียน การจัดการของสถาบัน การติดต่อสื่อสาร เวลาและข้อมูลที่เหมาะสม ความวิตกกังวลของนักศึกษา

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร โดยจากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพงานหลัก รายได้ และสาขาวิชาชีพ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ปัจจัยด้านเจตคติในการเรียน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ผู้วิจัยคาดว่า ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานครและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีข้อมูลในการวางแผนเพื่อสนับสนุนและกระตุ้นให้นักศึกษาได้เห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง กอปรกับการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาเรื่องนี้มาก่อน ดังนั้นผลการวิจัยคงจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม ปรับปรุง และแก้ไขกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานักศึกษาผู้ใหญ่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอื่นๆ ให้มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้น ตลอดจนสามารถพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ร่วมอธิบายความแปรปรวนการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานในการวิจัย

อายุ ระดับการศึกษา อาชีพงานหลัก รายได้ สาขาวิชาชีพ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติในการเรียน และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ใน

1) ด้านการสำรวจปัญหา 2) ด้านการวางแผน 3) ด้านการดำเนินงาน และ 4) ด้านการประเมินผล

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเป็นนักศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร 1 2 3 และ 4 ในเดือนพฤศจิกายน 2547 ถึงเดือนมกราคม 2548 จำนวน 498 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ คือ

2.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพงานหลัก รายได้ และสาขาวิชาชีพ

2.1.2 ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

2.1.3 ปัจจัยด้านเจตคติในการเรียน

2.1.4 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ คือ

2.2.1 การมีส่วนร่วมด้านการสำรวจปัญหา

2.2.2 การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน

2.2.3 การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน

2.2.4 การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ปัจจัย หมายถึง สาเหตุหรือเหตุผลที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

2. การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่นักศึกษาที่ลงทะเบียนเป็นนักศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ 1. การมีส่วนร่วมด้านการสำรวจปัญหา 2. การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน 3. การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน 4. การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมด้านการสำรวจปัญหา หมายถึง การสำรวจปัญหาการมีส่วนร่วมของ

นักศึกษาที่ลงทะเบียนเป็นนักศึกษาวิชาชีพลูกศรระยะสั้นกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ในขั้นตอนนี้นั้นการมีส่วนร่วมโดยให้นักศึกษาที่ได้เข้าเรียนวิชาชีพลูกศรระยะสั้นได้มีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหา โดยการวิเคราะห์สภาพต่างๆ ของวิชาชีพลูกศรระยะสั้นในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ได้จำแนกปัญหาต่างๆ และยังสามารถนำเข้าสู่ที่ประชุม เพื่อจัดลำดับความต้องการของปัญหา ความต้องการแสดงความคิดเห็น การรับรู้ตัดสินใจ และแก้ไข รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลต่างๆ ของวิชาชีพลูกศรระยะสั้นในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร อันจะเป็นแนวทางในการจัดทำกิจกรรมต่างๆ ให้สนองตอบความต้องการของนักศึกษาและสรุปผลร่วมกันจากปัญหาของทุกๆ คนที่เกี่ยวข้อง

2.2 การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน หมายถึง การกำหนดกิจกรรมต่างๆ ในขั้นตอนนี้เป็น การมีส่วนร่วมโดยให้นักศึกษาที่ได้เข้าเรียนวิชาชีพลูกศรระยะสั้น ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน โดยการนำเอากิจกรรมต่างๆ มาสู่การเตรียมการในสิ่งที่จะทำไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำเมื่อไร ทำอย่างไร ใครทำ และนำเอาปัญหาที่ได้จากการสำรวจ นำมาสร้างแผนพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตร ที่มีอยู่แล้ว หรือเพิ่มหลักสูตรใหม่ และเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการนักศึกษา

2.3 การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมโดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาวิชาชีพลูกศรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ทุกคนที่ได้ร่วมปฏิบัติงานด้วย วิธีที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและอุปกรณ์ที่มีอยู่ เพื่อให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งเป็นสภาพการจัดกิจกรรมตามแผนงานที่ทุกคนมีส่วนร่วม

2.4 การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล หมายถึง การประเมินผล โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาที่ได้เข้าร่วมเรียนวิชาชีพลูกศรระยะสั้นในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ได้มีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนด โดยร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานและผลที่ได้รับจากการทำกิจกรรม นำไปปรับปรุงและพัฒนา

3. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่ลงทะเบียนเป็นนักศึกษาวิชาชีพลูกศรระยะสั้นกับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร 1 2 3 และ 4 ในเดือนพฤศจิกายน 2547 ถึงเดือนมกราคม 2548

4. วิชาชีพลูกศรระยะสั้น หมายถึง การกำหนดหลักสูตรวิชาชีพลูกศรที่เปิดสอนให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยกำหนดระยะเวลาเรียนตั้งแต่ 100-300 ชั่วโมง เป็นหลักสูตรที่จบในตัวเอง แต่ละช่วงเวลา

5. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จ และเกิดความเชี่ยวชาญในงานที่ยากซับซ้อน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความรู้สึกที่ต้องการชัยชนะในการแข่งขัน

หรือดีเด่นกว่าคนอื่น ๆ อาจสังเกตเห็นได้จากการทำกิจกรรมต่างๆ บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักเป็นผู้มีความรับผิดชอบสูง ชอบเป็นผู้นำ และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

6. เจตคติในการเรียน หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่มีต่อครู ต่อการศึกษา และ ขบวนการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมเนื้อหา 2 ประการ คือ การยอมรับในตัวครู และการยอมรับคุณค่าทางการศึกษา บุคคลที่มีเจตคติในการเรียนสูงมักเป็นผู้ที่มีความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่ดีต่อครู ต่อการศึกษา เคารพเชื่อถ้อยกย่องครูเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติ ความรู้ ความสามารถ และเทคนิควิธีการสอนของครู รวมถึงการยอมรับหรือเห็นด้วยกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาเล่าเรียน และประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

7. สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา หมายถึง สภาพที่เป็นจริงภายในสถานศึกษาที่ นักศึกษาสามารถรับรู้ได้ ประกอบด้วย ความพร้อมด้านอุปกรณ์อาคารสถานที่ พฤติกรรมการสอนของครู ตลอดจนความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
2. ทำให้ได้ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
3. ทำให้ได้ปัจจัยที่ร่วมอธิบายความแปรปรวนการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
4. นำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาซีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่กลุ่มอื่นๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการศึกษาสายอาชีพ

ตอนที่ 3 แนวคิดและองค์ประกอบของการจัดการศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น

ตอนที่ 4 แนวคิดของตัวแปรที่ศึกษา

4.1 แนวคิดของตัวแปรต้นที่ศึกษา

4.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพงานหลัก รายได้ และสาขาวิชาชีพ

4.1.2 ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

4.1.3 ปัจจัยด้านเจตคติในการเรียน

4.1.4 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

4.2 แนวคิดของตัวแปรตามที่ศึกษา

4.2.1 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 6 กรอบความคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ความหมาย ปรัชญา และแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 3 ว่าด้วยระบบการศึกษา มาตรา 15 กล่าวถึงการจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการศึกษาที่แน่นอน
2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย

รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษานอกโรงเรียนที่ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

นอกจากนี้ยังได้มีผู้ทรงคุณวุฒิและนักการศึกษาให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้แตกต่างกันดังนี้

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2546) ได้กล่าวถึง การศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษานอกโรงเรียนที่มุ่งจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาชีวิตและสังคม โดยมีหลักการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีศักยภาพ พลาดโอกาส หรือขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสทางการศึกษาหาความรู้ ฝึกทักษะ ปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพอีกทั้งสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขตามควรแก่ศักยภาพ

ปฐม นิคมานนท์ (2523) ได้ให้ความหมายของคำว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า กิจกรรมที่สังคมสนใจจัดขึ้น เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาโดยเฉพาะ นอกเหนือจากการเรียนตามปกติในโรงเรียน กิจกรรมดังกล่าวอาจจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะหรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นใด ทั้งนี้เพื่อมุ่งสนองความต้องการด้านการเรียนรู้ตามแต่ละบุคคลจะสนใจ

รัตนา พุ่มไพศาล (2530) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า เป็นการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้ที่มีขาดโอกาสที่จะศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนปกติ เป็นการศึกษานอกโรงเรียนที่จัดให้ประชาชนเพื่อเขาจะได้ศึกษาเล่าเรียนสิ่งต่างๆ ตามที่เขาต้องการเรียน

อุดม เขยกิจวงศ์ (2544) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษานอกโรงเรียนที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาโดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึงกิจกรรมทางการศึกษา และประมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆ ก็ตามที่ได้จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยมุ่งจัดขึ้น นอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พึงประสงค์ของบุคคลต่างๆ ในสังคม โดยยึดหลักการที่ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆ จะ

สนองต่อความต้องการ ความสนใจและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่บุคคลนั้นได้ด้วย

อุ้นตา นพคุณ (2546) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนหมายถึง กิจกรรมหรือโปรแกรมที่สถาบันต่างๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและมีความมุ่งหมายที่จะจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดได้ว่าเป็นใคร ผู้เรียนหรือผู้รับบริการเองมีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้และรับประสบการณ์ต่างๆ เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง หรือการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มและในชุมชน กิจกรรมดังกล่าวจัดให้แก่ประชากรทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน และทุกระดับการศึกษา เพื่อให้บุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชน มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี โดยใช้ระยะเวลาสั้น หลักสูตรยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน สามารถแก้ปัญหาของกลุ่มและชุมชนได้

Knowles (1984) นักการศึกษาผู้ใหญ่ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ต่อไปหลังจากที่ได้ออกจากโรงเรียนภาคปกติไปแล้วและเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นไว้สำหรับผู้ใหญ่ โดยสถาบันต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

ดังนั้นการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อบุคคลที่พ้นจากสถานภาพการเป็นนักเรียน หรือผู้เรียนในระบบโรงเรียน ซึ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่มีแบบแผน มีกฎเกณฑ์ มีหลักสูตร อีกทั้งยังมีวัตถุประสงค์แก่ผู้จัดการศึกษาและผู้รับการศึกษาได้อย่างแน่นอน

ปรัชญาและแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ได้มีผู้ให้ความหมายของปรัชญาและแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ต่างๆ กันดังนี้

อุ้นตา นพคุณ (2523) ได้ให้แนวคิดว่าภารกิจที่เป็นไปได้ของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อพัฒนาคนให้มีลักษณะดังนี้

- (1) จัดกิจกรรมการศึกษาอย่างกว้างขวางในหลายๆ รูปแบบตามลักษณะสถาบัน และสภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น โครงการฝึกอบรมผู้ที่ไร้ฝีมือในสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน
- (2) จัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปฏิบัติกรอยู่เพื่อเพิ่มพูนทักษะ และความรู้ เช่น ในรูปแบบของการฝึกอบรมและสัมมนา
- (3) จัดกิจกรรมในรูปแบบของการให้การศึกษา เพิ่มพูนความรู้หรือการศึกษาต่อเนื่องสำหรับผู้ที่ยังออกจากระบบการศึกษาในโรงเรียนแล้ว

สุนทร สุนันท์ชัย (2530) กล่าวว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นเป็นการมุ่งผลิตเพื่อพัฒนาประชากร ทั้งนี้เพราะเป้าหมายสุดท้ายในการพัฒนา คือ มุ่งให้ประชาชน “มีความสุข

อยู่ดีกินดี” โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา เน้นการพึ่งพาตนเองของสังคม เน้นความร่วมมือในการพัฒนา เน้นอิสระในการตัดสินใจเลือก นั่นก็หมายถึงการยอมรับนับถือในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของบุคคล

ปฐุม นิคมานนท์ (2528) กล่าวว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของไทยที่จัดอยู่ในปัจจุบันจัดเป็น 3 ลักษณะคือ

(1) การให้ความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต และการศึกษาต่อเนื่อง ได้แก่ การศึกษาประเภทที่จัดสำหรับช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ซึ่งการจัดการศึกษาในรูปแบบนี้จัดในลักษณะการศึกษาผู้ใหญ่ สายสามัญ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จประเภทต่างๆ

(2) การให้การศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และลักษณะวิชาชีพ ได้แก่ การศึกษาที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนางานอาชีพ และชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น การศึกษาประเภทนี้เป็นการจัดการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น และกลุ่มสนใจ

(3) การจัดการศึกษาเพื่อการให้ข่าวสารข้อมูล โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ข้อมูลและข่าวสารที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมความรู้ ความคิดต่างๆ และเพื่อป้องกันการลืมหืมหนังสือ การจัดการศึกษาประเภทนี้ในลักษณะห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน เผยแพร่สิ่งพิมพ์ โสตทัศนศึกษา และสื่อมวลชน

สุมาลี สังข์ศรี (2545) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่นำปรัชญาหลายปรัชญามาประยุกต์ผสมผสาน ซึ่งปรัชญาต่างๆ ที่นำมาเป็นหลักได้แก่ การศึกษาตลอดชีวิต พิพัฒนาการนิยม มนุษยนิยม คิดเป็น และปรัชญาทางพระพุทธศาสนา โดยหลักการจัดการศึกษานอกระบบยึดหลักการดังต่อไปนี้

- (1) ความครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย
- (2) ความเท่าเทียมและเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา
- (3) การเปิดโอกาส สร้างโอกาส และขยายโอกาสทางการศึกษา
- (4) สนองความต้องการของบุคคลและสังคม
- (5) การจัดกิจกรรมที่หลากหลายให้กลุ่มเป้าหมายมีสิทธิเลือก
- (6) มีความยืดหยุ่น และเข้าถึงได้ง่าย ลดกฎระเบียบ ขั้นตอน และเปิดโอกาสสำหรับทุกกลุ่มเป้าหมาย
- (7) จัดบริการให้ใกล้ชิดตัว เข้าถึงตัวผู้เรียน เช่น การใช้สื่อประเภทต่างๆ มีแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
- (8) จัดกิจกรรมให้ผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิต ไม่ให้แปลกแยกไปจากการดำเนินชีวิต
- (9) จัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง
- (10) สร้างแรงจูงใจ สร้างนิสัยใฝ่เรียน ใฝ่รู้ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้แก่กลุ่ม

เป้าหมาย

- (11) ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ เอกชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน
- (12) ให้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ โดยเริ่มที่ชุมชน และชุมชนเป็นหลักในการดำเนินการ
- (13) เน้นการเรียนรู้ตามสภาพปัญหา
- (14) เปลี่ยนภาพของการศึกษาจากห้องเรียน การท่องจำ การบอกความรู้มาเป็นภาพ

ของการร่วมเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตและสภาพปัญหาจริง

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2546) การศึกษานอกโรงเรียนได้นำปรัชญา “คิดเป็น” มาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยมุ่งเน้นที่เป้าหมายสูงสุดของชีวิตคนให้มีความสุข ซึ่งบุคคลสามารถบรรลุถึงเป้าหมายได้ หากสามารถแก้ไขปัญหาและปรับตัวให้ประสานสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

ดังนั้น ปรัชญาและแนวคิดทางการศึกษานอกโรงเรียน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อทำให้ประชาชนได้มีความรู้พื้นฐาน พัฒนาเพิ่มพูนความรู้และรู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ ซึ่งการศึกษานอกโรงเรียนจะช่วยปรับปรุงคุณภาพของคนภายในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี

มี ความสุข สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสังคมโลก

ประเภทของเนื้อหาวิชาที่จัดในการศึกษานอกโรงเรียน

ได้มีการแบ่งประเภทของเนื้อหาวิชาที่จัดในการศึกษานอกโรงเรียนโดยหน่วยงานต่างๆ และนักวิชาการต่างๆ ดังนี้

Coombs (1974) ได้แบ่งประเภทของการศึกษานอกโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การศึกษาขั้นพื้นฐานหรือแบบทั่วไป (General Education) หมายถึง การศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือที่ชั้นประถมศึกษาได้กำหนดเป้าหมายไว้ ได้แก่ ความรู้ และความชัดเจนในการอ่านและเขียนหนังสือ การคิดคณิตศาสตร์ การเข้าใจวิธีการทางวิทยาศาสตร์และสภาพแวดล้อม
2. การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นอยู่ในครอบครัว (Family Education) โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในอันที่จะให้ความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาความเป็นอยู่ของบุคคลในครอบครัว เป็นต้นว่า การศึกษาในด้านสุขภาพอนามัย โภชนาการ การเลี้ยงเด็ก และการวางแผนครอบครัว เป็นต้น

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อ้างถึงใน อาชัญญา รัตนอุบล, 2542) ได้แบ่งประเภทการศึกษานอกโรงเรียนไว้ 5 ประเภท โดยค่านึงกลุ่มเป้าหมายประชากรดังนี้

1. การศึกษาแม่และเด็ก หรือการศึกษาครอบครัว (Mother and Child Education or Family Education) เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นแม่และเด็ก

2. กิจกรรมองค์การเยาวชน (Youth Organization Activity) เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนอันเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศ

3. การศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) เป็นการจัดการศึกษาให้กับผู้ใหญ่ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป เพื่อให้มีโอกาสเสริมความรู้ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำความรู้มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

4. การศึกษาชุมชน (Community Education) เป็นการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนเพื่อเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน

5. การศึกษาพิเศษ และการศึกษาต่อเนื่อง (Special Education Program and Continuing Education) เป็นการจัดการศึกษาให้กลุ่มชุมชนในสภาพแวดล้อมแตกต่างกันในสังคม เช่น กลุ่มชนในพื้นที่ห่างไกล เป็นต้น

รัตนา พุ่มไพศาล (2530) ได้แบ่งประเภทของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยพิจารณาจากจุดประสงค์และเนื้อหาของกิจกรรม ออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. การศึกษาด้านสามัญ หรือความรู้พื้นฐาน (General or Basic Education) ได้แก่ ความรู้ด้านหนังสือ การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ตลอดจนความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม การศึกษาประเภทนี้ ได้แก่

- 1.1 การศึกษาก่อนประถมศึกษา
- 1.2 การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ
- 1.3 การศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ
- 1.4 มหาวิทยาลัยเปิด

2. การศึกษาด้านอาชีพ (Occupational Education) มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และทักษะที่เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

3. การศึกษาสำหรับการพัฒนาชุมชน (Community Improvement Education) ได้แก่ การให้การศึกษากับกิจการของท้องถิ่น และสถาบันชาติ ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ในสังคม เช่น การปกครองในภูมิภาค การปกครองของชาติ การร่วมมือสหกรณ์โครงการของชุมชนต่างๆ และกิจกรรมอื่น ที่เกี่ยวข้องการพัฒนาชุมชน

4. การศึกษาสำหรับปรับปรุงความเป็นอยู่ในครอบครัว (Family Improvement Education) ได้แก่ การปลูกฝังความรู้ ทักษะ ทัศนคติที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาคุณภาพของชีวิตของบุคคลในครอบครัว เช่น ความรู้ ความสามารถในเรื่องสุขภาพอนามัยและโภชนาการ การจัดและตกแต่งบ้าน การเลี้ยงเด็ก การซ่อมแซม และการปรับปรุงบ้าน ตลอดจนวัสดุเครื่องใช้ต่างๆ การวางแผนครอบครัว เป็นต้น

5. การศึกษาประเภทที่มุ่งสร้างเสริมความสมบูรณ์แห่งชีวิต เช่น การดนตรี ศิลปะ สันทนาการ การศึกษาปรัชญาทางศาสนา เป็นต้น

6. การศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการและการเพิ่มผลผลิต

สุนทร สุนันท์ชัย (2530) ได้กล่าวถึงการศึกษาจากระบบโรงเรียนไทยพบว่ามีขอบข่ายครอบคลุมเนื้อหาต่างๆ 6 ประเภท ดังนี้ คือ

1. สามัญศึกษาหรือการศึกษาทั่วไป เป็นการศึกษาเทียบเท่าระบบโรงเรียน ตั้งแต่ชั้น อานออกเขียนได้จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยผู้เรียนได้รับคุณวุฒิตามระดับที่ศึกษา
2. การฝึกอาชีพ ได้แก่ การฝึกทักษะอาชีพตามต้องการของผู้เรียนในสาขาต่างๆ
3. การศึกษาด้านสุขภาพ สวัสดิภาพ และชีวิตในครอบครัว ได้แก่ การป้องกันรักษา โรคภัยไข้เจ็บ โภชนาการ สวัสดิศึกษา การจัดสิ่งแวดล้อม ฯลฯ
4. การศึกษาด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ การปกครองประเทศ การปกครองท้องถิ่น การออกเสียงเลือกตั้ง กิจการสาธารณะ การเสียภาษีอากร สิทธิหน้าที่ของประชาชน องค์กรต่างๆ
5. การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล ได้แก่ การศึกษาแบบเสรี การดนตรี ศิลปะ สันทนาการ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ
6. การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน ได้แก่ การศึกษาเพื่อมุ่งให้เกิดความสามารถในการมีส่วนร่วมในชุมชน เป็นต้น

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) ได้สรุปการจัดเนื้อหากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยแบ่งเนื้อมาดังต่อไปนี้ คือ

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาต่อเนื่อง ได้แก่ การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา เป็นต้น
2. การศึกษาด้านทักษะอาชีพ คือ กิจกรรมฝึกอบรมเพื่อมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะที่เป็นประโยชน์เพื่อการประกอบอาชีพตามความต้องการในสาขาวิชาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสาขาเกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม คหกรรม ศิลปกรรมและหัตถกรรม เช่น การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ การใช้ และซ่อมเครื่องยนต์ การบัญชี การบริหารธุรกิจ การจักสาน การถักทอ ช่างโลหะ ช่างไฟฟ้า การประกอบอาหาร และการตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น
3. การให้บริการข่าวสารข้อมูลและสารสนเทศต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมการจัดห้องสมุดประชาชนจังหวัด ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ห้องสมุดประชาชนตำบล ที่อ่านหนังสือและแหล่งความรู้ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดเคลื่อนที่ หน่วยโสตทัศนศึกษา วิทยุศึกษา โทรทัศน์ เพื่อการศึกษา ตลอดจนหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ต่างๆ เป็นต้น
4. การศึกษาด้านสุขภาพอนามัย การปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัวชุมชนและ

สิ่งแวดล้อม คือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บ สุขภาพอนามัย โภชนาการ บริโภคศึกษา สวัสดิศึกษา การเลี้ยงดูเด็ก การจัดสิ่งแวดล้อมในบ้านและชุมชน ความสัมพันธ์ในครอบครัว และการวางแผนครอบครัว เป็นต้น

5. การศึกษาเพื่อสันติภาพและด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ การสร้างความสงบเรียบร้อย การปกครองในระดับต่างๆ องค์การประชาชน การใช้สิทธิและหน้าที่ในกระบวนการทางสังคม เช่น กิจกรรมเพื่อชุมชน การเสียภาษีอากร การเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองประเทศ เป็นต้น

6. การศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคคล ได้แก่ กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมทางศาสนา นันทนาการ การใช้เวลาว่าง หรืองานอดิเรก เช่น นาฏศิลป์ การละคร การดนตรี การพักผ่อน การกีฬา และการจัดประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ได้แบ่งการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนออกเป็น 4 ประเภทคือ (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2546)

1. การศึกษาพื้นฐาน เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้และมีทักษะพื้นฐานในการนำไปแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ โดยมีรูปแบบการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 รูปแบบการส่งเสริมการรู้หนังสือ เป็นการจัดการศึกษาสำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงและพื้นที่ราบ เพื่อให้สามารถอ่านออกเขียนได้ และมีความรู้พื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนความรู้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยมีวิธีการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของผู้เรียน

1.2 รูปแบบการศึกษาแบบพบกลุ่ม เป็นวิธีเรียนที่เน้นความแตกต่างและความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก เป็นการเรียนรู้ในรูปแบบเฉพาะบุคคล ที่ผู้เรียนแต่ละคน อาจต้องการเรียนเนื้อหาสาระและใช้ระยะเวลาในการเรียนที่ไม่เหมือนกัน มีการพบกลุ่มสัปดาห์ละครั้ง หรือหลายครั้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาและความต้องการหรือความจำเป็นในการพบกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย

1.3 รูปแบบการศึกษาทางไกล เป็นวิธีที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อทางไกลหลายรูปแบบ สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีอายุมากและไม่มีเวลาที่จะมาพบกลุ่ม และกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ต่างประเทศ

2. การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลเพื่อให้บุคคลสามารถเข้าสู่อาชีพ สามารถประกอบอาชีพหรือพัฒนาอาชีพของตนได้ โดยพิจารณาถึงความต้องการในการเรียนของแต่ละบุคคล จิตวิทยาการเรียนรู้ และจิตวิทยาผู้ใหญ่ ทั้งนี้ วิทยากรผู้สอนจะต้องเป็นผู้ประกอบอาชีพนั้นหรือเป็นผู้ประสบ

ความสำเร็จในการประกอบอาชีพหรือเป็นผู้ประกอบการหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยแบ่งการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพเป็น 3 รูปแบบ คือ

2.1 การฝึกทักษะอาชีพ เป็นการฝึกหลักสูตรอาชีพระยะสั้น เวลาเรียนขึ้นอยู่กับความรู้ที่จัด และความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพได้

2.2 การพัฒนาอาชีพ เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะกลุ่มพัฒนาอาชีพ ที่กลุ่มผู้มีอาชีพประเภทเดียวกันมารวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ให้ดีขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดจนแสวงหาความรู้และประสบการณ์การร่วมกัน โดยมีวิทยากรมาให้ความรู้เป็นครั้งคราวตามความต้องการ และมีการระดมทุนทางสังคมมาใช้ในการจัดกิจกรรมภายในกลุ่มด้วย

2.3 การพัฒนาอาชีพด้วยเทคโนโลยี เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้นหรือนำมาช่วยในการประกอบอาชีพให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเพื่อให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ทั้งที่เป็นสาระเกี่ยวกับทักษะชีวิตแกนกลางที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ เช่น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การป้องกันสาธารณภัย การจราจร การสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ดี เป็นต้น และสาระที่สอดคล้องกับสังคม และวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาค

4. การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการศึกษาที่บูรณาการความรู้และทักษะจากการศึกษาที่ผู้เรียนมีอยู่หรือได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน แล้วนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและชุมชน โดยมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายและใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชน เนื้อหาสาระมุ่งเน้นในเรื่องที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและชุมชน เช่น ประชาธิปไตย สิ่งแวดล้อม วิชากิจชุมชน การพัฒนาที่ยั่งยืน ความสงบสุขในสังคม เป็นต้น

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะพบว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีปรัชญาในการจัดการศึกษาที่ยึดหลักการเรียนรู้เพื่อชีวิตจริง ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเรียนรู้เพื่อการทำงาน เน้นการศึกษาในระยะเวลาอันสั้นที่มุ่งให้คนรู้จักคิด และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยมุ่งเน้นจัดบริการให้แก่ผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน โดยไม่คำนึงถึงอายุของผู้เรียน ผู้เรียนมาจากทุกกลุ่มอายุ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีการกิจด้านการประกอบอาชีพและพลาดโอกาสจากการศึกษาภาคปกติ (อาชญาญา รัตนอุบล, 2542) ดังนั้นในการจัดการศึกษาต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

ผู้ใหญ่ในที่นี้ หมายถึง นักศึกษาผู้ใหญ่ที่อยู่ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เป็นผู้ที่มีอายุ ความรู้และประสบการณ์ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีความต้องการหลัก 3 ประการ จากการเข้าร่วม กิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ (เชิธรศรี จิวรสิริ, 2530) คือ

1. ความต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเอง เพื่อการปรับตัวให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลง

2. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

3. ความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและรู้สึกว่าตนมีคุณค่า

Brundage and Mckeracher (1980) เสนอว่า ผู้เรียนจะเรียนได้ดีที่สุดเมื่อ

1. ผู้เรียนมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีอนามัยดี นอนหลับอย่างเพียงพอ และไม่เครียด

2. สบายตาและการได้ยินอยู่ในสภาพปกติ

3. ไม่มีความกดดันเรื่องเวลา

4. ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเวลาด้วยตนเอง

5. ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าของตนเอง

นอกจากนี้ Knowles (1984) ได้สรุปพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Andragogy) ไว้ดังนี้

1. ความต้องการและความสนใจ (Needs and Interests) ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี หากสิ่งที่เรียนตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา ก็จะมี พหุใจ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ควรมีการคำนึงถึงเรื่องนี้ด้วย

2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่ (Life Situations) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผล ดีถ้าผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนจึงควรยึดที่สถานการณ์ทั้ง หลายที่เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่มากกว่าเนื้อหาวิชา

3. การวิเคราะห์ประสบการณ์ (Analysis of Experience) ประสบการณ์เป็นแหล่งการ เรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่ การจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่จึงควรวิเคราะห์ถึง ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ว่าจะมีส่วนใดนำมาใช้ในการสอนได้บ้าง

4. ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (Self-Directing) ผู้ใหญ่ต้องการที่จะนำตนเองได้ ดังนั้นผู้สอนจึงควรสืบหาหรือค้นหาคำตอบร่วมกับผู้เรียนมากกว่าที่จะส่งผ่านความรู้หรือเป็นสื่อ ความรู้

5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) เมื่ออายุมากขึ้น ความ แตกต่างระหว่างบุคคลก็จะมีมากขึ้น ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่แต่ละคน ในแต่ละชั้น ย่อมเป็นไปตามความสามารถของแต่ละคน

Imel (2000) กล่าวว่า ในการเปลี่ยนแปลงให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ ควรจะคำนึงถึงปัจจัย ดังนี้

1. ให้ความสนใจต่อบริบท การเข้าใจบริบทมีผลต่อความสำเร็จในการสอน เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีบรรทัดฐานและค่านิยมที่มีอิทธิพลต่อแนวทางการเปลี่ยนแปลง
2. เตรียมพร้อมที่จะเป็นฝ่ายรุก ในการสอนจะต้องมีการเตรียมตัวเพื่อริเริ่มให้มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ซึ่งอาจรวมถึงการเตรียมสื่อ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนด้วย
3. มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ในการสอนอาจจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่น การอ่านหรืออภิปรายบทความร่วมกันเพื่อกระตุ้นให้เกิดการวิเคราะห์ในประเด็นนั้นอย่างลึกซึ้งมากขึ้น แต่การเรียนรู้ยังไม่จบหลังการเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จริงเมื่อมีการนำไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จ
4. ลงมือปฏิบัติ การปฏิบัติจะช่วยให้เห็นแนวคิดใหม่ๆ เป็นการทดสอบความเชื่อหรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้และได้รับรู้ถึงผลของการเปลี่ยนแปลงนั้น ซึ่งผู้ใหญ่จะสามารถเรียนรู้ได้จากกระบวนการดังกล่าวทั้งหมด

สมคิด อิศระวัฒน์ (2543) ได้เสนอแนวทางในการสอนผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

1. การสอนผู้ใหญ่ควรกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความคิด ด้านความรู้สึกและด้านการปฏิบัติ การดำเนินการให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ด้านเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง
2. การเน้นเป้าหมายในแต่ละด้าน ในแต่ละวิชา ไม่เหมือนกัน เนื่องจากเนื้อหาของวิชา มีจุดเน้นไม่เหมือนกัน เป้าหมายของการสอนอาจเน้นการฝึกปฏิบัติ เจตคติหรือด้านความรู้ ความเข้าใจ
3. เป้าหมายด้านความรู้ควรทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ในระดับลึก กล่าวคือ ในระดับที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้
4. การจัดฝึกอบรมทุกครั้งผู้สอนต้องเน้นเรื่องการสร้างเจตคติเป็นอันดับแรก ผู้สอนต้องปรับเจตคติของผู้เรียนให้มีความสนใจ เพราะความรู้สึกที่ดีจะเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนต่อไป
5. การสอนซึ่งเน้นด้านเจตคติเป็นสิ่งที่ยากยิ่งกว่าการสอนที่เน้นให้ความรู้
6. การสอนผู้ใหญ่ให้ได้ผลดีต้องใช้นานหลายวิธี ความหลากหลายของวิธีการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ
7. ผู้สอนควรเปลี่ยนวิธีการสอนทุกครั้งเมื่อสอน ไม่ควรสอนด้วยวิธีการเดิมทุกครั้ง
8. เทคนิคที่ใช้สอนผู้ใหญ่แต่ละกลุ่มอาชีพมีจุดเน้นต่างกัน

9. การวางแผนการสอนจะช่วยให้ผู้สอนนำเสนอวิธีการสอนได้หลายแบบ

10. การวิเคราะห์วิธีการสอนแบบในมุมมองต่างๆ ทำให้ผู้สอนรู้จักจุดอ่อนและจุดเด่นของวิธีการสอนแต่ละแบบคืออะไร ทำให้สามารถเลือกวิธีการสอนได้เหมาะกับวัตถุประสงค์และผู้เรียน ทั้งนี้ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อ

1. ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจและรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จ
2. สิ่งที่เรียนมีความหมายเป็นเรื่องเป็นราว
3. เรื่องที่เรียนหรือสิ่งที่นำเสนอมีประโยชน์กับผู้เรียน
4. ผู้เรียนมีโอกาสพบปัญหาการเรียนรู้ด้วยตนเอง
5. มีการทบทวนบ่อยครั้งและการทบทวนเริ่มต้นจากตัวผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป การจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ จำเป็นต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียนมากกว่าเนื้อหาวิชา รวมทั้งเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการศึกษาสายอาชีพ

การจัดการศึกษาด้านทักษะอาชีพเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนาชนบท เป็นการศึกษาที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาอาชีพ และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการศึกษาครั้งนี้จะมุ่งศึกษาถึงบทบาทและระดับของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาอาชีพให้ประชาชน ซึ่งสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2546) ได้ให้หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพไว้ดังนี้

“การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีอาชีพหรือเห็นช่องทางการทำงาน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการทำงานเพื่อการประกอบอาชีพอิสระ อาชีพในตลาดแรงงาน หรือเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชน รวมทั้งเพื่อเพิ่มวุฒิทางการศึกษาและการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับหน้าที่การงาน”

จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพนั้นมีหลักการที่จะพัฒนาประชาชนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่อาชีพอย่างสัมพันธ์กับส่วนแบ่งของตลาดอาชีพ ตลาดแรงงาน และสามารถปรับตัวปรับอาชีพ และพัฒนาอาชีพได้อย่างต่อเนื่องตามสภาพท้องถิ่น โดยใช้วิทยากรผู้มีความรู้ที่เหมาะสมเพื่อลดค่าใช้จ่าย และปัญหาการว่างงาน (สุนทร สุนันท์ชัย และคณะ, 2533)

วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพมีดังนี้คือ

1. การจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการกระจายรายได้และการแก้ปัญหาความยากจนโดยการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถที่จะสร้างงานประกอบอาชีพอิสระ และเพิ่มพูนรายได้
2. การจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการทำงาน และความต้องการของตลาดแรงงาน
3. การจัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพพื้นฐานที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้

หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ แบ่งออกเป็น 4 หลักสูตรคือ

1. หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาเรียนสั้น ๆ ตามลักษณะของเนื้อหาที่สามารถจบในตัวเอง มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาอาชีพ ประกอบอาชีพอิสระ และพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานเพื่อเข้าสู่ ตลาดแรงงาน เช่น การเพาะเห็ด ตัดผม แปรรูปผลผลิตการเกษตร ช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อมโลหะ ช่างซ่อมจักรยาน วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น
2. กลุ่มสนใจวิชาชีพเป็นการจัดการศึกษาอาชีพให้แก่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่สามารถจัดได้รวดเร็ว เพื่อให้สามารถสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนได้ในทันที โดยมีการรวมกลุ่มผู้สนใจในอาชีพเดียวกันมาเรียน กลุ่มหนึ่ง ๆ มีผู้เรียน 15 คนขึ้นไป มีระยะเวลาการเรียนไม่เกิน 30 ชั่วโมง โดยมีวิทยากร ผู้มีความรู้ ความชำนาญ ในเรื่องนั้น ๆ เป็นผู้สอน (สมาชิกกลุ่มรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับวัสดุฝึก)
3. หลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ พุทธศักราช 2533 (ปอ.)หลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีพ (ปอ.) เป็นหลักสูตรที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา สำหรับผู้จบระดับประถมศึกษา (ป.6) แล้ว ให้มีโอกาสศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าสู่อาชีพ มีรายได้เกิดขึ้นระหว่างเรียน หรือเรียนจากประสบการณ์ในอาชีพที่ประกอบอยู่ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาจนได้ประกาศนียบัตรเทียบเท่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในระบบโรงเรียน
4. หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2539 (กศน.ปวช.) เป็นหลักสูตร 3 ปี สำหรับผู้เรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนต้น และกำลังทำงานในสถานประกอบการ เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และมีทักษะวิชาชีพเฉพาะด้าน ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ ให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ยังเป็นการยกระดับการศึกษาของผู้เรียน

ให้สูงขึ้น โดยไม่ต้องเสียเวลาทำงาน ผู้ที่เรียนจบหลักสูตรนี้จะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เทียบเท่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในระบบโรงเรียน

ลักษณะการจัดการศึกษาวิชาชีพ สามารถจำแนกได้ตามความมุ่งหมายในการจัดได้ 3 ลักษณะ (สุนทร สุนันท์ชัย และคณะ, 2533)

1. การฝึกอาชีพเพื่อการจ้างงาน การฝึกอาชีพประเภทนี้มุ่งที่จะฝึกทักษะให้แก่ประชาชน เพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานด้านอุตสาหกรรม หรือธุรกิจ เช่น ช่างออกแบบ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ นักบัญชี เป็นต้น

2. การฝึกอาชีพเพื่อประกอบอาชีพอิสระ การฝึกประเภทนี้เพื่อจะฝึกให้ประชาชนมีทักษะที่จะประกอบอาชีพโดยมีกิจการเป็นของตนเองได้ ซึ่งจะช่วยทำให้ประชาชนในชนบทมีงานทำในท้องถิ่น เป็นการช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองใหญ่ การฝึกอาชีพประเภทนี้ได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า การซ่อมเครื่องมือการเกษตร การซ่อมเครื่องยนต์ขนาดเล็ก และการประดิษฐ์สินค้าหัตถกรรมต่างๆ

3. การฝึกวิชาอาชีพเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง การฝึกวิชาอาชีพประเภทนี้มีได้มุ่งให้บุคคลไปประกอบอาชีพ แต่ถือว่าเป็นการศึกษาทั่วไป ประชาชนที่ผ่านการฝึกอบรมวิชาอาชีพในลักษณะนี้แล้วจะสามารถนำไปใช้ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้ เช่น การปรุงอาหารให้ได้คุณค่าทางอาหารสูง การซ่อมเครื่องใช้ภายในบ้าน การตัดเย็บเสื้อผ้า และการขับรถยนต์ เป็นต้น

หน่วยงานของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนที่จัดบริการสายอาชีพ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพที่จัดโดยสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร จากรายงาน “นโยบายการตั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครสี่มุมเมือง” กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดตั้งศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครขึ้นเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2536 เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยทำหน้าที่ประสานงานให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมจัดการศึกษานอกโรงเรียนและจัดบริการเองบางส่วนใน 4 เขตพื้นที่ ได้แก่

1. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 1 (ศน.กทม.1) เขตบางกอกน้อย มีประชากรที่รับผิดชอบประมาณ 1,710,377 คน ในเขตบางกอกน้อย บางพลัด บางกอกใหญ่ ภาษีเจริญ ดุสิตธานี ธนบุรี คลองสาน บางขุนเทียน จอมทอง ราษฎร์บูรณะ หนองแขม บางแค รวม 12 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต (ศบข.)

2. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 2 (ศน.กทม.2) เขตสามเสน มีประชากรที่รับผิดชอบประมาณ 1,263,862 คน ในเขตดินแดง ดุสิต บางซื่อ พระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย พญาไท สัมพันธวงศ์ ราชเทวี สาทร ปทุมวัน บางรัก รวม 11 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต (ศบข.)

3. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 3 (ศน.กทม.3) เขตพระโขนงมีประชากรที่รับผิดชอบประมาณ 1,737,437 คน ในเขตพระโขนง คลองเตย ยานนาวา บางคอแหลม บางกะปิ ลาดพร้าว หนองแขวง จตุจักร วัฒนา ประเวศ สวนหลวง รวม 11 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต (ศบข.)

4. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 (ศน.กทม.4) เขตมีนบุรี มีประชากรที่รับผิดชอบประมาณ 834,261 คน ในเขตดอนเมือง บางเขน มีนบุรี ลาดกระบัง หนองจอก บึงกุ่ม รวม 6 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต (ศบข.)

กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ใช้หลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน 5 ประเภทวิชา ตามที่ได้รับอนุมัติ ณ วันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2543 แบ่งเป็น 5 ประเภทวิชาคือ

1. ประเภทวิชาอุตสาหกรรม
2. ประเภทวิชาศิลปกรรม
3. ประเภทวิชาคหกรรม
4. ประเภทวิชาเกษตรกรรม
5. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม

1. **ประเภทวิชาอุตสาหกรรม** เป็นการจัดประเภทวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะวิชาชีพที่อุตสาหกรรมต้องการ ด้านการลงทุน การประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ในการผลิต

วิชาประเภทอุตสาหกรรมประกอบด้วย 17 สาขาวิชา คือ ช่างไฟฟ้า ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ช่างซ่อมเครื่องยนต์แก๊สโซลีน ช่างเครื่องยนต์ดีเซลเล็ก ช่างซ่อมเครื่องยนต์เบนซิน ช่างซ่อมเครื่องยนต์ดีเซล ช่างไฟฟ้ารถยนต์ ช่างเคาะตัวถังรถยนต์ ช่างพ่นสีรถยนต์ ช่างเซรามิก การเขียนแบบก่อสร้างบ้านพักอาศัย 1-2 ชั้น การเขียนแบบผลิตภัณฑ์ไม้ ช่างไม้เฟอร์นิเจอร์ งานไม้ ก่อสร้างปูน และเทคนิคการคุมงานก่อสร้าง

2. **ประเภทวิชาศิลปกรรม** เป็นประเภทที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและทักษะวิชาชีพด้านฝีมือ ทำให้เกิดความสุนทรีย์ภาพในการสร้างสรรค์งานด้านฝีมือและศิลปะ

วิชาประเภทศิลปกรรมประกอบด้วย 13 สาขาวิชา คือ การทำเครื่องประดับ การทำเครื่องเงินประยุกต์ การพิมพ์สกรีน การทอผ้าเชิงอนุรักษ์ การจักสาน การประดิษฐ์สิ่งของจากเศษวัสดุ ดนตรี การบริหารกายประกอบดนตรี การแกะสลัก จิตรกรรม โหราศาสตร์ การถ่ายภาพเบื้องต้น และการทำอิฐมอดู

3. ประเภทวิชาคหกรรม วิชาที่ว่าด้วยศิลปะที่เกี่ยวกับงานบ้าน ได้แก่ การเย็บปัก ถักร้อย การตัดเย็บเสื้อผ้า ประกอบอาหาร และการตกแต่งบ้าน ตลอดจนการดูแลเลี้ยงดูเด็กและคนชรา

วิชาประเภทคหกรรมประกอบด้วย 5 สาขาวิชา คือ ช่างตัดเสื้อสตรี ช่างตัดเสื้อผ้าชาย ช่างเสริมสวย ช่างตัดผมชาย อาหารและขนม

4. ประเภทวิชาเกษตรกรรม มีเพียงสาขาวิชาเดียว คือ เกษตรกรรม เป็นประเภทวิชาด้านการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ การประมง ป่าไม้ และวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องกับด้านเกษตร และผลผลิตทางการเกษตร การจัดหลักสูตร การเรียนการสอน ปัจจุบันไม่มีเปิดสอนในศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนเขต กรุงเทพมหานคร

5. ประเภทวิชาพาณิชยกรรม เป็นการจัดการประเภทวิชาด้านการค้าขาย ธุรกิจ รวมทั้งประกอบการอื่นๆ ในเชิงธุรกิจและบริการ

วิชาประเภทพาณิชยกรรมประกอบด้วย 7 สาขาวิชา คือ การจัดการ คอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ พิมพ์ดีด บัญชี ภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่น

สำหรับในแต่ละสาขาวิชา ประกอบด้วยรายวิชาย่อยที่มีจำนวนชั่วโมงประมาณ 100 – 300 ชั่วโมง นักศึกษาสามารถลงเรียนได้ตามความสนใจ ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่ทางศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเห็นว่ามีความสนใจที่จะเรียนก็สามารถจัดการเรียนการสอนให้แก่นักศึกษาได้

ตอนที่ 3 แนวคิดและองค์ประกอบของการจัดการศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น

หลักการในการจัดฝึกวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น

1. ต้องมีเป้าหมายในการฝึกอบรม พร้อมทั้งขั้นตอนและระดับด้านความรู้และทักษะที่ผู้ที่ได้รับการฝึกอาชีพระยะสั้นมีอย่างชัดเจน หลังจากได้รับการฝึกอบรมแล้ว
2. การฝึกอาชีพระยะสั้นต้องจัดให้ครบวงจร กล่าวคือ จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้สูงในด้านการปฏิบัติงาน อันหมายถึง การประกอบอาชีพส่วนตัว หรือการเพิ่มรายได้หรือการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและคุณภาพของผลผลิต หรือความก้าวหน้าในอาชีพนั้น
3. มีลักษณะยืดหยุ่น ดัดแปลง และปรับปรุงได้เสมอ มีความคล่องตัวสูง
4. มีมาตรการในการควบคุมคุณภาพด้านทักษะและความรู้ของผู้รับการฝึกอบรม
5. สอดคล้องกับภาวะตลาดแรงงานและทรัพยากรในท้องถิ่น
6. ต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ยังไม่มีการทำงานเป็นอันดับแรก และผู้ทำงานต่ำระดับต่อมา มากกว่าจะจัดบริการเพื่อประดับความรู้ให้แก่ผู้ที่มีการทำงานอยู่แล้ว

7. ส่งเสริมภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการฝึกอาชีพพระยะสั้น (สายสุรีย์ จุติกุล และคณะ, 2530)

จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น

1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะและเจตคติที่ดีในการทำงานอันจะเป็นพื้นฐานที่เพียงพอแก่การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ
2. เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะในอาชีพที่ดำเนินอยู่เป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติโดยส่วนรวม
3. เพื่อส่งเสริมให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพรองจากอาชีพเดิมที่ทำอยู่ และให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในอันที่จะเพิ่มพูนรายได้และคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น (บุญเลิศ ส่องสว่าง, 2544)

นโยบายการจัดฝึกอาชีพพระยะสั้น

ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพพระยะสั้นสามารถดำเนินงานโดยใช้เกณฑ์ตามคำสั่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ 864/2536 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2536 ดังนี้

การจัดการศึกษาสายอาชีพอาจจัดได้ภายในสถานศึกษาทั้งที่ดำเนินการเองและ/หรือร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน โดยจัดเพื่อสาธารณประโยชน์หรือเป็นการจัดที่ไม่หวังผลกำไร มีกำหนดหลักสูตรการสอนร่วมกัน และไม่ขัดต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่เกิดร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน จัดได้ 3 กรณีคือ

1. การจัดการศึกษาสายอาชีพพร้อมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนในลักษณะของโรงเรียนผู้ใหญ่
2. การจัดการศึกษาสายอาชีพพร้อมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนในลักษณะที่หน่วยงานอื่นเป็นผู้ดำเนินการสถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้ให้การส่งเสริมสนับสนุน ทั้งนี้หน่วยงานที่ประสงค์จะจัดการศึกษาสายอาชีพพร้อมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนจัดทำรายละเอียดเสนอในเรื่องต่อไปนี้
  - ก. นักศึกษา
  - ข. ผู้สอน
  - ค. สถานที่จัดสอน
  - ง. การวัดผล
  - จ. หลักสูตรและการจบหลักสูตร
  - ฉ. อุปกรณ์การฝึก

ช. การจัดกิจกรรมแนะแนวและการเสริมหลักสูตร

ซ. การเงินและอื่นๆ (ถ้ามี)

ระหว่างการสอน สถานศึกษาทำหน้าที่นิเทศ ติดตาม กำกับดูแล สนับสนุนและวัดผล ร่วมกัน เมื่อจบการศึกษาแต่ละรุ่น สถานศึกษาดำเนินการออกไปสู่การศึกษาศายอาชีพ ติดตามผู้จบหลักสูตรและประเมินโครงการ

3. การจัดการศึกษาศายอาชีพร่วมกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในลักษณะ ที่สถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ หน่วยงานอื่นเป็นผู้ให้การ สนับสนุน

ประชากรเป้าหมายในการจัดการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

กลุ่มเป้าหมายในปัจจุบันของการจัดการศึกษาวิชาชีพระยะสั้น ของสำนักบริหารงานการ ศึกษานอกโรงเรียน แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

1. ผู้ด้อยโอกาสในโรงงานและสถานประกอบการ ได้แก่ ผู้ใช้แรงงานที่มีพื้นฐานความรู้ ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษา ผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และไม่ได้ศึกษาต่อ โดยเน้นให้ได้รับความรู้ ทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในสถานประกอบการ

2. ผู้ขาดโอกาสในกลุ่มต่างๆ ได้แก่ ชาวชุมชนแออัด เยาวชน สตรีอาชีพพิเศษ สตรี กลุ่มเสี่ยงต่อปัญหาสังคม คนพิการ ผู้ต้องขังและกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นทักษะในเรื่อง การจัดการ การตลาด คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้สามารถเรียนรู้และนำไปใช้ได้อย่างครบวงจร

3. กลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการในเชิงธุรกิจตามแนวบริเวณชายแดน เพื่อให้สามารถ ติดต่อสื่อสารในเชิงธุรกิจ การค้า แลกเปลี่ยนทางวิชาการ และวัฒนธรรมประเพณีได้ดียิ่งขึ้น

4. กลุ่มเป้าหมายพิเศษ ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สारวัตรกำนัน แพทย์ ประจำตำบล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสภาตำบล กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มเยาวชนไทยในต่างประเทศ ทหารกองประจำการ

รูปแบบในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น

วินัย สายหงษ์ (2528) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาวิชาชีพหลักสูตรต่างๆ ทั้งภาครัฐและ เอกชนไว้ว่า แต่ละหลักสูตรจะมีรูปแบบที่มีลักษณะเหมือนกันดังนี้

1. **ปัจจัยป้อนการเรียนการสอน** หมายถึง จุดมุ่งหมายและทรัพยากรที่ใช้ ได้แก่ อาคาร สถานที่ ครู ผู้เรียน วัสดุอุปกรณ์ เวลา ตลอดจนความคิดต่างๆ ที่ใช้ในการวางแผนการเรียน การสอน ดังอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1.1 ครูผู้สอนวิชาอาชีพ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

ก. วิทยากรหรือครูผู้ชำนาญ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในงานและอาชีพเฉพาะอย่าง ผ่านการคัดเลือก และการฝึกอบรมการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพทั่วไปตามความต้องการของท้องถิ่น

ข. วิทยากรหรือครูมีคุณวุฒิ ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการที่ศึกษาเล่าเรียนในสาขาอาชีพระดับต่างๆ

1.2 ผู้เรียน ผู้เรียนในการเรียนการสอนวิชาชีพเป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุ 14 ปีขึ้นไป ประสงค์จะเรียนเพื่อเข้าสู่อาชีพ หรือเพื่อสร้างอาชีพเสริม หรือนำไปใช้เป็นประสบการณ์ในการพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่ จัดเป็นกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทั้งอายุ วุฒิ ความถนัดทางการเรียน ความสามารถในการเรียนรู้และความพยายามในการเรียน

1.3 หลักสูตร หลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น ส่วนใหญ่จะพัฒนาทักษะเฉพาะสำหรับผู้เรียนที่นำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว ตามลักษณะความต้องการทางอาชีพ ซึ่งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้พัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

1.4 สภาพแวดล้อมทางการเรียน

ก. เวลาเรียนของการเรียนวิชาชีพ สถานศึกษา องค์กรต่างๆ ได้จัดเวลาของการเรียนไว้เป็นรอบๆ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน เช่น รอบเช้า รอบบ่าย รอบค่ำ

ข. การจัดชั้นเรียนอาชีพ มักจะใช้สถานที่ที่ผู้เรียนไปมาได้สะดวก ปลอดภัย เช่น สถานที่ราชการ โรงเรียน วัด หรือหน่วยงานเคลื่อนที่ตามชุมชนต่างๆ

2. กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

2.1 การเตรียมความพร้อม ได้แก่ การสร้างสิ่งเร้าให้สนใจเรียน และการประเมินผู้เรียนเพื่อจะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ให้ต่อเนื่องจากพื้นฐานเดิมของผู้เรียน

2.2 การให้ประสบการณ์ความรู้ใหม่ๆ ในช่วงนี้ต้องใช้กลวิธีสอนและสื่อการสอนให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

2.3 การเสริมสร้างทักษะ เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ ประสบการณ์ใหม่ๆ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้ เข้าใจเรื่องที่เรียนมาแล้วให้ดียิ่งขึ้น

2.4 กิจกรรมสนับสนุนเพื่อทบทวนความรู้และทักษะในเรื่องที่เรียนมา เป็นการย้ำให้เกิดความเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ได้

3. การควบคุมและการตรวจสอบ เป็นสิ่งที่ช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การให้ผู้เรียนรายงานผลการเรียน การพูดคุยถึงความก้าวหน้า สภาพปัญหาการเรียน ตลอดจนการเสริมกำลังใจ เพื่อประเมินว่าผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด

4. **สัมฤทธิ์ผลของการสอน** เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนด้านความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ไขปัญหา ทักษะฝีมือ และเจตคติให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

วัลลีย์ เปรมาษฐ์ (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน และสรุปรูปแบบการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันที่จะต้องมีส่วนประกอบสำคัญดังนี้ คือ

1. หลักสูตร ในการจัดการศึกษาวิชาชีพ หลักสูตรที่ดีจะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสนองความต้องการของแรงงาน

2. การจัดการเรียนการสอน เป็นวิธีการที่ผู้สอนใช้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และทักษะ สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ด้วยเหตุนี้ การจัดการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชาที่สอนนั้นด้วย จึงจะทำให้การเรียนการสอนนั้นบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. สื่อการเรียนการสอน ในการเรียนการสอนวิชาชีพ สื่อการสอนนับมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะเป็นการสร้างความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้แล้ว ยังช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ดีและรวดเร็วขึ้น และที่สำคัญเป็นการให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง จากการฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนวิชาชีพ

4. การวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลมีขึ้นเพื่อจะได้ทราบข้อบกพร่องในการเรียนการสอน ว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ สิ่งใดสมควรที่จะแก้ไขและปรับปรุง เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาชีพได้ผลจริงๆ ซึ่งในการวัดและประเมินผลโดยทั่วไป จะเน้นด้านการฝึกทักษะและปฏิบัติงาน ดังนั้น จึงต้องใช้วิธีการทางด้านการวัดและประเมินผลเกี่ยวกับการฝึกงานหรือปฏิบัติงานเป็นสำคัญ

5. สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน สถานที่หรือโรงฝึกงานนับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนวิชาชีพบรรลุผลเช่นเดียวกับองค์ประกอบอื่นๆ ที่กล่าวมา ด้วยเหตุนี้ในการจัดสถานที่หรือโรงฝึกงานจึงควรจัดให้มีความใกล้เคียงกับมาตรฐานให้มากที่สุด เป็นการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถเหมาะสมกับงาน เพื่อจะได้ออกไปทำงานให้เข้ากับสภาพของการทำงานทั้งร่างกายและจิตใจ โรงฝึกงานจึงต้องมีสภาพดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย อากาศปลอดโปร่ง ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย เป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในการทำงานให้กับผู้เรียน

กิจจา เวสประชุม (2540) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพพระยะสันไว้ดังนี้ คือ

1. หลักสูตร ต้องมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและตลาดแรงงาน

2. กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นวิธีการเรียนการสอนที่ใช้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะและการเรียนรู้ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้
3. ครูผู้สอน จะต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญและเอาใจใส่ต่อผู้เรียน ทั้งนี้เพราะคุณลักษณะของครูจะส่งเสริมการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. สื่อการเรียนการสอน นอกจากสื่อจะเป็นสิ่งที่สร้างความสนใจในการเรียนการสอนวิชาชีพแล้ว สื่อยังช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ดีและรวดเร็วขึ้น อีกทั้งยังเป็นกรทำให้ประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนวิชาชีพ
5. การวัดและการประเมินผล เพื่อจะได้ทราบถึงข้อบกพร่องว่าสิ่งใดควรปรับปรุงแก้ไข โดยการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาชีพจะเน้นที่การฝึกทักษะและปฏิบัติงานจริง
6. สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในการทำงานให้กับผู้เรียน เป็นการเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมและความสามารถที่เหมาะสมกับงาน ดังนั้นการจัดสถานที่ควรมีความใกล้เคียงกับมาตรฐานให้มากที่สุด

ตอนที่ 4 แนวคิดของตัวแปรที่ศึกษา

4.1 แนวคิดตัวแปรต้นที่ศึกษา

4.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพงานหลัก รายได้ และสาขาวิชาชีพ

มาฆะ ขิตตาสังขะ (1978) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของหญิงชนบทในด้านที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชนของประเทศไทย และประเทศฟิลิปปินส์ โดยได้ศึกษาหญิงชนบทที่อำเภอกันทรารมณีส จังหวัดศรีสะเกษ ประเทศไทย และหญิงชนบทเมืองฟิลา ประเทศฟิลิปปินส์ พบว่า รายได้ประจำปีของครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการเข้าร่วมพัฒนา แต่เป็นความสัมพันธ์ในทางตรงข้าม คือ รายได้ประจำปีของครอบครัวลดลง แต่การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสูงขึ้น ส่วนหญิงชนบทในเมืองฟิลา นั้น ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ประจำปีของครอบครัวกับการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา และยังพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาทั้งสองประเทศ คือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง มีแนวโน้มเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ

พัฒน บุญยรัตนพันธ์ (2517) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอายุกับการเข้ามามีส่วนร่วม พบว่าคนที่มีอายุใกล้เคียงกัน ย่อมมีความคิดความอ่าน ความสนใจ ความต้องการและความสามารถที่ใกล้เคียงกัน สัมพันธภาพในกลุ่มจะดีและพูดกันรู้เรื่อง เข้าใจง่าย ทัศนคติคล้ายกัน

ลัดดาวัลย์ อนุกุล (2522 อ้างถึงใน กิติเดช เต็งรัง, 2541) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ของสตรีอาสาสมัคร พบว่า สตรีอาสาสมัครที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมสงเคราะห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสตรีอาสาสมัครที่มีอาชีพแม่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมสงเคราะห์มากที่สุด และสตรีอาสาสมัครที่มีรายได้แตกต่างกัน โดยสตรีอาสาสมัครที่มีรายได้สูงจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่าสตรีที่มีรายได้ต่ำ

ทับทิม แสงจักร (2527) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าเป็นสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ในเขตชลประทาน อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง มีการเข้าเป็นสมาชิกมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ

วุฒิ กาญจนสุนทร (2536) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคัดสรรกับการเข้าร่วมในกิจกรรมศูนย์เยาวชนตำบลของสมาชิกศูนย์เยาวชนจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์เยาวชนตำบล โดยผู้ที่มีอายุสูงมีแนวโน้มเข้าร่วมในกิจกรรมสูงกว่าผู้ที่มีอายุต่ำ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีแนวโน้มเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพรับจ้าง ผู้มีรายได้เฉลี่ยสูงมีแนวโน้มเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าผู้มีรายได้เฉลี่ยต่ำ

จินตนา เสมารเงิน (2539) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโครงการพัฒนาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี พบว่า ระดับการศึกษา การมีรายได้ของประชาชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินโครงการพัฒนาตำบล

วราภรณ์ อยู่วัฒนา (2544) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนต่อการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนของศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร พบว่า เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนระหว่างผู้ที่เลือกกิจกรรมต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.1.2 ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

มีผู้ให้คำนิยามหรือคำจำกัดความคำว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังนี้

Murray (1938) เป็นบุคคลแรกที่กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยให้คำจำกัดความของคำว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ “ความต้องการทางจิตใจที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์ทุกคน

ต้องการเป็นผู้มีความสามารถที่จะเอาชนะฟันฝ่าที่จะทำสิ่งที่ยากๆ ให้สำเร็จ เป็นความปรารถนา หรือแนวโน้มที่จะกระทำสิ่งใดๆ ให้สำเร็จโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้”

McClelland et al. (1953) ได้ให้ความหมายสรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี หรือทำให้ดีกว่าบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องเมื่อมีอุปสรรคขัดขวางจะพยายามฟันฝ่าอุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ เมื่อประสบความสำเร็จจะรู้สึกสบายใจ และมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความสำเร็จล้มเหลว McClelland et al. ยังได้กล่าวอีกว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นองค์ประกอบที่ผลักดันให้บุคคลต้องการมีสถานะที่สูงขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีความต้องการความสำเร็จสูงขึ้น

Atkinson (1966) ให้คำนิยามสรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้ตัวว่า การกระทำของตนจะต้องได้รับการประเมินผลจากตนเองหรือผู้อื่น โดยเทียบเคียงกับมาตรฐานอันดีเลิศ ผลจากการประเมินอาจเป็นที่พอใจหากกระทำได้สำเร็จ หรือไม่พึงพอใจหากกระทำไม่สำเร็จ

Hilgard (1962) ให้ความหมายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์คือ แรงจูงใจที่ทำให้บุคคลกระทำการเพื่อบรรลุเป้าหมายด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม

Herman (1970) ได้อธิบายความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ว่า เป็นความต้องการได้รับผลสำเร็จจากการกระทำในสิ่งที่ยาก ต้องการเอาชนะอุปสรรค และบรรลุถึงมาตรฐานอันดีเลิศ ต้องการเป็นคนเก่ง มีความสามารถในการแข่งขันและเอาชนะคนอื่น ๆ ต้องการเพิ่มการยอมรับ

ตนเอง โดยการบรรลุความสำเร็จในกิจกรรมที่เป็นอัจฉริยะ

Willer (1977) ได้อธิบายความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ว่า เป็นแบบของการวางแผน การกระทำ และความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับการพยายามต่อสู้เพื่อความสำเร็จในการบรรลุถึงมาตรฐานอันดีเลิศ ซึ่งบุคคลได้ตั้งเอาไว้ สิ่งเหล่านี้ตรงกันข้ามกับการมีอำนาจหรือความเป็นเพื่อน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่จำเป็นจะต้องเป็นความสำเร็จซึ่งสามารถสังเกตได้ เช่น การได้คะแนนสูงจากแบบทดสอบ การได้ตำแหน่งที่สังคมยอมรับ หรือการได้เงินเดือนสูงขึ้น ฯลฯ แต่จะเกี่ยวข้องกับการวางแผนและความพยายามต่อสู้เพื่อความเป็นเลิศ ดังนั้นทัศนคติต่อความสำเร็จจึงเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าความสำเร็จที่ได้กล่าวแล้ว

สถิติ วงศ์สุวรรณ (2529) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง พลังที่กระตุ้นให้บุคคลมีแรงใจ มีความพยายาม มีความทะเยอทะยาน มีความมุ่งมั่นบากบั่น คนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะเป็นคนที่มีความพยายามฟันฝ่าอุปสรรค ไม่ยอมแพ้อะไรง่าย ๆ ไม่ย่อท้อต่อปัญหาเฉพาะหน้า กล้าเผชิญ ไม่กลัวปัญหาที่ยาก มีความอดทนต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ได้มากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ เป็นคนที่รักษามาตรฐานและหรือเพิ่มมาตรฐานของงาน

อาจจะทำนายได้ว่าคนที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักจะเป็นคนเอาการเอางาน มีความรับผิดชอบสูง ขยัน เรียบร้อย มีความซื่อสัตย์ ชอบการเปลี่ยนแปลงมาก หากการเปลี่ยนแปลงนั้นมีประสิทธิภาพ มีประโยชน์ ทำให้เกิดความสำเร็จได้

โยธิน ศันสนยุทธ (2531) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ ความปรารถนาที่จะกระทำให้ได้ดีที่สุดและประสบความสำเร็จ ถ้าเราสามารถตกลงกันได้ว่าใครเป็นคนที่มีความแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง เราย่อมรับรู้บางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับคนๆ นั้นได้ เช่น เรารู้ว่าเขาจะสมัครเป็นอาสาสมัครในกิจกรรมต่างๆ เขาจะมีบทบาทมากมายที่โรงเรียน เขาจะพยายามมากขึ้นเพื่อที่จะได้รับการป้อนกลับสำหรับพฤติกรรมของเขา และเขาถือว่าเป็นความรับผิดชอบของเขาต่อผลที่เกิดขึ้นในกิจกรรมที่เขามีส่วนร่วม ด้วยเหตุผลนี้เป็นที่เชื่อกันว่าผู้มีความแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเชื่อว่า เขาจะชนะ และสามารถมีอิทธิพลต่อเหตุการณ์ต่างๆ ดีกว่าผู้ที่มีความแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ (2544) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะบรรลุความสำเร็จ กล้าเสี่ยงปานกลาง เป็นคนทำงานด้วยความพยายาม มุมนานะ ทะเยอทะยาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อเกิดความล้มเหลว

ลักษณะของบุคคลที่มีความแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

นักจิตวิทยาหลายท่านเชื่อว่า บุคคลที่มีความแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงหรือต่ำ จะสามารถแสดงออกมาให้เห็นในรูปของพฤติกรรมได้ โดยได้มีผู้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ดังนี้

McClelland et al. (1953) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้มีความแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สรุปได้ดังนี้

1. เป็นผู้มีความพยายามบากบั่น กระทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จมากกว่าจะทำเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว
2. จะเลือกทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเองให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้น การกำหนดเป้าหมายจึงไม่ยากหรือง่ายต่อความสำเร็จมากจนเกินไป
3. เป็นผู้ที่มีความคิดว่า งานทุกอย่างจะประสบความสำเร็จก็ด้วยความตั้งใจจริงของตนเท่านั้น ไม่ใช่โอกาสอำนวยให้
4. การกระทำกิจกรรมใดๆ นั้นมุ่งหวังเพื่อบรรลุมาตรฐานของตนเอง ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่รางวัลหรือชื่อเสียง

Guilford(1956) กล่าวถึงลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า ประกอบด้วย

1. ความทะเยอทะยานทั่วๆ ไป คือ ความปรารถนาที่จะทำการให้สำเร็จ
2. ความเพียรพยายาม ได้แก่ พยายามทำงานให้เป็นผลสำเร็จ

3. ความอดทนเต็มใจที่จะลำบาก แม้จะยากเย็นเพียงใดก็ตาม เพื่อมุ่งทำกิจการ
Hermans (1970) ได้สรุปลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ ดังนี้

1. มีความทะเยอทะยานสูง
2. มีความหวังอย่างมากว่าตนจะประสบความสำเร็จ ถึงแม้ว่าผลการกระทำของตนนั้น

ขึ้นอยู่กับโอกาส

3. มีความพยายามไต่เต้าไปสู่สถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น
4. มีความอดทนในการทำงานที่ยากได้เป็นเวลานานๆ
5. เมื่องานที่กำลังทำอยู่ถูกขัดจังหวะหรือถูกรบกวน ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะ

พยายามทำต่อไปจนสำเร็จ

6. มีความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง และสิ่งต่างๆ จะผ่านพ้นไปอย่างรวดเร็วจึงควร
รีบทำสิ่งต่างๆ ให้ทันกับเวลา

7. คำนึงถึงเหตุการณ์ในอนาคตมาก
8. ในการเลือกเพื่อนร่วมงาน ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะเลือกเพื่อนที่มีความสามารถ
เป็นอันดับแรก

9. ต้องการให้ตนเป็นที่รู้จักของผู้อื่น โดยพยายามทำงานของตนให้ดีที่สุด

10. พยายามปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

พรรรณี เจนจิต (2528) ได้กล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่บุคคลใดจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง
หรือต่ำ สามารถดูได้จากการทำงาน โดยผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีลักษณะดังนี้คือ

1. เป็นผู้ที่มีความบากบั่น พยายามที่จะเอาชนะความล้มเหลวต่างๆ พยายามที่จะไปให้
ถึงจุดหมายปลายทาง

2. เป็นผู้ทำงานมีแผน
3. เป็นผู้ตั้งระดับความคาดหวังไว้สูง

ลักษณะของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ คือ

1. เป็นผู้ทำงานแบบไม่มีเป้าหมาย หรือ

2. ตั้งเป้าหมายไปในวิถิต่างที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลว อาจจะตั้งเป้าหมายง่ายหรือ
ยากเกินไป ตั้งเป้าหมายไว้ง่ายๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดหวัง ส่วนพวกที่ตั้งไว้ยากเกินไปนั้น เพราะรู้ว่า
อาจจะต้องล้มเหลวอีก แต่ล้มเหลวเพราะการทำงานยาก รักษาหน้าตัวเองได้ดีกว่า

3. ตั้งระดับความคาดหวังไว้ต่ำ

สุรวงศ์ ไคว้ตระกูล (2541) ได้สรุปลักษณะผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบพฤติกรรมของตนและตั้งมาตรฐานความเป็นเลิศ (Standard of Excellence) ในการทำงาน
2. เป็นผู้ที่ตั้งวัตถุประสงค์ที่จะมีโอกาสจะทำได้สำเร็จ 50-50 หรือเป็นผู้ที่มีความเสี่ยงปานกลาง
3. พยายามที่จะทำงานอย่างไม่ท้อถอยจนถึงจุดหมายปลายทาง
4. เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการวางแผนระยะยาว
5. ต้องการข้อมูลผลย้อนกลับของผลงานที่ทำ
6. เมื่อประสบความสำเร็จมักจะอ้างสาเหตุภายใน เช่น ความสามารถและความพยายาม

เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ (2544) กล่าวว่าลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงนั้นจะเป็นผู้ที่ทำงานด้วยความมานะอดทนเพื่อเอาชนะความล้มเหลว พยายามที่จะไปให้ถึงจุดหมายปลายทาง การทำงานมีเป้าหมายและแบบแผนที่แน่นอน มีการตั้งระดับความคาดหวังต่อความสำเร็จของงานไว้ค่อนข้างสูง พยายามเพิ่มความสามารถของตนในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ให้สูงขึ้นเท่าที่จะสามารถทำได้เพื่อให้บรรลุมาตรฐานอันดีเลิศโดยไม่ย่อท้อต่อความล้มเหลว โดยสรุป แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความต้องการของมนุษย์ที่จะเอาชนะอุปสรรคยากๆ เพื่อที่จะประสบความสำเร็จโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เมื่อกระทำสำเร็จก็จะรู้สึกพอใจและอาจไม่พอใจหากกระทำไม่สำเร็จ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีความพยายาม บากบั่นในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จ ต้องการเป็นคนเก่ง สามารถเอาชนะคนอื่นๆ ได้ มีความทะเยอทะยานและความหวังอย่างมากทั้งนี้เพื่อต้องการที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนเองหวัง

4.1.3 ปัจจัยด้านเจตคติในการเรียน

“เจตคติ” เป็นศัพท์ที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “ทัศนคติ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “ATTITUDE” หมายถึง ท่าที ความรู้สึกของคนซึ่งเป็นอำนาจหรือแรงขับอย่างหนึ่งที่แฝงอยู่ในจิตใจของมนุษย์ และพร้อมที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2499)

สำหรับความหมายของเจตคตินั้น ได้มีผู้ใช้คำนิยามแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อของตน ดังนี้

Kendler (1963) กล่าวถึงเจตคติว่า เจตคติคือ ความพร้อมของแต่ละบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองสิ่งเร้าในสังคมรอบตัวหรือเป็นแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมในทางสนับสนุนหรือต่อต้านสภาพการณ์ บุคคล สถาบัน หรือแนวโน้มความคิดบางอย่าง

Terstone (1964) กล่าวว่า เจตคติเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยง่าย แต่เป็นความโน้มเอียงทางด้านจิตใจภายใน แสดงออกให้เห็นโดยแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

Allport (1968) กล่าวถึงเจตคติว่า คือสภาพการณ์ความพร้อมของจิตใจ และประสาทที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์เป็นตัวกำหนดลักษณะการตอบสนองของบุคคลที่มีต่อวัตถุหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

Good (1973) กล่าวว่า เจตคติเป็นผลรวมทั้งหมดเกี่ยวกับความรู้สึกของมนุษย์ ความคิด ความกลัวต่อบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งความคิดเป็นสัญลักษณ์ของเจตคติ หากต้องการวัดเจตคติสามารถวัดโดยวัดความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ เพราะเจตคติเป็นระดับความมากน้อยของความรู้สึกในด้านบวกและลบที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด

Hilgard (1962) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง พฤติกรรมหรือความรู้สึกครั้งแรกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือต่อแนวคิดแนวคิดหนึ่งในทางเข้าหาหรือออกห่าง และเป็นความพร้อมที่จะตอบสนองในทางเอนเอียงที่จะไปในลักษณะเดิมเมื่อพบกับสิ่งดังกล่าวซ้ำอีก

Anastasi (1982) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่จะแสดงออกมาว่าชอบหรือไม่ชอบสิ่งต่างๆ เจตคติไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง แต่สรุปพาดพิงจากพฤติกรรมภายนอกทั้งที่ใช้ภาษา และไม่ใช้ภาษา

วารินทร์ สายโอบเอื้อ และสุนีย์ ธีรดากร (2522) ได้สรุปว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกและท่าทีของคนเราที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นความรู้สึกในทางชอบ ไม่ชอบ และมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้น ตามความรู้สึกดังกล่าว

ปราณี รามสูต (2528) ให้นิยาม เจตคติว่า หมายถึง ความคิด ความเข้าใจ ความเห็น ความรู้สึกและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งของ บุคคล หรือสถานการณ์เป็นอย่างไร ไป อันมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของบุคคลที่มีต่อสิ่งนั้นๆ หรือเหตุการณ์นั้นๆ

นุสรณ์ จำปาวัลย์ (2534) ได้สรุปว่า เจตคติ หมายถึง ระดับความรู้สึกในทางบวกหรือลบที่มีต่อบุคคล วัตถุประสงค์ที่บุคคลมีแตกต่างกันไป ไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่สามารถพาดพิงจากพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ จากสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งของ บุคคล หรือสถานการณ์ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกทางบวกหรือทางลบ ส่งผลให้บุคคลตอบสนองต่อความรู้สึกนั้นตามความรู้สึกดังกล่าว

เจตคติในการเรียน

สำหรับเจตคติในการเรียน มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2528) กล่าวว่า เจตคติต่อการเรียนในทางที่ดีจะเป็นตัวกำหนดแนวพฤติกรรมของผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี

ชาติชาย สุภสร (2531) เจตคติทางการเรียน หมายถึง สภาพทางอารมณ์และท่าที หรือความรู้สึกที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมตอบสนองต่อผู้สอน วิธีสอนของผู้สอน โรงเรียน รวมทั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาด้วย

เจตคติต่อการเรียนอาจแสดงออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. เจตคติที่ดีหรือเจตคติในทางบวก (Positive Attitude) ผู้เรียนจะแสดงออกมาในลักษณะที่พึงพอใจในการเรียน สนใจเรียน มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีความรู้สึกที่ผู้สอนเป็นผู้ที่น่าเคารพยกย่อง สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ได้เป็นอย่างดี และยอมรับว่าการเรียนจะช่วยให้ตนสามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

2. เจตคติที่ไม่ดี หรือเจตคติในทางลบ (Negative Attitude) ผู้เรียนจะแสดงออกในทำนองไม่พึงพอใจ ไม่ชอบ หรือไม่เห็นด้วยต่อการเรียน ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ซิงซัง ออกจากการเรียน โรงเรียน หรือครู

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า เจตคติในการเรียนจึงหมายถึง ท่าทีและความรู้สึกที่ผู้เรียนแสดงออกเป็นพฤติกรรมตอบสนองต่อผู้สอน โรงเรียน ซึ่งมีทั้งเจตคติที่ดีและเจตคติที่ไม่ดี

4.1.4 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

สภาพแวดล้อม (Environment) ตามความหมายของพจนานุกรม (Webster's new Collegiate Dictionary, 1958) หมายถึง การรวมตัวของสภาพภายนอกที่มีอิทธิพลต่อชีวิตและพัฒนาการของมนุษย์

Harold (1964) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สภาพแวดล้อมทางการศึกษาหมายถึงระบบการศึกษาระบบการปกครอง และกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ต่างๆ เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เจตคติและความสนใจของตนเอง

Feldman (1972) ได้ประเมินสภาพแวดล้อมสถาบันแต่ละแห่งพบว่า สภาพแวดล้อมในสถาบันต่างๆ นั้นไม่เหมือนกัน จะแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรมโครงสร้างของสังคม วัตถุประสงค์ของการจัดหน่วยงานและคุณลักษณะของบุคลากรในสถาบัน นักวิจัยไม่สามารถบอกได้ว่าวิธีประเมินสภาพแวดล้อมวิธีใดจะดีที่สุด และมีหลายวิธีที่แตกต่างกันตามเป้าหมายของการประเมิน ซึ่ง Feldman ได้สรุปวิธีการประเมินสภาพแวดล้อมสถาบันไว้ 6 วิธี คือ

1. การประเมินสภาพแวดล้อมในด้านมานุษยวิทยา โดยการศึกษาวិเคราะห์วิทยาลัย 3 แห่งในสหรัฐอเมริกาปรากฏว่า วิธีการด้านมานุษยวิทยาสามารถนำมาเป็นพื้นฐานอย่างกว้างๆ ที่จะทำให้เข้าใจวิธีการในศาสตร์แขนงอื่นอีกหลายสาขา รวมทั้งประวัติศาสตร์ ปรัชญาการศึกษา สังคมศาสตร์และรัฐศาสตร์

2. การประเมินสภาพแวดล้อมโดยแบ่งตามลักษณะทั่วไปซึ่งถือว่าวิทยาลัยแตกต่างกัน ในลักษณะต่างๆ คือ การจัดหลักสูตร การปกครอง เพศของนักศึกษา สถานที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และระดับการศึกษา

3. การประเมินสภาพแวดล้อมในด้านประชากรศาสตร์ นิเวศวิทยา และลักษณะที่เกี่ยวกับสถาบันการศึกษา ซึ่งสภาพแวดล้อมวิทยาลัยสามารถประเมินได้จากการวัดแบ่ง และเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถทางสมองของนักศึกษา จำนวนนักศึกษาและสัดส่วนของนักศึกษาในแต่ละวิชาเอก เครื่องมือประเมินสภาพแวดล้อมวิทยาลัยแบบนี้ ได้แก่ เทคนิคการประเมินสภาพแวดล้อมวิทยาลัย

4. การประเมินสภาพแวดล้อม โดยพิจารณาบรรยากาศในสถาบันการศึกษาผู้ประเมินสภาพแวดล้อมโดยวิธีนี้ได้แก่ Pace และ Stem เครื่องมือที่ใช้เรียกว่าดัชนีวิทยาลัย และมาตรวัดสภาพแวดล้อมวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย

5. การประเมินสิ่งเร้าเชิงสภาพแวดล้อมวิทยาลัย เกิดจากความเชื่อว่าสภาพแวดล้อมเชิงสิ่งเร้าก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกี่ยวกับการรับรู้ด้านประสาทสัมผัสของมวลสมาชิกในวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษา สภาพที่เป็นอยู่หรือสิ่งเร้าที่เกิดขึ้นเหล่านี้สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตอย่างอิสระ Astin (1993) เป็นผู้สร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการศึกษาสภาพแวดล้อมวิทยาลัย โดยเรียกเครื่องมือนี้ว่าแบบสำรวจกิจกรรมวิทยาลัย

6. การประเมินสภาพแวดล้อมโดยแบ่งตามโครงสร้างทางสังคม และการจัดการทางสังคม ได้แก่ ธรรมชาติทางสังคม การบริหารและโครงสร้างทางอำนาจในวิทยาลัย จุดมุ่งหมายของสถาบันการศึกษา ธรรมชาติและนิสัยของการจัดการทางสังคมภายในวิทยาลัย

Chickering and Blackburn (1993) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สภาพแวดล้อมทางการศึกษา หมายถึง หลักสูตรการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา แนวนโยบายของสถาบัน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และบรรยากาศทางวิชาการ

วิจิตร ศรีสอาน (2519) กล่าวว่าสถาบันการศึกษาใดๆ ก็ตาม นักศึกษาจะเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญ และมีจำนวนมากที่สุดในสถาบัน ดังนั้นสภาพแวดล้อมของสถาบันจึงมุ่งเน้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาเป็นสำคัญ ทั้งการเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ความสะดวกสบายในความเป็นอยู่ ตลอดจนพัฒนาการทุกด้านของนักศึกษา เมื่อสภาพแวดล้อมภายในสถาบันมีความสำคัญต่อการพัฒนานักศึกษาและถ้าสถาบันการศึกษาสามารถจัดสภาพแวดล้อม

ได้อย่างเหมาะสมต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของนักศึกษาได้นั้น นับเป็นการช่วยให้นักศึกษาเป็น ผู้ที่มีความรับผิดชอบและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

อรรถนพ คุณพันธ์ (2521) ได้สร้างแบบสำรวจจำแนกสภาพแวดล้อมวิทยาลัย โดยอาศัย แบบสำรวจที่เที่ยงตรงตามทฤษฎี (Construct Validity) เที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ตั้งเป็นทฤษฎีไว้ 5 ประการ คือ

ทฤษฎีที่ 1 สถานศึกษาจะมีสภาพแวดล้อมที่ดีก็ต่อเมื่อนักศึกษาที่เป็นสมาชิคนั้นมีเจตคติ ที่ดีต่อสถานศึกษา นักศึกษามีความรู้สึกภูมิใจ

ทฤษฎีที่ 2 สถานศึกษาที่ดีจะต้องมีบรรยากาศในการเรียนการสอน เป็นส่วนหนึ่งในการ เอื้ออำนวยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ได้ดี มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากสัมพันธ์อันดีระหว่าง อาจารย์กับนักศึกษา

ทฤษฎีที่ 3 สถานศึกษาที่ดีจะต้องมีการส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งในด้านวิชาการ สันทนาการ กีฬา ศิลปวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน คือเป็นผู้รู้รอบ มีมนุษยสัมพันธ์ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ทฤษฎีที่ 4 สถานศึกษาที่ดีจะต้องมีการบริหารที่ดี นักศึกษาเคารพกฎระเบียบของสถาบัน ผู้บริหารยินดีให้คำปรึกษาแนะนำ และให้โอกาสนักศึกษามีส่วนร่วมในการบริหาร

ทฤษฎีที่ 5 สถานศึกษาจะมีสภาพแวดล้อมที่ดีจะต้องมีอาคารสถานที่ ทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพเพียงพอกับจำนวนนักศึกษา เพราะอาคารสถานที่มีความสำคัญทางกายภาพที่จะ ช่วยผลักดันให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผล

อรรถนพ ประสิทธิ์รัตน์ (2533) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายในสถาบันเป็นเรื่องสำคัญ เรื่องหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงจนเป็น การเรียนรู้ ตามหลักทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาที่มีการศึกษาเรื่องพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อม ทำให้ ทราบว่า นอกเหนือจากลักษณะต่างๆ ที่คนได้รับการถ่ายทอดมาจากพันธุกรรมทำให้คนแตกต่างกัน แล้ว ยังมีอิทธิพลอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สำคัญได้แก่ สภาพแวดล้อม การอบรมเลี้ยงดู การ คบเพื่อน การสังคม การสมาคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ดินฟ้าอากาศ ที่อยู่อาศัย อาหาร เป็นต้น ในด้านที่เกี่ยวกับการเรียนรู้และประสบการณ์ของแต่ละคนนั้น จะแตกต่างกันตาม สภาพแวดล้อมของแต่ละคน ประสบการณ์กับการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ประสบการณ์เป็นเครื่องมือหรือวิธีการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และขณะเดียวกัน ผลจากการเรียนรู้ทำ ให้คนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ แต่ต้องอาศัยการจัดประสบการณ์ที่ดีพอ จึงทำให้คนได้เรียนรู้เป็น ผลสำเร็จ ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนมี สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนที่ดี (วิไล ดั่งทัตสวัสดิ์, 2536)

อรุณี โคตรสมบัติ (2542) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายในสถาบันเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนานักศึกษา ถ้าสถาบันการศึกษาสามารถจัดสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของนักศึกษาได้นั้น นับเป็นการช่วยให้ นักศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ เป็นคนที่สมบูรณ์ มีความรับผิดชอบ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เพื่อรองรับการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อไป

จากงานวิจัยต่างๆ พอสรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม 3 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมด้านสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ

สภาพแวดล้อมด้านกายภาพมีอิทธิพลต่อนักศึกษาทุกคน การสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในสถาบันเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึง เพราะสภาพแวดล้อมภายในสถาบันมีส่วนสัมพันธ์กับเจตคติและพฤติกรรมของนักศึกษา

วิจิตร วรุตบางกูร (2524) กล่าวว่า ผู้เกี่ยวข้องกับการวางแผนและบำรุงรักษาอาคารสถานที่จะต้องคำนึงถึงความสมดุลของปัจจัย 4 ประการ ดังนี้

1. การจัดบริเวณและความงามของบริเวณ การจัดบริเวณเพื่อการเรียนรู้ เริ่มมีการตื่นตัวและมีความหมายมากขึ้น อาคารเรียนที่ไม่สวยงามเป็นตัวทำลายสภาพภายนอกและภายในอาคารให้หมดไป ดังนั้นสถาบันจึงควรได้รับการเอาใจใส่ให้เกิดความงดงาม สะอาดเรียบร้อย
2. แสง สี การมองเห็นและแสงสว่าง เนื่องจากแสงสว่างมีบทบาทสำคัญในการสื่อความรู้ จึงจำเป็นต้องจัดให้แสงสว่างในอาคารเรียน และห้องเรียนมีระดับที่มองเห็นได้ดี ซึ่งหมายความว่า มองเห็นได้เร็ว สบายตาและชัดเจน
3. เสียง ภายในห้องเรียนเป็นสิ่งจำเป็นมาก เสียงดังรบกวนจากบริเวณรอบๆ หรือภายนอกห้องเรียน จะทำให้รู้สึกรำคาญ หงุดหงิด เครียด กระวนกระวายใจและเหน็ดเหนื่อย เสียงรบกวนจะเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจในการสื่อความหมายระหว่างอาจารย์และนักศึกษา การพูดให้ดังเพื่อแข่งกับเสียงรบกวนต่างๆ อาจทำให้เหนื่อยและเครียดได้
4. อุณหภูมิและการถ่ายเทอากาศ ในกระบวนปัจจัยสภาพแวดล้อมในสถาบันทั้งหมด สิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความสุขสบายทางร่างกาย คือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับอุณหภูมิและความชื้นในอากาศ

นอกจากความมั่งคั่งของบริเวณ แสงสว่าง อุณหภูมิ และการถ่ายเทอากาศแล้ว ในการดำเนินการยังต้องคำนึงถึงความเพียงพอของอาคาร สถานที่และอุปกรณ์ต่างๆ ให้มีจำนวนเพียงพอกับจำนวนนักศึกษา เช่น อาคาร ห้องเรียน ห้องน้ำ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น Seager (1961) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานศึกษาว่า ควรมีลักษณะดังนี้

1. ต้องมีขนาดกว้างพอเหมาะ
2. ตั้งอยู่ใกล้ชุมชน สามารถติดต่อกับหน่วยงานอื่นได้สะดวก
3. ตั้งอยู่ในที่ปลอดภัย สวยงาม และสามารถใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด
4. การวางผังให้สามารถดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตได้
5. ส่วนที่มีอิทธิกติกและเงียบสงบ ควรแยกจากกัน
6. ตั้งอยู่ในที่ที่ก่อให้เกิดปัญหาจราจรน้อยที่สุด
7. การจราจรภายในสถาบันควรแยกทางรถยนต์ รถจักรยานและทางเท้าออกจากกัน
8. การระบายอากาศและแสงสว่างควรเป็นไปตามธรรมชาติ

นอกจากองค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นแล้ว อุปกรณ์และสื่อการสอน นับเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อผู้เรียนเพราะจะทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง ดังที่ ลัดดา ศุขปรีดี (2533) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของอุปกรณ์และสื่อการสอน สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้คุณภาพการเรียนรู้ดีขึ้น เพราะมีความคิดรวบยอดเดียวกัน
2. ช่วยให้ผู้เรียนรู้ได้มากในเวลาจำกัด มีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น
3. ช่วยเพิ่มความสนใจในกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นศูนย์ความสนใจทำให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเห็นมากขึ้น และมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างดี
4. ช่วยเพิ่มพูนความจำ จดจำสิ่งที่ควรไว้ได้นาน
5. ช่วยส่งเสริมการคิด การแก้ปัญหาในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้สำเร็จง่ายขึ้น

สภาพแวดล้อมด้านการเรียนการสอน

การเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐานสำคัญ 4 ประการ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2519) ดังนี้

1. วางวัตถุประสงค์ของการสอนให้ชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและของสถาบัน
2. สำนวจสภาพความพร้อม และความรู้พื้นฐานของผู้เรียน โดยพิจารณาความแตกต่างระหว่างบุคคล

3. เลือกวิธีสอนให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน เช่น การบรรยาย การสอนแบบฝึกปฏิบัติ

4. วัดและประเมินผลเพื่อดูความก้าวหน้าหรือพัฒนาการของผู้เรียน
การสอนเพื่อถ่ายทอดความรู้เป็นสิ่งสำคัญ อาจารย์ผู้สอนจะเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน อาจารย์จะต้องมีความพร้อมที่จะสอนทั้งในด้านเนื้อหาและเทคนิควิธีการสอน เพื่อถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้อง น่าสนใจ การกระตุ้นให้สนใจเรียน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความรู้ ความสามารถ แสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ซักถามเมื่อมีปัญหา ถ้าอาจารย์ขาดเทคนิคการสอนที่ดี ย่อมทำให้บรรยากาศการเรียนรู้นั้นน่าเบื่อ ขาดแรงจูงใจ ความสนใจที่จะเรียนรู้ พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ในชั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ และมีผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา (Bloom, 1976)

นอกจากนี้ Romine (1974) ได้ศึกษาบรรยากาศเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยรวบรวมความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัยโคโลราโด ประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ มีดังนี้

1. บุคลิกภาพของอาจารย์ อาจารย์ควรมีความกระฉับกระเฉง มีอารมณ์ขัน มีความสนใจที่จะสอนและเป็นกันเองกับผู้เรียน
2. การเตรียมการสอน อาจารย์ควรเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ชี้แจงให้ผู้เรียนทราบวัตถุประสงค์ในวิชาเรียน
3. การเสนอเนื้อหา อาจารย์ควรอธิบายให้ชัดเจน กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด สามารถใช้วิธีสอนแบบต่างๆ ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย
4. การประเมินผล อาจารย์ควรประเมินผลเป็นขั้นๆ เพื่อเสริมแรงทางการเรียน เช่น แจงให้ผู้เรียนทราบผลการสอบโดยเร็ว และให้กำลังใจผู้เรียน

ด้านวิธีการสอน ไพทอร์ย สีนลาวัฒน์ (2524) เสนอวิธีสอนไว้ 4 แบบ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การสอนแบบบรรยาย เป็นการสอนที่ผู้สอนเตรียมเนื้อหาเพื่อบอกเล่าอธิบายเนื้อหาส่วนต่างๆ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายทางเดียว ในขณะที่ผู้เรียนเข้ามารับข้อความรู้โดยไม่มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สอน การสอนแบบนี้ผู้สอนเป็นผู้แสดงบทบาทในกระบวนการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ การสอนแบบบรรยายนี้ผู้สอนต้องค้นคว้า ศึกษาอย่างกว้างขวาง สามารถสรุปแนวคิด พิจารณาถึงสาระที่จะสอน
2. การสอนแบบอภิปราย เป็นการสอนที่เน้นบทบาทผู้เรียนในด้านการคิด พิจารณา วิเคราะห์ วิจัยในเรื่องที่เรียนแล้ว เสนอสิ่งที่พิจารณานั้นสู่ผู้สอน หรือผู้เรียนด้วยกัน ทั้งผู้สอนและผู้เรียนก็ช่วยกันแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันไปมา

3. การสอนแบบฝึกปฏิบัติ เป็นการสอนที่ต้องการสนองวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ ทำได้ ส่งเสริมจุดมุ่งหมายด้านความรู้และเปลี่ยนแปลงเจตคติ การสอนแบบฝึกปฏิบัติจะต้องมีองค์ประกอบหลายประการคือ การเตรียมตัวของผู้สอนและผู้เรียน สถานที่ฝึกปฏิบัติ อุปกรณ์ และเครื่องมือต้องมีจำนวนเพียงพอกับจำนวนผู้เรียน เอกสารและคู่มือการปฏิบัติ ควรละเอียด ชัดเจน

4. การสอนโดยให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้เรียนจะกำหนดขอบเขตความต้องการของตนเอง แต่จะมีอิสระแค่ไหนขึ้นอยู่กับผู้สอนกำหนดให้

สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาด้านสังคม

Feldman and Newcomb (1972) ได้สรุปความสำคัญของเพื่อนที่มีต่อนักศึกษา ดังนี้

1. เป็นการเชื่อมโยงระยะการอยู่ภายในครอบครัวกับระยะการทำงานในโลกกว้าง เพื่อทำหน้าที่ช่วยนักศึกษาให้ผ่านวิกฤตต่างๆ ได้

2. ในบางสถานการณ์ เพื่อนร่วมกลุ่มสามารถช่วยเหลือเกื้อหนุนในด้านกำหนดเป้าหมายในการเรียนและวิชาการได้

3. เพื่อนสามารถให้กำลังใจในเรื่องต่างๆ ไป ได้

4. เพื่อนสามารถให้โอกาสนักศึกษาในการฝึกการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบุคคลที่มีภูมิหลังและการฝึกอบรมที่แตกต่างไปจากตน

5. เพื่อนช่วยเสริมคุณค่าภายในกลุ่มให้เข้มแข็งขึ้น รวมทั้งให้กำลังใจคนที่กำลังจะเปลี่ยนแนวความคิด

6. เพื่อนสามารถช่วยทำให้นักศึกษามีความมั่นใจและพอใจตนเองยิ่งขึ้น

7. เพื่อนช่วยทำหน้าที่ฝึกเข้าสังคมแก่นักศึกษา และช่วยในการสร้างสัมพันธ์ส่วนตัว

นอกจากนี้จากการวิจัยของ Fassinger (1995) พบว่า การที่นักศึกษามีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันจะทำให้เกิดบรรยากาศระหว่างกลุ่มในลักษณะดี กระตุ้นให้เกิดการดูแลซึ่งกันและกัน

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษานั้น ในการเรียนการสอนความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษาจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้บรรยากาศการเรียนรู้อุดมคติ ทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ถ้าอาจารย์สามารถเข้าใจปัญหาและสภาพแวดล้อมของนักศึกษาดีขึ้นก็จะมีผลให้เกิดความห่วงใย เห็นใจ และความผูกพัน (อรุณี โคตรสมบัติ, 2542)

ประธาน วัฒนาวณิชย์ (2529) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนว่า ความรู้ ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดของผู้สอนจะเป็นการบ่งบอก ชี้แนะ หรือแนวทางสำหรับการพัฒนาตนเองแก่ผู้เรียน ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการคือ

1. ผู้สอนมีความจริงใจในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้เรียนมากน้อยเพียงใด
2. ผู้สอนมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้เรียนเพียงใด
3. ผู้สอนมองผู้เรียนในแง่ดีหรือไม่
4. ผู้สอนมองผู้เรียนในแง่ดีโดยปราศจากเงื่อนไขหรือไม่

4.2. แนวคิดตัวแปรตามที่ศึกษา

4.2.1 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

หลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ถือว่า การศึกษาเป็นภารกิจของบุคคลและสังคม โดยบุคคลและสถาบันต่างๆ ในสังคมจะต้องระดมสรรพกำลังและทรัพยากรทั้งหลายทั้งปวงร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะสำเร็จได้ จำเป็นต้องมีพื้นฐานจากการมีส่วนร่วม ในปัจจุบันนี้ปัญหาการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมก็ยังคงมีอยู่ ดังนั้นความหมายของการมีส่วนร่วมจึงมีความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

สำนักงานแรงงานระหว่างชาติ (International Labor Office, 1971) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือ ร่วมดำเนินการในบางสิ่งบางอย่าง และรวมถึงความรับผิดชอบด้วย

Niyeria (อ้างถึงใน อุ่นตา นพคุณ, 2528) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นกระบวนการที่มนุษย์สามารถจะกระทำการเปลี่ยนแปลงและควบคุมสภาพแวดล้อมของตน

White (1982) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 4 มิติด้วยกันคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำ และทำอย่างไร การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

Levers (1993) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นคุณลักษณะของการกระทำ ซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะของความตั้งใจและความพยายาม แรงจูงใจในระดับสูง ความเข้มข้นของการเรียนรู้ ความมุ่งหมายของประสบการณ์ พลังงานที่หลังไหล ความพึงพอใจในระดับสูง และตั้งอยู่บนพื้นฐานของแรงขับของความใคร่รู้และการดึงเข้าสู่โครงสร้าง

กรรณิกา ชมดี (2524) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของตัวบุคคล หรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้ามารับผิดชอบเพื่อดำเนินการ พัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน และ

เข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การ เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2525) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้นๆ เหตุผลเบื้องต้นของการที่คนเรามา่วมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดกระทำโดย หรือทำในนามกลุ่มนั้น

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และการที่จะพิจารณาว่าเรื่องใดจะมีผลกระทบถึงตัวนั้น เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากพอจนเกิดการริเริ่มโครงการ เพื่อการปฏิบัติ

แก้ว นิมะเริง (2540) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนในชนบทได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา และกิจกรรมส่วนรวมของประชาชน เช่น การมีส่วนร่วมในการคิดเสนอแนะ แก้ไขปัญหาการดำเนินงานตามกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ

ยิ่ง กীরติบุรณะ (2544) ได้สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การปฏิบัติงานที่มีการร่วมส่วน ร่วมหุ้น กับคนอื่นในการดำเนินงานกิจกรรมด้านต่างๆ ตามที่กลุ่มต้องการ

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้ามาร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

ดังนั้น ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงนั้น จึงหมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นเองโดยประชาชนหรือกิจกรรมที่หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนได้จัดขึ้น โดยประชาชนเป็นผู้เข้าร่วมโดยการรับฟัง เสนอความคิดเห็น ชักถาม ตัดสินใจสำรวจปัญหา วางแผนปฏิบัติ ดำเนินงาน รับประโยชน์ตลอดจนติดตามประเมินผลกิจกรรม

แนวคิดของการมีส่วนร่วม (Participation Concept)

เสมอ จันทรพุทธ และคณะ (2527) ได้กล่าวสรุปไว้ในรายงานการวิจัยพบว่า การยกระดับคุณภาพชีวิตและมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น มีหลักและวิธีการหลายอย่างด้วยกัน แต่ที่สำคัญและขาดไม่ได้คือ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา เพราะการพัฒนาที่ได้ผลดีและถาวรที่สุดนั้นย่อมเกิดจากพลังและความสามารถของประชาชน ดังนั้น

การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและได้ผลอย่างแท้จริง จะต้องให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาทุกด้าน และทุกขั้นตอน

สุมาลี สังข์ศรี และวีรฉัตร สุบัญญัติ (2534) กล่าวว่า มีสาระสำคัญที่เป็นแนวคิดพื้นฐาน 3 ประการคือ

1. ให้ประชาชนมีบทบาทหลักในการพัฒนา โดยได้ร่วมแสดงความคิดเห็น การเขียน การพูด ร่วมสละทรัพย์ เงิน วัสดุ แรงกาย และเวลา

2. เป้าหมายของกิจกรรมการพัฒนา คือ การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อพึ่งและพัฒนาตนเอง มิใช่พึ่งพารัฐ หรือพึ่งพาท้องถิ่นพัฒนาภายนอก

3. กระบวนการพัฒนา ยึดหลักล่างสู่บน มากกว่า บนสู่ล่าง ซึ่งจะต้องถือว่าชาวบ้านเป็นตัวหลักในการแก้ปัญหา กิจกรรมการพัฒนายุ่เริ่มต้นจากชุมชน

กองพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน (2543) ได้กล่าวถึงแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ไว้ว่า การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หรือเรียกว่า “PL” อาศัยหลักการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากประสบการณ์เดิม ผู้สอนและวิทยากรจะเป็นผู้ช่วยจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการสร้างความรู้

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมมีอยู่ 4 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอน/วิทยากร ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของคนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้

2. การสะท้อนความคิด และอภิปราย เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจัดกิจกรรมและเสริมสร้างบรรยากาศเพื่อผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อภิปรายกลุ่มเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

3. สรุปความเข้าใจและความคิดรวบยอด เป็นขั้นตอนการสร้างความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนเอง และนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด

4. การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำผลการเรียนจากข้อ 3 ไปประยุกต์ใช้

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญ และความจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการดำเนินการต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยทำให้กระบวนการในการดำเนินงานต่างๆ มีความคล่องตัวสูง มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินการนั้น สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้

Boyle (1981) ได้กล่าวถึงสาเหตุในการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ประชาชนจะยอมรับและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ โดยประชาชนจะได้ร่วมกันตัดสินใจปัญหา สถานการณ์ต่างๆ เพื่อที่ประชาชนจะได้ประสบการณ์ตรงได้เรียนรู้กระบวนการในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

Akra (อ้างถึงใน กิตติ คันธา, 2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทในประเทศกำลังพัฒนา พบว่าสาเหตุที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของความล้มเหลวของโครงการพัฒนาชนบทในประเทศกำลังพัฒนา คือ ประชาชนในชนบทไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท จึงทำให้ขาดความสำนึกในการเป็นเจ้าของโครงการ และยังผลให้เกิดปัญหาขาดการบำรุงรักษาหลังจากโครงการเสร็จสิ้นแล้ว

Payakaparn (อ้างถึงใน ปัญญา ธนะสัมบัญ, 2535) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาประชาชนในชุมชนให้เกิดการพึ่งพาตนเอง มีความเชื่อมั่นในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน อีกทั้งทำให้เกิดความสามารถและประสิทธิภาพในการดูแลตนเองตามระบอบประชาธิปไตย จุดเน้นของการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพึ่งตนเอง การพิจารณาตัดสินใจ และการเลือกโครงการให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม และความต้องการพื้นฐานของประชาชนในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมได้เน้นถึงเรื่องการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำกิจกรรม และร่วมทำนุบำรุง

สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิท สัมครการ (2538) ได้เสนอว่าการคิดริเริ่มโครงการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาสังคมโดยราษฎรเอง ซึ่งอาจจะมิวิตยการจากทางฝ่ายราชการหรือองค์กรเอกชนที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คอยช่วยให้คำแนะนำปรึกษาหรือ น่าจะเป็นวิธีการพัฒนาสังคมที่ได้ผลดีที่สุดในระยะยาว แม้ว่าในระยะเริ่มแรกอาจมีความล่าช้าและปัญหาอุปสรรคอยู่บ้างก็ตาม

อาชญญา รัตนอุบล (2542) ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนใดๆ ย่อมมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ควรมุ่งสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆ มีบทบาท และมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดความสำนึกในการเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรม ซึ่งความสนใจในการร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมจะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในตนเอง อันจะส่งผลไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพต่อตนเอง ชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

ลักษณะการมีส่วนร่วม

ลักษณะการมีส่วนร่วม คือ ลักษณะความเกี่ยวข้องที่สามารถกระทำกิจกรรมร่วมกันอย่างแท้จริงและไม่แท้จริง คือ การศึกษาสาเหตุของปัญหา และความต้องการของกลุ่ม ร่วมคิด และตัดสินใจสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม กำหนดนโยบาย แผนงานโครงการและกิจกรรมของกลุ่ม รวมถึงการรักษากิจกรรมให้คงอยู่ยาวนาน และรับผลประโยชน์ที่ได้ โดยมีผู้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

Cohen and Uphoff (1980) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ 4 ลักษณะคือ

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย ริเริ่ม ตัดสินใจ ดำเนินการ ตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร การประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วย ผลประโยชน์ด้านวัตถุ ด้านสังคม และส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

Arlene Fonaroff (อ้างถึงใน วิชชุลดา สิงโต, 2530) ได้เสนอลักษณะกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องประกอบด้วยอย่างน้อย 1 ใน 4 ลักษณะของการมีส่วนร่วม คือ

1. การวางแผน ซึ่งรวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล
2. การดำเนินงาน
3. การใช้บริการจากโครงการ
4. การมีส่วนร่วมจากการได้รับประโยชน์

เจมส์ คีค ปิ่นทอง (2527) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ลักษณะด้วยกันคือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติการ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

อคิน รพีพัฒน์ (2537) ได้กำหนดจังหวะ และแบ่งระยะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ดังนี้ คือ

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางการแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติตามแผน
4. การประเมินผลกิจกรรม

อนุภรณ์ สุวรรณทศกร (2529) ได้กล่าวถึงลักษณะแนวทางการมีส่วนร่วมดังนี้คือ

1. ร่วมคิด คือร่วมในการประชุมปรึกษาหารือ ในการวางโครงการวิธีการดำเนินงาน การติดตามตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมโครงการได้ผลตามวัตถุประสงค์
2. ร่วมตัดสินใจ คือเมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือจะต้องร่วมในการตัดสินใจเลือก

กิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุด หรือเหมาะสมที่สุด

3. ร่วมปฏิบัติตามโครงการ คือเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ เช่น ร่วมออกแรงบริจาคทรัพย์

4. ร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ คือเมื่อโครงการเสร็จสิ้น ได้มีส่วนร่วมการตรวจตราดูแล รักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

จากการศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมนั้น สรุปได้ว่าลักษณะการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะคือ

1. การมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครนั้น ผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมผลงานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเฉพาะที่เกี่ยวข้องหรือใกล้เคียง รวมทั้งศึกษาเอกสารและผลงานซึ่งมีผู้สนใจศึกษาอื่นๆ มาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยดังนี้

งานวิจัยภายในประเทศ

อารยา วัฒนกิจ (2526) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองที่มีรายได้สูง มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของศูนย์ การเป็นสมาชิกกลุ่ม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ถม ทรัพย์เจริญ (2527) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร พบว่า เพศ รายได้ การศึกษา และการเป็นสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งการได้รับฟังข่าวสาร วิทยู หนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

บุญเลิศ ธีระตระกูล (2527) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมกรไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีกรรมกรท่าเรือแห่งประเทศไทย พบว่า กรรมกรที่มีรายได้ต่างกันเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ กรรมกรชายและหญิงเข้ามามี

ส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528) ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อสรุปบางประการในการที่ประชาชนเข้าร่วมพัฒนา และคำถามสำคัญที่สุดที่ใช้เป็นจุดเน้นของการวิจัยคือคำถามที่ว่า ทำไมประชากรจึงเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในกิจกรรมซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาภายในหมู่บ้านของตน การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาในหมู่บ้านที่มีกิจกรรมการพัฒนา 24 หมู่บ้านในจังหวัดอุดรธานีและศรีสะเกษ ผลการวิจัยในส่วนของการวิจัยที่ผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยกลุ่มปัจจัย 4 กลุ่ม ได้แก่

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และความปลอดภัย เป็นปัจจัยที่กำหนดกรอบหรือขอบเขตความจำเป็นในการจัดทำโครงการพัฒนา

2. ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น ในส่วนนี้จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 ผู้นำภายในหมู่บ้านเอง โดยทั่วไปได้แก่ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน

2.2 ผู้นำจากภายนอก ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้นำจากภายนอกทั้งหมดเป็นตัวแทนจากส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ

2.3 รางวัลตอบแทน เช่น ค่าตอบแทนแรงงานจากการเข้าร่วมโครงการ กสช. เป็นปัจจัยผลักดันสำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม

2.4 ปัจจัยภายในตัวบุคคล เป็นปัจจัยอีกกลุ่มหนึ่งที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของกลุ่มปัจจัยนี้แล้ว จะได้แก่ ปัจจัยที่เกี่ยวกับความคาดหวังในประโยชน์ส่วนรวมที่หมู่บ้านจะได้รับ ความรู้สึกเกรงใจไม่กล้าขัดข้องเมื่อถูกชวน หรือรู้สึกว่าเป็นพันธะที่ต้องเข้าร่วม ความปรารถนาให้เกิดความสามัคคี และความสนใจส่วนบุคคล

นพพร เชื้อขำ (2531) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมสหกรณ์การเกษตรเมืองมีนบุรีจำกัด พบว่า สมาชิกที่การศึกษาสูง มีระยะเวลาเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์นาน ได้รับข่าวสารมาก มีความเข้าใจในหลักการสหกรณ์มากจะเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมด้านต่างๆ ของทางสหกรณ์มากด้วย

ศันสนะ ตันติชาติ (2531) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยศึกษาจากกรรมการสภาตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 411 คน พบว่า ประชากรตัวอย่างมีระดับในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนตัวอย่างคือ กรรมการสภาตำบล ซึ่งดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่งในหมู่บ้าน และประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการมีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาขนาดเล็ก นอกจากนี้ พบว่าการได้รับอบรมเรื่องพัฒนาแหล่งน้ำ อาชีพ

ของกรรมการสภาตำบลมีผลต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก

ปัญญา ธนะสัมบูรณ์ (2535) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบทและชุมชนตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัจจัยที่มีผลอย่างเด่นชัดต่อการมีส่วนร่วมในโครงการ คือ รายได้ การติดต่อพบปะผู้นำท้องถิ่น การติดต่อพบปะเจ้าหน้าที่ของรัฐ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการ และความคาดหวังผลประโยชน์จากโครงการ สำหรับปัญหาและอุปสรรคต่อโครงการที่สำคัญ ได้แก่ การมีภาระในการประกอบอาชีพ ขาดการประชาสัมพันธ์จากผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ

ชูเกียรติ ภัยลี (2536) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมมี 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ
2. ปัจจัยทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ ได้แก่ สถานภาพทางด้านสังคม ความเชื่อ รายได้ อาชีพ พื้นที่ทำกิน
3. ปัจจัยทางการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ ความสะดวก-ทางเลือกในช่องทางการสื่อสาร การมีโอกาสในการได้รับข่าวสาร การพบปะเจ้าหน้าที่สนับสนุน

กรมการพัฒนาชุมชน (2519) ได้สรุปในรายงานการวิจัยโครงการสารภี ตำบลบัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า บุคคลที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกในโครงการดังกล่าว มีลักษณะที่น่าสนใจดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุสูงมีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิกในโครงการมากกว่ากลุ่มประชากรที่มีอายุน้อย
2. สมาชิกกลุ่มที่เป็นชาย เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าสมาชิกที่เป็นหญิง
3. ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่ำ
4. บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ มีรายได้ครอบครัวต่อปีสูงจะเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่า

กิติเดช เต็งรัง (2541) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในท้องถิ่นจังหวัดลพบุรี ในการจัดการของเสียจากฟาร์มสุกร พบว่าความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในการจัดการของเสียจากฟาร์มสุกรขึ้นอยู่กับ ขนาดของฟาร์ม ระดับการศึกษา และการอบรม

งานวิจัยต่างประเทศ

Johnstone and Rivera (1965) พบว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่ ประกอบด้วย

1. สถานการณ์ต่างๆ เช่น เวลา เงิน การดูแลบุตร การคมนาคมขนส่ง และสภาพอากาศ
2. การจัดการด้านบริการของสถาบันที่จัดกิจกรรม
3. อายุ เพศ เชื้อชาติ รายได้ ระดับการศึกษา
4. ตัวผู้เข้าร่วมกิจกรรมเอง เช่น การเห็นคุณค่าของตัวเอง (Self-Esteem)

Burgess (1971) กล่าวถึงลักษณะของผู้ใหญ่ที่มีส่วนร่วมในการเรียนว่ามีลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้ที่ต้องการเรียนรู้
2. มีเป้าหมายด้านสังคม
3. อยากเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม
4. มีความต้องการที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำอยู่

Boshier (1971) กล่าวถึงเหตุผลที่ทำให้ผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในกิจกรรมว่า

1. ต้องการพัฒนาความสามารถเพื่อดูแลรับใช้ชุมชน
2. อยากมีเพื่อนใหม่
3. ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ
4. ต้องการพัฒนาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับอาชีพที่ทำอยู่
5. รู้สึกสนุกสนานกับการเรียนรู้เรื่องต่างๆ

Beal (1979) กล่าวว่า ตัวแปรที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในงานทุกอย่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติสูงจะเป็นตัวแปรที่เปลี่ยนแปลงได้ เช่น ความพึงพอใจและความเข้าใจในหลักการ นั่นคือถ้าเข้าใจในเรื่องที่ผู้นำแนะนำอย่างละเอียดถูกต้องแล้วก็มักจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้ามถ้าไม่เข้าใจหลักการก็จะไม่ร่วมมือ หรือร่วมมือเพียงเล็กน้อย

Cohen and Uphoff (1980) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้ คือ

1. อายุ และเพศ
2. สถานภาพในครอบครัว
3. ระดับการศึกษา
4. สถานภาพทางสังคม เช่น ชั้นทางสังคม ศาสนา เป็นต้น
5. อาชีพ
6. รายได้และทรัพย์สิน
7. ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
8. พื้นที่ดินถือครอง และสถานภาพการทำงาน

Cross (1981) กล่าวถึงปัจจัยในการมีส่วนร่วมของนักศึกษาผู้ใหญ่ มีดังนี้

1. การมีอัตมโนทัศน์ และเจตคติในการเรียน

2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
3. การจัดการของสถาบัน
4. การติดต่อสื่อสาร เวลา และข้อมูลที่เหมาะสม กล่าวคือ ต้องสอดคล้องกับความต้องการที่เฉพาะเจาะจง ความคาดหวัง และความวิตกกังวลของผู้เรียน

Scanlan (1986) กล่าวถึงปัจจัยที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการศึกษาผู้ใหญ่ ดังนี้

1. ตัวบุคคลเอง, ครอบครัว หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว
2. ค่าใช้จ่าย
3. โอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสม
4. ความเข้าใจต่อคุณค่าของการศึกษา
5. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
6. เจตคติในการเรียน
7. ความเชื่อมั่นในตัวเองในเรื่องความสามารถในการเรียนรู้ของตนเอง
8. ความเหมาะสมในเรื่องของเวลาหรือสถานที่

Norland (1988) กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของนักศึกษาผู้ใหญ่ว่า

1. ความยากง่ายในขั้นตอนการเข้าร่วมกิจกรรม
2. กิจกรรมที่มีส่วนร่วมต้องเกี่ยวข้องกับสังคม
3. คุณภาพของข้อมูล
4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
5. ความยืดหยุ่นและสิ่งแวดล้อมของสถาบัน

Cardenas (2000) ได้ศึกษาแรงจูงใจและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการศึกษาผู้ใหญ่

โดยศึกษาจากนักศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศสเปน นอร์เวย์ และอังกฤษ จำนวน 1,936 คน พบว่า อายุและระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมในการศึกษาผู้ใหญ่ และปัจจัยหลักที่ทำให้นักศึกษาไม่เข้ามามีส่วนร่วมเพราะ ไม่มีเวลา

Creighton and Hudson (2002) ซึ่งศึกษาเรื่องทิศทางและแบบแผนของการมีส่วนร่วมในการศึกษาผู้ใหญ่ ระหว่างปี ค.ศ. 1991 ถึง ปี ค.ศ. 1999 พบว่า ประเภทของกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของนักศึกษาผู้ใหญ่

จากการศึกษาผลงานทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม พบว่า มีกลุ่ม
 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมและนำเสนอดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัย	Cohen And Uphoff (1980)	Cross (1981)	Scanlan (1986)	Norland (1988)	ลัดดาวัลย์ อนุกุล (2522)
ปัจจัย					
1. อายุ	✓				
2. ระดับการศึกษา	✓				
3. อาชีพงานหลัก	✓				✓
4. รายได้	✓				✓
5. ประเภทของกิจกรรม/ สาขาวิชาชีพ					
6. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์		✓	✓	✓	
7. เจตคติในการเรียน		✓	✓		
8. สภาพแวดล้อม	✓		✓	✓	

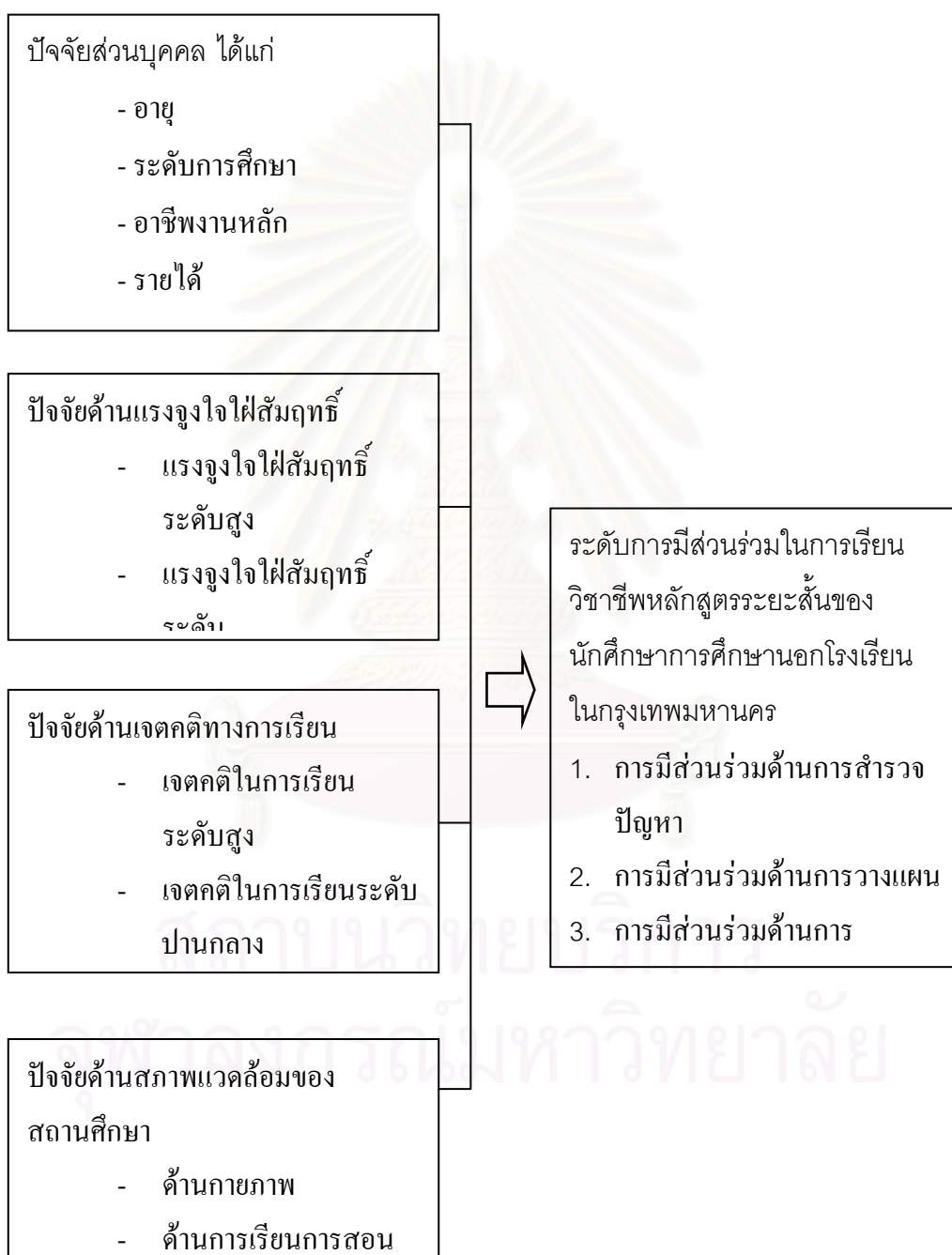
ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผู้วิจัย	กรรณิกา ชมดี (2524)	ณ ทรัพย์เจริญ (2527)	วุฒิ กาญจนสุนทร (2536)	จินตนา เสมาเงิน (2536)	วราภรณ์ อยู่วัฒนา (2544)
1. อายุ	✓		✓		
2. ระดับการศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓
3. อาชีพงานหลัก	✓		✓		
4. รายได้	✓	✓	✓	✓	✓
5. ประเภทของกิจกรรม /สาขาวิชาชีพ					✓
6. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์					
7. เจตคติในการเรียน					
8. สภาพแวดล้อม					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียน วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร สรุป เป็นกรอบความคิดในการวิจัยได้ดังนี้

กรอบความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิจัยไว้ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปที่สมัครเข้ารับการศึกษาระดับหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2547 ถึงเดือนมกราคม 2548 เป็นจำนวน 498 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเลือกมาจากประชากรนักศึกษาผู้ใหญ่ หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยเปิดตารางของยามาเน่ (Yamane, 1969) ให้ความคลาดเคลื่อนระดับ .05 ได้จำนวนทั้งสิ้น 223 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 46 แต่เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 280 คน คิดเป็นร้อยละ 56 ของจำนวนประชากรทั้งหมด โดยมีรายละเอียดการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. การเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เนื่องจากประชากรกลุ่มเป้าหมายมีความแตกต่างกันมากจึงต้องทำการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มย่อย (ชั้นภูมิ) ตามเขต (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544) จากการศึกษาพบว่ามีประชากรทั้งหมด 498 คน จึงใช้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานครแต่ละแห่งเป็นชั้นภูมิ ซึ่งมีทั้งหมด 4 ชั้นภูมิ จาก 4 เขต ตามการบริหารงานของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน

2. สุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) เมื่อทราบจำนวนศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขตของแต่ละศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือเป็นกลุ่มย่อยที่มีประชากรที่มีลักษณะต่างๆ คละกันอยู่ ซึ่งศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร 4 มีจำนวนศูนย์บริการการศึกษาเขตที่เป็นกลุ่มย่อยน้อยที่สุด คือ 6 ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต จึงเลือกมาจากกลุ่มเล็ก (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2539) ผู้วิจัยจึงกำหนดเลือกศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต 1 ศูนย์ต่อศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต 6 ศูนย์ จะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 7 ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต จากทั้งหมด 44 ศูนย์ ดังตารางที่ 2 จากนั้นจึงเลือกหลักสูตรวิชาที่พระยะสั้นจากศูนย์ที่ได้เลือกกลุ่มมาศูนย์ละ 2 หลักสูตร จากศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต 7 ศูนย์ รวมเป็น 14 หลักสูตร ที่จัดให้นักศึกษา 280 คน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้จึงมีทั้งสิ้น 280 คน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 2 การเลือกกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร (ศน.กทม.) ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต (ศบข.) ทั้งหมดและจำนวนศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขตที่เลือก

ศน.กทม	จำนวน ศบข.ทั้งหมด	จำนวน ศบข.ที่เลือกมา
ศน.กทม. 1	12	2
ศน.กทม. 2	11	2
ศน.กทม. 3	11	2
ศน.กทม. 4	6	1
รวม	40	7

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยกำหนดเลือกศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต 1 ศูนย์ต่อศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต 6 ศูนย์ จะได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 7 ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต จากทั้งหมด 44 ศูนย์

ตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร
(ศน.กทม.) ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต (ศบข.) ที่เลือกและหลักสูตร

	ศบข.ที่เลือก	หลักสูตร	จำนวนนักศึกษา
ศน.กทม. 1	คลองสาน	ภาษาจีน	17
		ทำผ้าบาติก	18
	จอมทอง	เบเกอรี่จากดินญี่ปุ่น	21
		การแปรรูปอาหาร	18
ศน.กทม.2	พญาไท	ทำวุ้นกะทิ	20
		ทำไส้วุ้น-ไส้กรอกอีสาน	21
	สัมพันธวงศ์	คอมพิวเตอร์	22
		โหราศาสตร์	25
ศน.กทม.3	คลองเตย	ทำบายศรี	18
		ร้อยลูกปัด	17
	ห้วยขวาง	ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว	20
ศน.กทม.4	บางเขน	นวดเท้า	23
		ภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ	21
		นวดตัว	19
รวม	7	14	280

จากตารางที่ 3 ผู้วิจัยเลือกหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นจากศูนย์ที่ได้เลือกสุ่มมาศูนย์ละ 2 หลักสูตร จากศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต 7 ศูนย์ รวมเป็น 14 หลักสูตร ที่จัดให้นักศึกษา 280 คน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้จึงมีทั้งสิ้น 280 คน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 จำนวนแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับ จำแนกตามศูนย์บริการการศึกษา
นอกโรงเรียนเขต (ศบข.) และหลักสูตร

	ศบข.ที่เลือก	หลักสูตร	จำนวนนักศึกษา
ศน.กทม. 1	คลองสาน	ภาษาจีน	15
		ทำผ้าบาติก	16
	จอมทอง	เบเกอรี่จากดินญี่ปุ่น	20
ศน.กทม.2	พญาไท	การแปรรูปอาหาร	15
		ทำวุ้นกะทิ	20
	ทำไส้ฉั้ว-ไส้กรอกอีสาน	20	
	สัมพันธวงศ์	คอมพิวเตอร์	20
		โหราศาสตร์	15
ศน.กทม.3	คลองเตย	ทำบายศรี	19
		ร้อยลูกปัด	16
	ห้วยขวาง	ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว	20
ศน.กทม.4	บางเขน	นวดเท้า	19
		ภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ	15
		นวดตัว	16
รวม	7	14	246

จากตารางที่ 4 ได้รับแบบสอบถามตอบกลับจาก 7 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต
รวม 14 หลักสูตร จำนวน 246 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.26

การกำหนดเครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionair) แบ่งเป็น
6 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวทั่วไป ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา
อาชีพงานหลัก รายได้ สาขาวิชาชีพ โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ
(Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของ
นักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วม

ด้านการสำรวจปัญหา การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมมาก

ระดับ 3 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสำรวจแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดของรัตนภรณ์ วงศาโรจน์ ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาแบบการคิดและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาผู้ใหญ่ในจังหวัดสมุทรสงคราม” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร พ.ศ.2533 ซึ่งพัฒนามาจากแบบสำรวจแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ Mehta, Myers Russel , Forst, and Hermans ลักษณะของแบบสำรวจแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในแต่ละข้อเป็นเรื่องที่ถามเกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดเห็น รวมถึงลักษณะและนิสัยที่ผู้ตอบมักจะประพฤติ โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

คะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

คะแนน 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ตอนที่ 4 แบบสำรวจเจตคติในการเรียน ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดของจารุลักษณ์ พินพรหมราช ในงานวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบทัศนคติทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครที่มีภูมิหลังทางครอบครัวและสภาพแวดล้อม” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2528 ซึ่งลักษณะของแบบสำรวจเจตคติในการเรียนในแต่ละข้อเป็นเรื่องที่ถามเกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดเห็น รวมถึงลักษณะและนิสัยที่ผู้ตอบมักจะประพฤติ แบ่งเป็น 2 ตอนคือ การยอมรับในตัวเอง และการยอมรับคุณค่าทางการศึกษา โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

สำหรับข้อความประภาพินิมาณ มีค่าคะแนนดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

คะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

คะแนน 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

สำหรับข้อความประเพณีเสฐ มีค่าคะแนนดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

คะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

คะแนน 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เห็นด้วยมาก

คะแนน 1 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ด้านคือ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาด้านการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาด้านสังคม ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert) โดยมี เกณฑ์ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

คะแนน 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก

คะแนน 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ตอนที่ 6 เป็นแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการ เรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร โดยเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Form)

การสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสาระสำคัญของกรมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตร ระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บข้อมูลในการกำหนด โครงสร้างของแบบสอบถามและแบบสำรวจ

2. กำหนดกรอบคำถามในการสร้างแบบสอบถามจากข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้า และสร้าง เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม 4 ตอน และเป็นแบบสำรวจ 2 ตอน โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ ความถูกต้องและนำมาแก้ไข

3. นำเครื่องมือที่แก้ไขแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน (ดูรายชื่อในภาคผนวก ก.) เพื่อตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา ความเข้าใจ และการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4. นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา ความเข้าใจ และการใช้ภาษาจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่เรียนหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ในระหว่างเดือนกรกฎาคม – กันยายน 2547 จำนวน 30 คนที่อยู่ในกลุ่มประชากรแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อความและภาษาที่ใช้ จากนั้นตรวจสอบความเที่ยงโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1970:161) ได้ค่าความเที่ยงแบบสอบถามทั้งฉบับ .94 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 5 โครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถาม

ตอนที่	ข้อความ	จำนวนข้อ	รูปแบบคำตอบ
1	ข้อมูลส่วนตัวทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	5	แบบตรวจสอบรายการ (Check list) และเติมข้อความ
2	การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่	40	มาตรฐานค่า 5 ระดับ (Rating scale)
3	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น	30	มาตรฐานค่า 5 ระดับ
4	เจตคติในการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น	50	มาตรฐานค่า 5 ระดับ
5	สภาพแวดล้อมสถานศึกษาของนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น	20	มาตรฐานค่า 5 ระดับ
6	ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่	4	เติมข้อความ
รวมทั้งฉบับ		149	

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

มาตรวัด	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
1. การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน	0.97
2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	0.92
3. เจตคติในการเรียน	0.95
4. สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา	0.74
ความเที่ยงแบบสอบถามทั้งฉบับ	0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยยื่นหนังสือคำร้องต่อบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอให้ออกหนังสือถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนเขตเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2547 – เดือนมกราคม 2548 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ติดต่อศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานครและศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขตเพื่อขอทราบหลักสูตรที่คาดว่าจะเปิดในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2547 ถึงเดือนมกราคม 2548

3. ผู้วิจัยยื่นหนังสือขอความร่วมมือไปยังศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขต รวมทั้งสิ้น 7 แห่ง เพื่อขอเก็บข้อมูลจากนักศึกษา

4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปแจกให้นักศึกษาผู้ใหญ่หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นด้วยตนเอง ตามศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนเขตที่ได้เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง รวม 7 ศูนย์ ศูนย์ละ 2 หลักสูตร รวม 14 หลักสูตร รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 280 คน ซึ่งประกอบด้วยวิชาดังต่อไปนี้ 1) ภาษาจีน 2) ทำผ้าบาติก 3) เบเกอรี่จี๊วจากดินญี่ปุ่น 4) การแปรรูปอาหาร 5) ทำวุ้นกะทิ 6) ทำไส้ฉั่ว-ไส้กรอกอีสาน 7) คอมพิวเตอร์ 8) โหราศาสตร์ 9) ทำบายศรี 10) ร้อยลูกปัด 11) ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว 12) นวดเท้า 13) ภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ และ 14) นวดตัว ได้รับกลับคืนมา 246 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.86 เนื่องจากจำนวนนักศึกษาในบางศูนย์มาเรียนจริงน้อยกว่าจำนวนที่ได้ลงทะเบียนเรียนไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และคัดลอกเฉพาะแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูล แล้วจึงนำแบบสอบถามไปหาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS / PC (Statistical Package for the social science / Personal Computer) เพื่อหาค่าสถิติต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพงานหลัก รายได้ สาขาวิชาชีพ ของนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร โดยการคำนวณหาความถี่ และร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติในการเรียนและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาของนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ตามเกณฑ์ของ Best แบ่งเป็นช่วงดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นอยู่ในระดับมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีเกณฑ์ดังนี้

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับต่ำ คือ ผู้ที่ได้คะแนนดิบแบบสอบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

30 – 106 คะแนน

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับปานกลาง คือ ผู้ที่ได้คะแนนดิบแบบสอบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

107 – 125 คะแนน

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับสูง คือ ผู้ที่ได้คะแนนดิบแบบสอบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

126 – 143 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีเกณฑ์ดังนี้

ผู้มีเจตคติในการเรียนระดับต่ำ คือ ผู้ที่ได้คะแนนดิบแบบสอบเจตคติทางการเรียน

50 -134 คะแนน

ผู้มีเจตคติในการเรียนระดับปานกลาง คือ ผู้ที่ได้คะแนนดิบแบบสอบเจตคติทางการเรียน
135 -165 คะแนน

ผู้มีเจตคติในการเรียนระดับสูง คือ ผู้ที่ได้คะแนนดิบแบบสอบเจตคติทางการเรียน
166 -250 คะแนน

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาของนักศึกษาผู้ใหญ่
วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีเกณฑ์ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง ความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง ความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง ความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง ความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ปัจจัยด้านเจตคติในการเรียน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา กับการมีส่วนร่วมในการ
เรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร
โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product Moment correlation
Coefficient) และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยใช้วิธี stepwise

4. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมในการ
เรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
โดยการบรรยาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ใช้การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของ
แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 โดยใช้
สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha – Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (อ้างถึงใน
บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	k	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนจากแบบสอบถามแต่ละข้อ
	S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 หาค่าร้อยละ (Percentage) (อ้างถึงใน วิเชียร เกตุสิงห์, 2534)

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนคนที่เลือกตอบ}}{\text{จำนวนคนที่ตอบทั้งหมด}} \times 100$$

2.2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ใช้สูตร (Ferguson, 1981)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

2.3 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตร (Ferguson, 1981)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	$(\sum X)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

2.4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) (อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2][N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร X กับตัวแปร Y
	N	แทน	จำนวนคนหรือจำนวนคู่ของข้อมูล
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนดิบของตัวแปร X
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนนดิบของตัวแปร Y
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณของคะแนนตัวแปร X กับคะแนนของตัวแปร Y เป็นคู่ๆ ในรูปคะแนนดิบ
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนดิบตัวแปร X
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนดิบตัวแปร Y

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ร่วมอธิบายความแปรปรวนในการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณวิธี stepwise และตอนที่ 4 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันสำหรับการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์แทนความหมายต่างๆ ดังนี้

PAR	หมายถึง	การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น
AGE	หมายถึง	อายุ
EDU	หมายถึง	ระดับการศึกษา
OCC	หมายถึง	อาชีพงานหลัก
INC	หมายถึง	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
BRA	หมายถึง	สาขาวิชาชีพที่เลือกเรียน
MOH	หมายถึง	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับสูง
MOM	หมายถึง	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับปานกลาง
MOL	หมายถึง	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับต่ำ
ATH	หมายถึง	เจตคติในการเรียนระดับสูง
ATM	หมายถึง	เจตคติในการเรียนระดับปานกลาง
ATL	หมายถึง	เจตคติในการเรียนระดับต่ำ
ENV	หมายถึง	สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

1.1 ผลการแจกแจงความถี่และร้อยละของข้อมูลส่วนตัวทั่วไปของนักศึกษาผู้ใหญ่

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. อายุ		
- 10 – 20 ปี	39	15.9
- 21 – 30 ปี	74	30.1
- 31 – 40 ปี	55	22.3
- 41 – 50 ปี	45	18.3
- 51 – 60 ปี	23	9.3
- 60 ปีขึ้นไป	10	4.1
รวม	246	100.0
2. ระดับการศึกษาสูงสุด		
- ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6	38	15.5
- ประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า	58	23.6
- มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า	59	24.0
- มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า	35	14.2
- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	18	7.3
- ปริญญาตรี	34	13.8
- สูงกว่าปริญญาตรี	4	1.6
รวม	246	100.0
3. อาชีพงานหลัก		
- ไม่มีงานทำ	39	15.9
- รับจ้างทั่วไป / รับจ้างแรงงาน	75	30.5
- ทำนา / ทำไร่ / ทำสวน / เลี้ยงสัตว์	6	1.2
- ค้าขาย / กิจการส่วนตัว	63	25.6
- รับจ้างสถานประกอบการ	32	13.0
ภาคธุรกิจเอกชน		

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. อาชีพงานหลัก		
- รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	8	3.2
- อื่นๆ	26	10.6
รวม	246	100.0
4. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
- ไม่มีรายได้	36	14.6
- ไม่เกิน 5,000 บาท	59	24.0
- 5,000 – 10,000 บาท	97	39.4
- 10,001 – 15,000 บาท	32	13.0
- 15,001 – 20,000 บาท	11	4.5
- มากกว่า 20,000 บาท	11	4.5
รวม	246	100.0
5. สาขาวิชาชีพที่เลือกเรียน		
- ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว	20	8.1
- นวดเท้า	19	7.8
- ทำบายศรี	19	7.8
- ร้อยลูกปัด	16	6.5
- ภาษาอังกฤษธุรกิจบริการ	15	6.1
- นวดตัว	16	6.5
- คอมพิวเตอร์	20	8.1
- โหราศาสตร์	15	6.1
- เบเกอรี่จิวจากดินญี่ปุ่น	20	8.1
- การแปรรูปอาหาร	15	6.1
- ทำหุ่นกะทิ	20	8.1
- ทำไส้ถั่ว-ไส้กรอกอีสาน	20	8.1
- ภาษาจีน	15	6.1
- ทำผ้าบาติก	16	6.5
รวม	246	100.0

จากตาราง 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อายุ 21-30 ปี รองลงมาอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.1 และ 22.3 ตามลำดับ ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า รองลงมาคือประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 24.0 และ 23.6 ตามลำดับ อาชีพงานหลักของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป / รับจ้างแรงงาน รองลงมาเป็นอาชีพค้าขาย / กิจกรรมส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 30.5 และ 25.6 ตามลำดับ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ 5,000 – 10,000 บาท รองลงมา ไม่เกิน 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.4 และ 24.0 ตามลำดับ สาขาวิชาชีพที่เลือกเรียนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว คอมพิวเตอร์ เบเกอรี่จิว จากดินญี่ปุ่น ทำวุ้นกะทิ ทำไส้ข้าว-ไส้กรอกอีสาน โดยทั้ง 5 สาขาวิชาชีพนี้มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 8.1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียน
วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

**ตารางที่ 8 ผลการแจกแจงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วม
ในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร โดยรวม**

การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น	$\bar{X}$	S.D.
1. การมีส่วนร่วมด้านสำรวจปัญหา	2.97	.75
2. การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน	2.84	.83
3. การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน	3.09	.80
4. การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล	2.90	.84
รวม	2.95	.74

จากตารางที่ 8 พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$)
โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.09$) สำหรับด้านที่มี
ค่าเฉลี่ยน้อยกว่า ข้ออื่นๆ คือ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ($\bar{X} = 2.84$)

ตารางที่ 9 ผลการแจกแจงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วม
ในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการสำรวจปัญหา รายข้อ

การมีส่วนร่วมด้านการสำรวจปัญหา	$\bar{X}$	S.D.
1. ท่านและเพื่อนๆ เข้าร่วมประชุมเพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษา	3.08	.94
2. ท่านได้ร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของนักศึกษา	3.06	.93
3. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและความต้องการในด้านต่างๆ ของนักศึกษา	2.90	.97
4. ท่านมีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาและความต้องการของนักศึกษา	2.96	.90
4. ท่านมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือด้านแรงงานในการสำรวจปัญหาและความต้องการของนักศึกษา	2.88	.91
6. ท่านร่วมประชุมเพื่อจัดลำดับความสำคัญของ ปัญหา	2.80	1.03
7. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้มีการสำรวจปัญหาต่างๆ	2.90	.98
8. ท่านมีส่วนร่วมในการซักถามหรือได้รับการซักถามเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของนักศึกษา	2.94	.98
9. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและความ ต้องการของนักศึกษาด้วยความตั้งใจและสมัครใจ	3.17	1.00
10. ท่านมีส่วนร่วมในการสรุปผล ในการสำรวจปัญหาและความต้องการของนักศึกษา	2.95	.97
รวม	2.97	.75

จากตารางที่ 9 พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการสำรวจปัญหา อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและความต้องการของนักศึกษาด้วยความตั้งใจและสมัครใจ ($\bar{X} = 3.08$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ การร่วมประชุมเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ($\bar{X} = 2.80$)

ตารางที่ 10 ผลการแจกแจงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วม
ในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผน รายข้อ

การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน	$\bar{X}$	S.D.
1. ท่านร่วมประชุมเพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาของกิจกรรม	2.85	1.02
2. ท่านร่วมพูดคุยหรือประชุมเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา	2.91	.95
3. ท่านเข้าร่วมพิจารณาและคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการของนักศึกษา	2.85	.99
4. ท่านได้ร่วมวางแผนและเสนอแนะให้มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา	2.81	1.00
5. ท่านร่วมพิจารณา กำหนดขั้นตอนวางแผนในการดำเนินงานจัดกิจกรรมที่สนองความต้องการของนักศึกษา	2.84	.99
6. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะใครควรทำ ไม่ควรทำ และจะทำอย่างไร เกี่ยวกับการวางแผน	2.87	1.01
7. ท่านได้ร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการติดตามผลของการจัดกิจกรรม	2.79	.99
8. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้มีการวางแผนกิจกรรมต่างๆ	2.87	1.00
8. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นสร้างสรรค์ในการวางแผนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม	2.87	1.02
10. ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกแนวทางและการวางแผนแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนากิจกรรม	2.77	1.03
รวม	2.84	.83

จากตารางที่ 10 พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผน อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ การร่วมพูดคุยหรือประชุมเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา ($\bar{X} = 2.91$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกแนวทางและการวางแผนแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนากิจกรรม ($\bar{X} = 2.77$)

ตารางที่ 11 ผลการแจกแจงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วม
ในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการดำเนินงาน รายข้อ

การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.
1. ท่านร่วมประชาสัมพันธ์ เสนอแนะ กระตุ้นเตือนให้ นักศึกษาเห็น ความสำคัญของกิจกรรมและสมัครเข้าเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน	3.15	1.06
2. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ กำหนดไว้	3.13	1.01
3. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อสนับสนุน ในการจัดกิจกรรม	2.97	1.02
4. ท่านมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงานที่ได้ กำหนดไว้	3.20	1.00
5. ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้	3.13	.99
6. ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพย์สินที่เป็นอุปกรณ์ของกิจกรรม	3.16	1.08
7. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ให้เป็น ประโยชน์ต่อส่วนรวม	3.17	1.03
9. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดหรือพัฒนาปรับปรุงระบบการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	3.05	1.02
9. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านต่างๆ ของกิจกรรม	3.05	.96
10. ท่านมีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนินงานของกิจกรรม	2.87	1.01
รวม	3.09	.80

จากตารางที่ 11 พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการดำเนินงาน อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง
($\bar{X} = 3.09$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงาน
ที่ได้กำหนดไว้ ($\bar{X} = 3.20$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ การมีส่วนร่วมในการ
สรุปผลการดำเนินงานของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.87$)

ตารางที่ 12 ผลการแจกแจงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมในการ
เรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินผล รายข้อ

การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล	$\bar{X}$	S.D.
1. ท่านร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือร่วมประชุมเกี่ยวกับการประเมินผลว่าปฏิบัติงานไปตามแผนปฏิบัติงานที่วางไว้	2.93	1.04
2. ท่านร่วมประชุม และเสนอความคิดเห็นว่าขั้นตอนใดบ้างควรปรับปรุง	2.79	.99
3. ท่านให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลของกิจกรรม	3.00	1.07
4. ท่านมีส่วนร่วมในการนำเอาปัญหาอุปสรรคที่พบเห็นในการดำเนินกิจกรรมมารายงานหรือเสนอให้เจ้าหน้าที่เพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไข	2.85	1.00
5. ท่านร่วมประเมินความสำเร็จของกิจกรรม	2.87	1.01
6. เมื่อมีปัญหาในกิจกรรม ท่านได้ร่วมเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาให้กับผู้รับผิดชอบ	2.92	.99
7. ท่านมีส่วนร่วมสรุปผลในการติดตามประเมินผลและผลที่ได้รับจากกิจกรรม	2.84	.97
8. ท่านมีส่วนร่วมในการกำกับ ดูแลเกี่ยวกับการติดตามประเมินผล	2.72	.98
9. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้มีการติดตามประเมินผลของกิจกรรม	2.87	.99
10. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลกิจกรรมด้วยความตั้งใจและสมัครใจ	3.22	1.01
รวม	2.90	.84

จากตารางที่ 12 พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินผล อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ($\bar{X} = 2.90$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับกิจกรรมด้วยความตั้งใจและสมัครใจ ($\bar{X} = 3.22$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ การมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลเกี่ยวกับการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = 2.72$)

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ
นักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	จำนวน (คน)
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	106.72	17.04	
- แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับสูง			32
- แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับปานกลาง			105
- แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับต่ำ			109
รวม			246

จากตารางที่ 13 พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 106.72$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรเจตคติในการเรียนของ
 นักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
 กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	จำนวน (คน)
เจตคติในการเรียน	177.39	29.03	
- เจตคติในการเรียนระดับสูง			159
- เจตคติในการเรียนระดับปานกลาง			74
- เจตคติในการเรียนระดับต่ำ			13
รวม			246

จากตาราง 14 พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีเจตคติในการเรียนระดับสูง ($\bar{X} = 177.39$)

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
ของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
กรุงเทพมหานคร โดยรวม

ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านกายภาพ	3.39	.65
2. ด้านการเรียนการสอน	3.70	.65
3. ด้านสังคม	3.59	.69
รวม	3.51	.53

จากตารางที่ 15 พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีความเห็นเรื่องสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในเกณฑ์
ระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.70$)
สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง คือ ด้านกายภาพ ($\bar{X} = 3.39$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
ของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
กรุงเทพมหานคร ด้านกายภาพ รายข้อ

สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านกายภาพ	$\bar{X}$	S.D.
1. บริเวณอาคารเรียนและห้องเรียนวิชาชีพได้รับการตกแต่งให้เป็นระเบียบเรียบร้อย	3.44	.88
2. มีที่อ่านหนังสือหรือทำงานค้นคว้านอกห้องเรียน	3.28	.95
3. โต๊ะ เก้าอี้ในห้องเรียนวิชาชีพเพียงพอกับจำนวนนักศึกษา	3.50	.84
4. ห้องเรียนวิชาชีพมีความสะอาดเรียบร้อย และมีอากาศถ่ายเทดี	3.48	.90
5. ห้องเรียนวิชาชีพมีแสงสว่างพอเหมาะ	3.67	.82
6. บริเวณสถานที่เรียนวิชาชีพมีบรรยากาศร่มรื่น เขียวขจี และสะอาด	3.44	.86
7. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่นักศึกษาใช้ฝึกปฏิบัติวิชาชีพ เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา	3.33	.96
8. มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีคุณภาพ ในห้องเรียนวิชาชีพ เช่น พัดลม ไมโครโฟน สำหรับผู้สอน เป็นต้น	3.29	.97
9. มีห้องน้ำที่สะอาดถูกสุขลักษณะและเพียงพอกับจำนวนนักศึกษา	3.24	.95
10. ห้องเรียนวิชาชีพไม่ได้รับเสียงรบกวนจากภายนอก	3.17	.95
รวม	3.39	.65

จากตารางที่ 16 พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีความเห็นเรื่องสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาด้านกายภาพ อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ห้องเรียนวิชาชีพมีแสงสว่างพอเหมาะ ($\bar{X} = 3.67$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น คือ ห้องเรียนวิชาชีพไม่ได้รับเสียงรบกวนจากภายนอก ($\bar{X} = 3.17$)

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
ของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
กรุงเทพมหานคร ด้านการเรียนการสอน รายข้อ

สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านการเรียนการสอน	$\bar{X}$	S.D.
1. ผู้สอนวิชาชีพสอนตามประมวลการสอนโดยมีการกำหนด จุดมุ่งหมาย ขอบข่าย กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน และเหมาะสมกับเวลา	3.51	.78
2. ผู้สอนวิชาชีพมีเทคนิคการสอนที่ดี	3.71	.85
3. ผู้สอนวิชาชีพส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	3.62	.76
4. ผู้สอนวิชาชีพมีความกระตือรือร้นในการสอน	3.79	.79
5. ผู้สอนวิชาชีพเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามปัญหาการเรียน ทั้งใน และนอกชั้นเรียนอย่างเป็นกันเอง	3.85	.82
รวม	3.70	.65

จากตารางที่ 17 พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีความเห็นเรื่องสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านการเรียนการสอน
อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้สอนวิชาชีพเปิดโอกาสให้
ผู้เรียนซักถามปัญหาการเรียน ทั้งในและนอกชั้นเรียนอย่างเป็นกันเอง ($\bar{X} = 3.85$) และข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้สอนวิชาชีพสอนตามประมวลการสอนโดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย
ขอบข่าย กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน และเหมาะสมกับเวลา ($\bar{X} = 3.51$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
ของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
กรุงเทพมหานคร ด้านสังคม รายข้อ

สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านสังคม	$\bar{X}$	S.D.
1. มีการรวมกลุ่มเพื่อนที่เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพที่เรียน	3.48	.90
2. มีการให้ความช่วยเหลือและกำลังใจด้านการเรียนซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้เรียนวิชาชีพ	3.60	.85
3. ท่านคบเพื่อนที่ถูกอัธยาศัย	3.58	.90
4. ท่านปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆ ที่เรียนวิชาชีพได้ดี	3.75	.82
5. ท่านร่วมมือกับเพื่อนๆ ที่เรียนวิชาชีพจัดกิจกรรมที่เป็นการรักษาและเผยแพร่ชื่อเสียงของสถานศึกษา	3.54	.90
รวม	3.59	.69

จากตารางที่ 18 พบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีความเห็นเรื่องสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านการสังคม อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆ ที่เรียนวิชาชีพได้ดี ($\bar{X} = 3.75$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง คือ มีการรวมกลุ่มเพื่อนที่เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพที่เรียน ($\bar{X} = 3.48$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของ
นักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น
ของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	AGE	EDU	OCC	INC	BRA	MOH	MOM	MOL	ATH	ATM	ATL	ENV	PAR
AGE	1.000												
EDU	-.036	1.000											
OCC	.169**	.379**	1.000										
INC	.195**	.326**	.422**	1.000									
BRA	-.011	.054	-.032	-.145	1.000								
MOH	.103	-.041	-.243	-.458**	-.233	1.000							
MOM	.095	-.114	.001	.074	.026	-.043	1.000						
MOL	-.039	-.104	.184	.063	-.392**	-.285	-.123	1.000					
ATH	.055	-.033	.184*	.129	-.254**	-.103	-.082	.149	1.000				
ATM	.133	.107	.160	.115	.128	-.153	.019	-.042	-.043	1.000			
ATL	-.443	-.289	-.223	.307	.121	-.224	.414	.574*	-.211	-.296	1.000		
ENV	.125	.063	.056	.132*	-.070	.120	-.163	.129	.137	-.145	.364	1.000	
PAR	.091	.133*	.083	.080	.265**	.008	-.188	.156	.127	-.087	.274	.329**	1.000

** p < .01, * p < .05

จากตารางที่ 19 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่กับตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และสาขาวิชาชีพที่เลือกเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .329 และ .265 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .133 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

2. การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์กับอายุ อาชีพงานหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับสูง ระดับปานกลาง ระดับต่ำ และเจตคติในการเรียนระดับสูง ระดับปานกลางกลาง ระดับต่ำอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณวิธี STEPWISE

ตารางที่ 20 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณของกลุ่มตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือก เข้าอยู่ในสมการถดถอย

ตัวแปร	B	BETA	R	R ²	F	Sig F
สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา	.950	.349	.329	.108	29.632	.000
สาขาวิชาชีพที่เลือกเรียน	2.093	.293	.440	.194	29.229	.000

จากตารางที่ 20 พบว่า ตัวแปรอิสระที่ถูกเลือกเข้าสู่สมการมีเพียง 2 ตัวเท่านั้น ได้แก่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และสาขาวิชาชีพที่เลือกเรียน โดยมีนัยสำคัญที่ $F = .000$ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (R^2) สูงขึ้น ตามลำดับการเข้าสู่สมการดังนี้ .329 และ .440 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าตัวแปรอิสระตัวแรกที่เข้าสู่สมการคือ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ซึ่งมี R^2 เท่ากับ .108 สามารถพยากรณ์หรืออธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามคือ การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ได้ร้อยละ 10.8 ตัวถัดมาที่ถูกเลือกเข้าสู่สมการคือ สาขาวิชาชีพที่เลือกเรียน สามารถพยากรณ์หรืออธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้สูงขึ้นเป็นร้อยละ 19.4 และไม่มีตัวทำนายอื่นที่สามารถทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญอีก

สรุปคือสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและสาขาวิชาชีพที่เลือกเรียนสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 19.4 ($R^2 = .194$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตร
ระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 21 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพ
หลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
กรุงเทพมหานคร ด้านการสำรวจปัญหา

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพที่ ต้องการให้เปิดสอน	35	33.33
2. นักศึกษาน่าจะได้แสดงความคิดเห็นถึงอุปสรรคที่ ขัดขวางในการมาเรียน	26	24.76
3. เจ้าหน้าที่ควรชักชวนให้นักศึกษาเข้าร่วมประชุมเพื่อ สำรวจปัญหา	19	18.10
4. ควรให้นักศึกษาร่วมกันเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา	16	15.24
5. ควรมีบุคลากรเพิ่มขึ้นอีก	9	8.57
รวม	105	100.00

จากตารางที่ 21 พบว่า ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพ
หลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการ
สำรวจปัญหา มากเป็นอันดับแรกคือ ควรให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพที่ต้องการ
ให้เปิดสอน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และอันดับสุดท้ายคือ ควรมีบุคลากรเพิ่มขึ้นอีก คิดเป็นร้อยละ
8.57

ตารางที่ 22 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตร
ระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
กรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
1. นักศึกษาไม่ทราบแผนการดำเนินงานของวิชาชีพที่เรียน	32	31.68
2. ควรมีการวางแผนระยะยาว	21	20.79
3. ควรให้นักศึกษาร่วมประชุมวางแผนเนื้อหาการเรียนการสอน	18	17.83
4. ควรให้นักศึกษาร่วมจัดกลุ่ม กำหนดวันและเวลาการเรียนวิชาชีพ	16	15.84
5. นักศึกษาควรมีส่วนร่วมในการเขียนโครงการในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ	14	13.86
รวม	101	100.00

จากตารางที่ 22 พบว่า ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผน มากเป็นอันดับแรกคือ นักศึกษาไม่ทราบแผนการดำเนินงานของวิชาชีพที่เรียน คิดเป็นร้อยละ 31.68 และอันดับสุดท้ายคือ นักศึกษาควรมีส่วนร่วมในการเขียนโครงการในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 13.86

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 23 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพ
หลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
กรุงเทพมหานคร ด้านการดำเนินงาน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
1. นักศึกษาและบุคลากรควรดำเนินงานต่างๆ ร่วมกัน	28	25.93
2. ควรดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้	26	24.07
3. ควรให้นักศึกษาร่วมประชาสัมพันธ์การเปิดสอน วิชาชีพ	22	20.37
4. อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินงาน ควรมีอย่าง เพียงพอ	17	15.74
5. นักศึกษาควรให้ความร่วมมือในการดูแลความสะอาด ของสถานที่และอุปกรณ์ที่เป็นทรัพย์สินของ สถานศึกษามีให้สูญหาย	5	13.89
รวม	108	100.00

จากตารางที่ 23 พบว่า ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพ
หลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการ
ดำเนินงาน มากเป็นอันดับแรก คือ นักศึกษาและบุคลากรควรดำเนินงานต่างๆ ร่วมกัน คิดเป็น
ร้อยละ 25.93 และอันดับสุดท้ายคือ นักศึกษาควรให้ความร่วมมือในการดูแลความสะอาดของ
สถานที่และอุปกรณ์ที่เป็นทรัพย์สินของสถานศึกษามีให้สูญหาย คิดเป็นร้อยละ 13.89

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 24 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพ
หลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
กรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินผล

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการสอนวิชาชีพ	42	28.38
2. ควรมีการทดสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	36	24.32
3. ควรมีการจัดแสดงผลงานของนักศึกษา	31	20.95
4. เจ้าหน้าที่ควรสรุปผลการประเมินผลให้นักศึกษาทราบ	21	14.19
5. ควรมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	18	12.16
รวม	148	100.00

จากตารางที่ 24 พบว่า ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินผล มากเป็นอันดับแรกคือ ควรให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดการสอนวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 28.38 และอันดับสุดท้ายคือ ควรมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.16

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานครและศึกษาปัจจัยที่ร่วมอธิบายความแปรปรวนการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานครโดยมีขั้นตอนการดำเนินงานและผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ร่วมอธิบายความแปรปรวนในการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานในการวิจัย

อายุ ระดับการศึกษา อาชีพงานหลัก รายได้ สาขาวิชาชีพ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติในการเรียน และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ใน

- 1) ด้านการสำรวจปัญหา 2) ด้านการวางแผน 3) ด้านการดำเนินงาน และ 4) ด้านการประเมินผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปที่เข้าศึกษาในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2547 ถึงเดือนมกราคม 2548 เป็นจำนวน 498 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเลือกมาจากประชากรนักศึกษาผู้ใหญ่ หลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 280 คน คิดเป็นร้อยละ 56 ของจำนวนประชากรทั้งหมด โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างใน 7 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 เป็นแบบสำรวจแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 4 เป็นแบบสำรวจเจตคติในการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาของนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 6 เป็นแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียน วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ตามที่ท่านต้องการในการจัดกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยยื่นหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขต รวมทั้งสิ้น 7 ศูนย์ เพื่อขอเก็บข้อมูลจากนักศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถามไปแจกให้นักศึกษาผู้ใหญ่หลักสูตรวิชาชีพพระยะสันด้วยตนเอง ตามศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตที่ได้เลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้รับกลับคืนมา 246 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.86

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร โดยการคำนวณหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ปัจจัยด้านเจตคติในการเรียน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา กับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยใช้วิธี stepwise รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร โดยการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนตัวทั่วไปของนักศึกษาผู้ใหญ่

นักศึกษาผู้ใหญ่ส่วนมาก อายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.1 ระดับการศึกษาของนักศึกษาผู้ใหญ่ส่วนมากอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 24.0 อาชีพงานหลักของนักศึกษาผู้ใหญ่ส่วนมาก คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป / รับจ้างแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 30.5 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของนักศึกษาผู้ใหญ่ส่วนมากคือ 5,000 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.4 สาขาวิชาชีพที่เลือกเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ส่วนมาก คือ ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าใยบัว คอมพิวเตอร์ เบเกอรี่จิวจากดินญี่ปุ่น วุ้นกะทิ ไส้กรอกอีสาน โดยทั้ง 5 สาขาวิชาชีพนี้มีจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 8.1

2. การมีส่วนร่วมด้านการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

นักศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.09$) สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่า ข้ออื่นๆ คือ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ($\bar{X} = 2.84$)

นักศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการสำรวจปัญหา อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและความต้องการของนักศึกษาด้วยความตั้งใจและสมัครใจ ($\bar{X} = 3.08$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ การร่วมประชุมเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ($\bar{X} = 2.80$)

นักศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผน อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุดได้แก่ การร่วมพูดคุยหรือประชุมเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา ($\bar{X} = 2.91$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกแนวทางและการวางแผนแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนากิจกรรม ($\bar{X} = 2.77$)

นักศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการดำเนินงาน อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงานที่ได้กำหนดไว้ ($\bar{X} = 3.20$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ การมีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนินงานของกิจกรรม ($\bar{X} = 2.87$)

นักศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินผล ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับกิจกรรมด้วยความตั้งใจและสมัครใจ ($\bar{X} = 3.22$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ การมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลเกี่ยวกับการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = 2.72$)

3. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร

นักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 106.72$)

4. เจตคติในการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

นักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีเจตคติในการเรียนระดับสูง ($\bar{X} = 177.39$)

5. สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาของนักศึกษาผู้ใหญ่ วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

นักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีความเห็นเรื่องสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.70$) สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง คือ ด้านกายภาพ ($\bar{X} = 3.39$)

นักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นเรื่องสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาด้านกายภาพ อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ห้องเรียนวิชาชีพมีแสงสว่างพอเหมาะ ($\bar{X} = 3.67$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง คือ ห้องเรียนวิชาชีพไม่ได้รับเสียงรบกวนจากภายนอก ($\bar{X} = 3.17$)

นักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีความเห็นเรื่องสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านการเรียนการสอน อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้สอนวิชาชีพเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามปัญหาการเรียน ทั้งในและนอกชั้นเรียนอย่างเป็นกันเอง ($\bar{X} = 3.85$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้สอนวิชาชีพสอนตามประมวลการสอนโดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย ขอบข่าย กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน และเหมาะสมกับเวลา ($\bar{X} = 3.51$)

นักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีความเห็นเรื่องสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านสังคม อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆ ที่เรียนวิชาชีพได้ดี ($\bar{X} = 3.75$) มีการให้ความช่วยเหลือและกำลังใจด้านการเรียนซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้เรียนวิชาชีพ ($\bar{X} = 3.60$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีการรวมกลุ่มเพื่อนที่เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพที่เรียน ($\bar{X} = 3.48$)

6. ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่กับตัวแปรที่ศึกษา

การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา และสาขาวิชาชีพที่เลือกเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .329 และ .265 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .133 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์กับอายุ อาชีพงานหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับสูง ระดับปานกลาง ระดับต่ำ และเจตคติในการเรียนระดับสูง ระดับปานกลาง ระดับต่ำอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน

7. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณวิธี STEPWISE

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่ดีที่สุด พบตัวแปรอิสระที่ได้รับการคัดเลือกเพียง 2 ตัวแปรเท่านั้น ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และสาขาวิชาชีพที่เลือกเรียน โดยตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกทั้ง 2 ตัวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 19.4

8. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการสำรวจปัญหา มากเป็นอันดับแรกคือ ควรให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพที่ต้องการให้เปิดสอน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และอันดับสุดท้ายคือ ควรมีบุคลากรเพิ่มขึ้นอีก คิดเป็นร้อยละ 8.57

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผน มากเป็นอันดับแรกคือ นักศึกษาไม่ทราบแผนการดำเนินงานของวิชาชีพที่เรียน คิดเป็นร้อยละ 31.68 และอันดับสุดท้ายคือ นักศึกษาควรมีส่วนร่วมในการเขียนโครงการในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 13.86

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการดำเนินงาน มากเป็นอันดับแรก คือ นักศึกษาและบุคลากรควรดำเนินงานต่างๆ ร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 25.93 และอันดับ

สุดท้ายคือ นักศึกษาควรรีให้ความร่วมมือในการดูแลความสะอาดของสถานที่และอุปกรณ์ที่เป็นทรัพย์สินของสถานศึกษามีให้สูญหาย คิดเป็นร้อยละ 13.89

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการประเมินผล มากเป็นอันดับแรกคือ ควรให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดการสอนวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 28.38 และอันดับสุดท้ายคือ ควรมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 12.16

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร มีดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

นักศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.09$) สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่า ข้ออื่นๆ คือ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ($\bar{X} = 2.84$)

จากผลการวิจัย นักศึกษาผู้ใหญ่ควรมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นเพิ่มขึ้นในทุกด้าน ทั้งนี้ต้องได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ โดยเจ้าหน้าที่ควรกระตุ้นและส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นมากที่สุด ซึ่งอาจไม่ประสบความสำเร็จในทันที ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยเวลา ความตั้งใจของเจ้าหน้าที่และนักศึกษา ดังที่ อุ่นตา นพคุณ (2546) กล่าวว่า งานทางการศึกษานอกโรงเรียน โดยเฉพาะประเภทการศึกษาผู้ใหญ่ จะบรรลุเป้าหมายหรือไม่จะต้องอาศัยหลักการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม แต่ในการนำแนวความคิดและหลักการเรื่องการมีส่วนร่วมไปปฏิบัติไม่ใช่เรื่องที่จะบรรลุได้ในทันที นักการศึกษานอกระบบโรงเรียนหลายคนจึงพอใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายของการที่ประชาชนให้แรงงาน เวลาและวัสดุในการปฏิบัติงาน แต่ในเชิงทฤษฎีและเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของแนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ความหมายเชิงนามธรรมที่เป็นวัตถุประสงค์เชิงการศึกษาทางจิตพิสัย เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรู้จักคิด ตัดสิน แก้ปัญหา และเข้ามามีส่วนร่วมเป็น การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นทำให้

นักศึกษาได้รับประโยชน์จากการเรียนอย่างเต็มที่ และสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการดำเนินชีวิต และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมในการศึกษา ผู้ใหญ่จะทำให้นักศึกษาสามารถปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนให้ดีขึ้นได้ (Lillard and Tan, 1992 ; Eck 1993 ; Valentine, 1997) เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร แต่ละด้าน พบว่า

นักศึกษายังมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางเท่านั้น

($\bar{X} = 2.97$) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.80$) ทั้งๆ ที่ขั้นตอนนี้จะนำไปสู่การร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่และนักศึกษา การมีส่วนร่วมด้านการสำรวจปัญหานี้จะทำให้นักศึกษาสามารถเข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาได้ด้วยตัวเอง โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ช่วยให้ศึกษามองเห็นภาพของปัญหาเหล่านี้ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อเจ้าหน้าที่ทราบว่าปัญหาใดของนักศึกษาเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน และอาจส่งผลต่อการเรียนวิชาชีพของนักศึกษา ทั้งสองฝ่ายจะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหานั้นอย่างทันท่วงที ดังที่ อคิน รพีพัฒน์ (2527) กล่าวว่าขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาเป็นส่วนที่สำคัญ เพราะถ้าประชาชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาด้วยตัวของเขาเอง กิจกรรมต่างๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น เนื่องจากประชาชนเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด แต่มนุษย์จะมองปัญหาของเขาได้เด่นชัดยิ่งขึ้น เมื่อมีคนมาช่วยวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้น เจ้าหน้าที่ต้องทำหน้าที่เสมือนหนึ่งเป็นกระจกเงา ผู้คอยสะท้อนภาพหรือ

จิตแพทย์ผู้คอยให้ประชาชนมองเห็นภาพและวิเคราะห์ปัญหาด้วยตัวเอง

จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.84$) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การคัดเลือกแนวทางและการวางแผนแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนากิจกรรม ($\bar{X} = 2.77$) นั้นแสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหามากขึ้นเพื่อส่งเสริมให้การเรียนการสอนวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้นพัฒนาขึ้น เนื่องจากนักศึกษาจะวางแผนแก้ไขปัญหาดตรงกับปัญหาที่ตนกำลังเผชิญอยู่ อันจะนำไปสู่การร่วมกันแก้ไขปัญหาก็ตรงกับความต้องการที่แท้จริง นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ควรให้ข้อมูลแก่นักศึกษาว่า วิชาชีพที่นักศึกษา กำลังจะเรียนมีกิจกรรมว่าจะทำอะไร ทำเมื่อไร ทำอย่างไร และมีใครรับผิดชอบด้านใดบ้าง จากนั้นเจ้าหน้าที่และนักศึกษาคควรร่วมกันสร้างแผนพัฒนาปรับปรุงการสอนวิชาชีพ สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการมีส่วนร่วมด้านการ

วางแผนคือ เจ้าหน้าที่ไม่ควรดำเนินการวางแผนงานทุกอย่างด้วยตนเอง เพราะมีเจ้าหน้าที่จำนวนไม่น้อยที่คิดว่าประชาชนไม่รู้จะไร่มากจึงไม่ควรเข้ามาร่วมวางแผนงานด้วย ซึ่งประชาชนอาจไม่พอใจ ที่ให้มาเพียงรับทราบมากกว่าเป็นผู้ร่วมคิดในโครงการต่างๆ นั่นคือ ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมคิดด้วย มิใช่มีส่วนร่วมด้วยการออกแรงเท่านั้น (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2546) แนวคิดนี้สอดคล้องกับ เจมส์ค็อกซ์ ปีนทอง (2527) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเป็นขั้นตอนที่ขาดไม่ได้ เพราะหากเจ้าหน้าที่ต้องการแต่ผลงานการพัฒนาทางวัตถุให้เสร็จสิ้นโดยไว ก็จะดำเนินการวางแผนเสียด้วยตนเอง โอกาสที่ประชาชนจะได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองในการวางแผนดำเนินงานก็จะหมดไปด้วย ดังนั้นการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนที่แท้จริงคือ หมายถึง การที่ประชาชนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางแผนโครงการ วิธีการดำเนินงาน การติดตามตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมได้ผลตามวัตถุประสงค์ (อนุภรณ์ สุวรรณสทิศกร, 2529)

จากข้อมูลเห็นได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) ดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงานเพิ่มเติมขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนินงานของกิจกรรมซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่นๆ ($\bar{X} = 2.87$) ซึ่งอาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่ดำเนินงานต่างๆ ในการเรียนการสอนวิชาชีพนี้อาจได้เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ นักศึกษาจึงไม่ทราบผลที่ได้จากการดำเนินการเรียนการสอนวิชาชีพ การสรุปผลของเจ้าหน้าที่อาจจะไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา และเมื่อเจ้าหน้าที่นำข้อมูลไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพครั้งต่อไป อาจประสบปัญหาต่างๆ ได้ เนื่องจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนดังกล่าว เช่น เจ้าหน้าที่สรุปผลการดำเนินงานวิชาชีพว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีแล้ว หากนักศึกษาที่ไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอาจเห็นว่าการดำเนินงานด้านวิชาชีพอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุงในหลายด้าน เมื่อเจ้าหน้าที่มองข้ามความคิดเห็นของนักศึกษาไป ก็นำข้อมูลของฝ่ายตนไปจัดกิจกรรมวิชาชีพครั้งต่อไป จึงทำให้การเรียนการสอนวิชาชีพนั้นขาดการพัฒนาอย่างแท้จริง และอาจส่งผลเสียต่อนักศึกษาที่เรียน

วิชาชีพดังกล่าวด้วย เพราะต้องเรียนวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานในเกณฑ์ต่ำ ดังนั้นในการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงานวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ เจ้าหน้าที่ควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วย ดังที่ เจมส์ค็อกซ์ ปีนทอง (2527) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างแท้จริงว่า การมีส่วนร่วมปฏิบัติงานจะทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมดำเนินงานอย่างระมัดระวัง เพราะเขามีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ซึ่งต่างจากสภาพที่การปฏิบัติงานทั้งหมดมาจากภายนอก หากมีอะไรเสียหายผู้เข้าร่วมกิจกรรมก็ไม่รู้สึกเดือดร้อนมากนัก นอกจากนั้นการ

ร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด และสามารถดำเนินกิจกรรมนั้นด้วยตนเองต่อไป

เมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ยังอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางเท่านั้น ($\bar{X} = 2.90$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับกิจกรรมด้วยความตั้งใจและสมัครใจ ($\bar{X} = 3.22$) ในขณะที่การมีส่วนร่วมในการกำกับ ดูแลเกี่ยวกับการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 2.72$) อาจเป็นไปได้ว่าเจ้าหน้าที่ดำเนินขั้นตอนการประเมินผลต่างๆ เองเป็นส่วนใหญ่ และจากการวิจัย พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่จะให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นในการเรียนครั้งสุดท้าย ดังนั้นนักศึกษาจึงไม่ได้รับทราบผลการประเมิน และเมื่อสำเร็จหลักสูตรการเรียนการสอนแล้ว ก็ได้สนใจติดตามผลการประเมินอีก ดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงควรประเมินผลการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นก่อนจะจบหลักสูตร จากนั้นจึงสรุปผลการประเมินให้นักศึกษาได้รับรู้ในวันสุดท้ายของการเรียนการสอน และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้พูดคุยแสดงความคิดเห็นร่วมกันในเรื่องการเรียนการสอนวิชาชีพ เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้นำความคิดเห็นนั้นไปใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป นอกจากนี้ผู้สอนควรสรุปผลการเรียนวิชาชีพให้นักศึกษารับรู้เป็นระยะๆ อาจระบุเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มใหญ่ ทั้งนี้เพราะผู้เรียนจะเรียนได้ดีที่สุดเมื่อทราบความก้าวหน้าของตนเอง (Brundage and Mckeracher, 1980) นักศึกษาควรมีโอกาสมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าในการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนที่กำหนดร่วมกับเจ้าหน้าที่สรุปผลการดำเนินงาน นำผลที่ได้ไปปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนวิชาชีพครั้งต่อไป ดังที่ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) กล่าวว่า สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้คือ ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการที่ได้ทำไว้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป อย่างไรก็ตามหากเจ้าหน้าที่ดำเนินขั้นตอนการดำเนินการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาชีพแต่เพียงฝ่ายเดียวแล้ว นักศึกษาจะไม่ได้มีโอกาสประเมินตนเองถึงประโยชน์ที่ตนได้รับจากการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นนั้น ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นครั้งต่อไป ดังนั้นการผสมผสานความคิดเห็นระหว่างเจ้าหน้าที่กับนักศึกษาจึงน่าจะเกิดประโยชน์ในการจัดวิชาชีพ ดังที่ อคิน รพีพัฒน์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผลเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญยิ่ง เพราะถ้าการประเมินผลขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนแต่ดำเนินการโดยบุคคลภายนอก ประชาชนย่อมจะไม่ได้ประเมินด้วยตนเองว่างานที่ทำนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่ อย่างไร

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพงานหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สาขาวิชาชีพที่เลือกเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับสูง ระดับกลาง ระดับต่ำ เจตคติในการเรียนระดับสูง ระดับกลาง ระดับต่ำ และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา สาขาวิชาชีพที่เลือกเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์กับอายุ อาชีพงานหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับสูง ระดับปานกลาง ระดับต่ำ และเจตคติในการเรียนระดับสูง ระดับปานกลาง ระดับต่ำอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่ดีที่สุด พบตัวแปรอิสระที่ได้รับการคัดเลือกเพียง 2 ตัวแปรเท่านั้น ได้แก่ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา และสาขาวิชาชีพที่เลือกเรียน โดยตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกทั้ง 2 ตัวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 19.4

1.1 สภาพแวดล้อมของสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 อันแสดงให้เห็นว่า ยิ่งระดับความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากขึ้นเท่าไร การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญา เวสารัชช์ (2528) และชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) ซึ่งพบว่า ปัจจัยที่ผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ปัจจัยสภาพแวดล้อม และเมื่อพิจารณาระดับความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาแต่ละด้านแล้วจะพบว่า

2.1.1 นักศึกษาส่วนใหญ่จะมีความคิดเห็นต่อสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาด้านกายภาพเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ห้องเรียนวิชาชีพไม่ได้รับเสียงรบกวนจากภายนอก ($\bar{X} = 3.17$) เป็นที่น่าสังเกตว่าสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาข้อนี้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพแวดล้อมด้านอื่นๆ จากการวิจัย พบว่า ห้องเรียนวิชาชีพหลายแห่งมีห้องเรียนอยู่ติดกับถนนใหญ่ ขณะนักศึกษา

กำลังเรียนจะได้ยินเสียงรบกวนจากภายนอก ซึ่งอาจทำให้นักศึกษาเกิดความรำคาญ หงุดหงิด เครียด กระวนกระวาย และเหน็ดเหนื่อย เสียงรบกวนเป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจในการสื่อความหมายระหว่างผู้สอนกับนักศึกษา การพูดให้ดังเพื่อแข่งกับเสียงรบกวนต่างๆ จึงอาจทำให้นักศึกษาเหน็ดเหนื่อยและเครียดได้ (วิจิตร วรุตบางกูร, 2524) แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Brundage and Mckeracher (1980) ที่พบว่า นักศึกษาจะเรียนได้ดีที่สุดเมื่อรู้สึกไม่เครียด และการได้ยินอยู่ในสภาพปกติ เมื่อนักศึกษาเกิดความเหนื่อยล้าอาจส่งผลให้นักศึกษาไม่ยอมมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนวิชาชีพ รวมทั้งไม่ต้องการแสดงความคิดเห็นต่อคำถามของผู้สอน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาด้านกายภาพทุกประเด็น ไม่ว่าจะเป็นบริเวณของสถานที่เรียน การมองเห็น แสงสว่างและเสียง เพราะจะส่งเสริมระดับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ให้สูงขึ้น

2.1.2 ความคิดเห็นของนักศึกษาส่วนใหญ่ต่อสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาด้านการเรียนการสอน เหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผู้สอนวิชาชีพเปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถามปัญหาการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ($\bar{X} = 3.85$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้สอนวิชาชีพสอนตามประมวลการสอนโดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย ขอบข่ายกิจกรรมการเรียนอย่างชัดเจน และเหมาะสมกับเวลา ($\bar{X} = 3.51$) อาจเป็นเพราะนักศึกษาได้มีโอกาสพูดคุยกับผู้สอนอย่างเป็นกันเอง ทำให้นักศึกษาสนิทสนมและเชื่อใจผู้สอนมากขึ้น และเมื่ออยู่ในชั้นเรียน นักศึกษาจะกล้าแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพสูงขึ้นด้วย เพราะนักศึกษาไม่รู้สึกกังวลว่าความคิดของตนจะถูกต้อหรือถูกใจผู้สอนหรือไม่ อีกประการหนึ่งที่ผู้สอนควรคำนึงถึงคือ ผู้สอนควรกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอนอย่างชัดเจนและเหมาะสมกับเวลาเรียน เพื่อให้ศึกษารับรู้ว่าตนได้ประโยชน์มากน้อยเพียงใดในวิชาชีพที่เรียน เนื่องจากผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อเรื่องที่เรียนหรือสิ่งที่นำเสนอมีความเกี่ยวข้องกับตน (สมคิด อิศระวัฒน์, 2543) อย่างไรก็ตามเทคนิคการสอนของผู้สอนนับเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพของนักศึกษา เทคนิคดังกล่าวหมายถึง วิธีการสอน สื่อและอุปกรณ์ที่ผู้สอนใช้ในการเรียนการสอน วิธีการสอนที่เหมาะสมต่อการเรียนการสอนวิชาชีพคือ การสอนแบบอภิปรายและการสอนแบบฝึกปฏิบัติ เพราะการสอนแบบอภิปรายจะเป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้สอนและนักศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อสิ่งที่เรียนร่วมกัน ผู้สอนควรค้นหาคำตอบร่วมกับนักศึกษามากกว่าส่งผ่านความรู้หรือเป็นสื่อความรู้แต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง (Self-Directing) ดังที่ Knowles (1984) กล่าวไว้ในทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ สำหรับการสอนอีกรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนวิชาชีพ คือ การสอนแบบฝึกปฏิบัติ เพราะการเรียนการสอนวิชาชีพเน้นการปฏิบัติของนักศึกษาเมื่อนักศึกษาสำเร็จวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ต้องสามารถปฏิบัติได้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียน

การลงมือปฏิบัติช่วยให้นักศึกษาผู้ใหญ่เห็นแนวคิดใหม่ๆ และสามารถเรียนรู้ได้จากกระบวนการดังกล่าว (Imel, 2000) ในการสอนรูปแบบนี้ผู้สอนควรเตรียมตัวมาเป็นอย่างดี เพราะจะกระตุ้นให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติได้ง่าย ทำให้นักศึกษาประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ นอกจากนี้เทคนิคที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้สอนควรเลือกใช้สื่อและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับนักศึกษา เพื่อเพิ่มความสนใจในกิจกรรมการเรียน เป็นศูนย์กลางความสนใจ ทำให้นักศึกษาอยากรู้ อยากเห็นมากขึ้น และมีส่วนร่วมในการเรียนเป็นอย่างดี (ลัดดา ศุขปรีดี และ วาสนา ชาวหา, 2533)

2.1.3 ความคิดเห็นของนักศึกษาส่วนใหญ่ต่อสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านสังคมเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) มีเพียงหนึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ การรวมกลุ่มเพื่อนที่เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพที่เรียน ($\bar{X} = 3.48$) อาจเป็นไปได้ว่า นักศึกษาที่เรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นมีหลากหลายกลุ่มอายุ และอาจมีช่องว่างระหว่างวัยเกิดขึ้นได้ เมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัยเกี่ยวกับการเรียนจึงไม่พูดคุยกับนักศึกษาอื่น เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมให้นักศึกษามีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเรียนให้มากขึ้น ซึ่งน่าจะทำได้โดยง่าย ทั้งนี้เพราะปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการศึกษาผู้ใหญ่คือ ต้องการเข้าสังคมและอยากพบปะเพื่อนใหม่ๆ (Burgess, 1971 ; Boshier, 1971 ; Norland, 1988) ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของ เซียร์ศรี วิวิธศิริ (2530) ที่กล่าวว่า นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ เพราะต้องการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและรู้สึกรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า

1.2 สาขาวิชาชีพที่เลือกเรียนมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Creighton and Hudson (2002) ที่พบว่า ประเภทของกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของนักศึกษาผู้ใหญ่ แนวคิดนี้สนับสนุนการวิจัยของ วราภรณ์ อยู่วัฒนา (2544) ที่พบว่า กิจกรรมที่เข้าร่วมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน อาจเป็นไปได้ว่าวิชาชีพแต่ละสาขามีองค์ประกอบที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการเรียนแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหาวิชา บรรยากาศในห้องเรียนของแต่ละสาขาวิชานั้น ตัวผู้สอน หรือแม้แต่ความกระตือรือร้น และความสนใจของนักศึกษาต่อสาขาวิชาชีพ ดังที่ วิเชียร เกตุสิงห์ (2522) และสนั่น ประจงจิตร (2515) ต่างพบว่า ความรัก ความสนใจและความถนัดเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลเลือกศึกษาในสาขาวิชาชีพต่างๆ ที่ตนต้องการ เมื่อนักศึกษาเลือกเรียนสาขาวิชาชีพที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของตนเอง นักศึกษาย่อมมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้นด้วย ดังนั้น เจ้าหน้าที่ควรจัดให้การเรียนการสอนทุกๆ วิชาชีพมีลักษณะที่ส่งเสริมต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่มากที่สุด

1.3 ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการมีส่วนร่วมในการเรียน

วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานครอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกา ชมดี (2524)

ถม ททรัพย์เจริญ (2527) วุฒิ กาญจนสุนทร (2536) จินตนา แสงเงิน (2539) อุษา ภูมิ (2535)
กิติเดช เต็งรัง (2541) ที่พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน
และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของ
นักศึกษาผู้ใหญ่กับระดับการศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวก ซึ่งเป็นหลักฐานแสดงให้เห็น
ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น
สูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาฆะ ขิตตาสังขะ (1978) ทับทิม
แสงจักร (2527) โกศล คำเต็ม (2530) นพพร เชื้อขำ (2531) และวุฒิ กาญจนสุนทร (2536) ที่
พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ อาจเป็นไปได้
ว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความรู้และรับทราบข้อมูลเรื่องการมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีระดับ
การศึกษาต่ำ เมื่อมีความรู้เรื่องการมีส่วนร่วมก็จะตระหนักถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม เมื่อมา
เรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจึงมีส่วนร่วมในการเรียนมากด้วย

1.4 อายุ อาชีพงานหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับสูง

ระดับปานกลาง ระดับต่ำ และเจตคติในการเรียนระดับสูง ระดับปานกลางกลาง ระดับต่ำมี
ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์
การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ
สมมติฐาน แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะอายุเท่าไร ประกอบอาชีพใด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
มากน้อยแค่ไหน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และเจตคติในการเรียนจะสูงหรือต่ำ ก็ไม่มีผลต่อการมีส่วน
ร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น อาจเป็นไปได้ว่า นักศึกษามีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาใน
การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพ ทั้งนี้เพราะนักศึกษาที่มีภาระหน้าที่อื่นต้องรับผิดชอบ เมื่อจบการ
เรียนวิชาชีพในแต่ละวันก็ต้องไปทำกิจกรรมอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว ครอบครัว หรืองาน
ประจำที่ทำอยู่ ดังที่ Cardenas (2000) พบว่า เหตุผลสำคัญที่ทำให้นักศึกษาไม่มีส่วนร่วมในการ
เรียนการศึกษาผู้ใหญ่ คือ ไม่มีเวลา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Johnstone and Rivera
(1965) ที่พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการศึกษาผู้ใหญ่คือ ปัจจัยด้าน
สถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา ได้แก่ เวลา เงิน การดูแลบุตร หลาน การคมนาคมขนส่ง
และสภาพอากาศ เป็นต้น

3. การอภิปรายความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียน วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

1.1 นักศึกษามีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียน

วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการสำรวจปัญหา มากเป็นอันดับแรกคือ ควรให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพที่ต้องการให้เปิดสอนในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 33.33 อาจเป็นเพราะการที่นักศึกษาได้เสนอความคิดเห็นถึงวิชาชีพที่ต้องการให้เปิดสอนจะทำให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตจัดให้มีการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา และทำให้นักศึกษาต้องการมาเรียนวิชาชีพที่ตนสนใจมากขึ้น ดังที่ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 อ้างถึงใน วุฒิกาญจนสุนทร, 2536) ได้กล่าวว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนประการหนึ่งคือ ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชนเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน นอกจากนี้การที่นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิชาชีพที่ต้องการให้เปิดสอนจะทำให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนจัดหลักสูตร สถานที่ อุปกรณ์ตรงกับความต้องการและใช้ทรัพยากรที่จัดเตรียมไว้อย่างคุ้มค่า ดังที่ นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) กล่าวว่า ข้อดีของการมีส่วนร่วมคือ ทำให้ความช่วยเหลือนั้นตรงกับความต้องการโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในชั้นการระบุประเด็นปัญหา และความต้องการ จึงไม่เกิดปัญหาว่าสร้างสิ่งต่างๆ ไว้เพื่อใช้แล้วไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ นับว่าเป็นการประหยัดทรัพยากรที่มีอยู่ลงได้

1.2 นักศึกษามีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียน

วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผน มากเป็นอันดับแรกคือ นักศึกษาไม่ทราบแผนการดำเนินงานของวิชาชีพที่เรียน คิดเป็นร้อยละ 31.68 อาจเป็นเพราะเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรในศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนเขตไม่เห็นความจำเป็นที่จะชี้แจงแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับวิชาชีพที่เปิดสอนให้นักศึกษาได้ทราบ แม้ว่านักศึกษาจะต้องการทราบข้อมูลเหล่านั้นก็ตาม ทำให้นักศึกษารับทราบข้อมูลการวางแผนดังกล่าว ดังที่ นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) กล่าวว่า ฝ่ายที่ควรจะให้ฝ่ายอื่นมีส่วนร่วมด้วยแต่กลับไม่ยอมหรือไม่เต็มใจให้มามีส่วนร่วม อาจเนื่องมาจากไม่เคยชิน เพราะทำให้ตนขาดความสะดวก ขาดความเป็นส่วนตัว นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ไม่เห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องให้ฝ่ายอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งคิดว่าฝ่ายอื่นๆ ก็ไม่มีความรู้ที่เหมาะสมเพียงพอในการที่จะมาร่วมวางแผน

1.3 นักศึกษามีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียน

วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้านการดำเนินงาน มากเป็นอันดับแรกคือ นักศึกษาและบุคลากรควรดำเนินงานต่างๆ ร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 25.93 อาจเป็นเพราะการที่ทั้ง 2 ฝ่ายได้ทำงานร่วมกันจะทำให้การดำเนินงานในการเรียน

วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ดังที่ Cohen and Uphoff (1980) กล่าวว่า ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำ ประโยชน์แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น นอกจากนี้ การดำเนินงานต่างๆ ร่วมกันระหว่างนักศึกษาและบุคลากรจะทำให้ทั้ง 2 ฝ่ายได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ดังที่วินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จนนำไปสู่การยอมรับความแตกต่างในรูปร่าง ความรู้ นิสัย และค่านิยมต่างๆ

1.4 นักศึกษามีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียน วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ด้าน การติดตามประเมินผล มากเป็นอันดับแรกคือ ควรให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามแสดง ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น คิดเป็นร้อยละ 28.38 อาจเป็น เพราะนักศึกษาต้องการให้ทางศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้น ได้ทราบถึงความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน สิ่งใดที่ดี เหมาะสมอยู่แล้วก็ดำเนินการต่อไป หากสิ่งใดที่นักศึกษามีความเห็นว่าย่ำแย่หรือไม่เหมาะสม ทางศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนจะได้ใช้ข้อมูลของนักศึกษาเพื่อนำความคิดเห็นเหล่านั้นไป เป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น ดังที่ Cohen and Uphoff (1980) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการประเมินว่าโครงการที่ พวกเขาดำเนินการนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการ ประเมินผลย่อยซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะๆ หรือการ ประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของโครงการทั้งหมด แนวคิดนี้สอดคล้องกับ แนวคิดของอนุภรณ์ สุวรรณสทิศกร (2529) ที่กล่าวว่า เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วประชาชนควรมี ส่วนร่วมในการตรวจตรา ดูแล รักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นด้านการสำรวจปัญหาของ นักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่ศูนย์การศึกษานอก โรงเรียนควรสร้างความเข้าใจในกระบวนการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการสำรวจปัญหาให้ นักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษามีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาต่างๆ ตั้งแต่ต้น อันจะส่งผลให้วิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้นที่ศูนย์ฯ จัดขึ้นสามารถตอบสนองและตรงตามความต้องการของนักศึกษา เพราะ

นักศึกษาเท่านั้นที่จะเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ในการเรียนการสอนวิชาชีพมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องความต้องการของนักศึกษาต่อวิชาชีพที่ต้องการให้เปิดสอน และการจัดเวลาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา เจ้าหน้าที่ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องดังกล่าว

2. ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นด้านการวางแผนของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งน้อยกว่าทุกด้าน ดังนั้นผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ควรให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของศูนย์ฯ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ โดยปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอและควรวางแผนระยะยาว เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของหลักสูตรที่เหมาะสมกับนักศึกษา และให้นักศึกษาร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาชีพ โดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน แนะนำแนวทาง หรือช่วยกำหนดแนวทางได้บ้างตามความเหมาะสม

3. จากผลการวิจัย การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นด้านการดำเนินงานของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานครเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นๆ จะพบว่า อยู่ในระดับมากกว่าด้านอื่นๆ แต่ก็อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ควรสนับสนุนให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนินงานวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นมากขึ้น พร้อมทั้งแจ้งนัดหมายการประชุมให้นักศึกษาทราบล่วงหน้า กระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมและปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงานที่ได้กำหนดร่วมกัน ตลอดจนชี้ให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกัน

4. การมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นด้านการประเมินผลของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นควรส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมด้านการประเมินผลมากกว่าเดิม โดยให้นักศึกษาประเมินการจัดการเรียนการสอนเป็นระยะ จากนั้นเจ้าหน้าที่จึงสรุปผลการประเมินให้นักศึกษาทราบ พร้อมทั้งให้นักศึกษาระบุแนวทางการแก้ไขปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจนว่ามีขั้นตอนใดบ้างที่ควรแก้ไข หรือในขณะที่นักศึกษาประสบปัญหาในการเรียนการสอน ควรแนะนำให้ศึกษาแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา และเจ้าหน้าที่ควรนำข้อมูลที่ได้จากนักศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นครั้งต่อไป

5. จากผลการวิจัย ผู้รับผิดชอบในการจัดวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ควรพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาซึ่งส่งผลต่อการ

มีส่วนร่วมมากที่สุด เจ้าหน้าที่ควรดูแลบริเวณอาคาร สถานที่ ห้องเรียน ห้องน้ำ ให้สะอาดอยู่เสมอ อาจขอความร่วมมือจากนักศึกษาในการดูแล รักษา ให้นักศึกษาร่วมกันตกแต่งห้องเรียนให้สวยงาม น่าเรียน นอกจากนี้ห้องเรียนควรมีอากาศถ่ายเทดี แสงสว่างพอเหมาะ ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก และมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา มีอุปกรณ์และสื่อการสอนที่ทำให้ นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนสูงขึ้น หากศูนย์ฯ ขาดอุปกรณ์และสื่อการสอนที่จำเป็นต่อการเรียน อาจขอรับบริจาคจากนักศึกษา ประชาชนในพื้นที่ หรือของงบประมาณจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ นอกจากนี้ นักศึกษาอาจมีส่วนร่วมในการเตรียมทรัพยากร เช่น เตรียมอุปกรณ์ประกอบการเรียน การสอนมาเอง เป็นต้น

6. เมื่อนักศึกษาสำเร็จการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น เจ้าหน้าที่ควรจัดนิทรรศการ แสดงผลงาน หรือจำหน่ายสินค้าผลงานนักศึกษา เพื่อเป็นการเผยแพร่การเรียนการสอนวิชาชีพ ให้แก่ประชาชนทั่วไป และนักศึกษาก็จะมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษามีรายได้พิเศษจากการ จำหน่ายสินค้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจะมีการวิจัยการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษา ผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษาคนอกโรงเรียนที่อยู่ส่วนภูมิภาคอื่นๆ
2. ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่อาจจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตร ระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่
3. ควรศึกษาวิธีการที่จะส่งเสริมให้นักศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพ หลักสูตรระยะสั้นอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด
4. ควรมีการเก็บข้อมูลโดยวิธีการอื่นเพิ่มเติม เช่น แบบสังเกต โดยไปสังเกต พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ในศูนย์บริการการศึกษานอก โรงเรียนเพื่อจะได้รับข้อมูลที่ละเอียดและชัดเจนยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมลรัตน์ หล้าสูงงษ์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์นามงกุฎราชวิทยาลัย, 2528.

กรรณิกา ชมดี. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

กัลยา วานิชย์ปัญญา. หลักสถิติ. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. รายงานจำนวนนักศึกษาออกโรงเรียนปีงบประมาณ 2545 กรุงเทพมหานคร, 2542.

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. รายงานผลการประชุมปฏิบัติการการกำหนดกรอบแนวคิดการแบ่งระดับการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย, ระหว่างวันที่ 23-25 พฤษภาคม 2543. (อัดสำเนา)

กิจจา เวสประชุม. สภาพ ปัญหาและความต้องการด้านการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพ ระยะสั้นของวิทยาลัยสารพัดช่างตามการรับรู้ของผู้บริหาร ครู และนักศึกษาผู้ใหญ่ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

กิติเดช เต็งรัง. การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในท้องถิ่นจังหวัดลพบุรี ในการจัดการของเสียจากฟาร์มสุกร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.

เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ. ผลของการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนเขตชนบทยากจน จังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

แก้ว นิมะเริง. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรสตรีในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร : สกายบุ๊กส์, 2544.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549). กรุงเทพมหานคร : สกายบุ๊กส์ จำกัด, 2545.

- จันทิมา ขนายกลาง. ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ของนักศึกษา
โปรแกรมวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษาระดับปริญญาตรีในสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- จารุลักษณ์ พินพรหมราช. การเปรียบเทียบทัศนคติทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา
ตอนปลายในกรุงเทพมหานครที่มีภูมิหลังทางครอบครัวและสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน
ต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- จินตามณี แสงกาญจน์วนิช. ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของ
สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2538.
- จินตนา เสมาเงิน. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบล : ศึกษา
เฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี. ภาควิชาปริญญามหาบัณฑิต, คณะพัฒนาสังคม สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2539.
- จิรนนท์ บุญเรือน. ผลของการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนซิปปาที่เน้นกระบวนการ
เรียนรู้ทางภาษาที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนภาษาไทยของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาประถมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2544.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภา
การพิมพ์. 2527.
- ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. การศึกษานอกระบบพื้นฐานวางแผนโครงการ. กรุงเทพมหานคร :
สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542.
- ชาติชาย สุภสร. ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ความ
ถนัดทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ นิสัยในการเรียน และทัศนคติในการเรียน กับ
คะแนนสอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัด
กรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาวิจัย
การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- ชัชฌา ก้อนจันทเศ. การมีส่วนร่วมของสมาชิกนิคมสร้างตนเองในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตาม
ความจำเป็นพื้นฐานด้านที่อยู่อาศัย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, 2537.

- ชูเกียรติ ภัยลี. การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมระหว่างพื้นที่ที่ไม่มี การปฏิบัติงานของตำรวจชุมชน และมวลชนสัมพันธ์ ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536.
- ชูชาติ พวงสมจิตร์. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- เชียรศรี วิจิตรศิริ. การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน : เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
- ดวงพร ศรีจันทวงศ์. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาและสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยกับภาวะผู้นำของนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต , สาขาวิชาการพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ถม ทรัพย์เจริญ. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2525.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. เชียงใหม่ : 598 Print, 2546.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวทศย์. กลวิธี แนวทาง วิธีการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์. 2527.
- นุสร จำปาวัลย์. ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อการเรียนวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีพ กับการคิดเป็นของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรระยะสั้นต่างสายอาชีพ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ : การศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- บรรจง ชูสกุลชาติ. การศึกษากับการเมืองงานทำ. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., 2530.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, 2535.
- บุญเลิศ ธีระตระกุล. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรมกรไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกรมกรท่าเรือแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

- บุญเลิศ สองสว่างและคณะ. ปรัชญาการศึกษาแบบนอกระบบ หน่วยที่ 6-10. กรุงเทพมหานคร : สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2544.
- บุญศรีกา สุขสบาย. การศึกษาการมีส่วนร่วมในการเล่นสมมติของเด็กวัยอนุบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ปฐม นิคมานนท์. การศึกษาออกโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, 2523.
- ปฐม นิคมานนท์. การศึกษาออกโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์อักษร, 2528.
- ประธาน วัฒนาวาณิช. จะสอนจะบรรยายไม่ง่ายอย่างที่คิด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญผล, 2529.
- ประสิทธิ์ นนทการ. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนของกรรมการสภาตำบลในท้องที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสังคม บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก), 2535.
- ปราณี รามสูตร. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญกิจ, 2528.
- ปัญญา ธนะสัมบัณ. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบท และเขตชุมชนตามข้อเสนอของสมาชิกผู้แทนราษฎร : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2535.
- พรรณี เจนจิต. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, 2528.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : เจริญผล, 2531.
- พัชรินทร์ ปิยวนิชพงษ์. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการเลือกประกอบอาชีพส่วนตัวของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- พัฒน์ บุญรัตน์พันธ์. การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.
- ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์. การพัฒนาการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- ยี่ง กิรติบุรณะ. ผลของการใช้แนวคิดการทำงานแบบร่วมมือในการดำเนินงานการศึกษาออกโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : ไทยอนุเคราะห์ไทย, 2526.

รัตนา พุ่มไพศาล. การศึกษานอกระบบโรงเรียนเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

2530.

รัตนภรณ์ วงศาโรจน์. การศึกษาแบบการคิดและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาผู้ใหญ่ใน

จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

วราภรณ์ อยู่วัฒนา. การศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ

โรงเรียนของศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชา

การศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

วัชรภรณ์ เขียมสะอาด. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น

อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร,

2538.

วัลลีย์ เปรมะเชียร. ความคิดเห็นของครูและนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียน

การสอน หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ของโรงเรียนฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์

ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536

วารินทร์ สายโอบเอื้อ และ สุณีย์ ธีรดากร. จิตวิทยาการศึกษา. นนทบุรี : โรงพิมพ์สถาน

สงเคราะห์หญิงปากเกร็ด. 2522.

วิจิตร วรุตบางกูร. การวางแผนผังและการพัฒนาสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ชนิษฐาการพิมพ์

และโฆษณา, 2524.

วิจิตร ศรีสะอ้าน. การพัฒนาการเรียนการสอน รายงานสรุปการสัมมนา ณ มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒบางแสน. 3-6 มิถุนายน, 2519.

วิชชุลดดา สิงห์โต. การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน "พิทักษ์" ชุมชน

วัดอมรทายิการาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

วิเชียร เกตุสิงห์. สถิติสำหรับการวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2534.

วินัย สายหงษ์. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพระยะสั้นของครูผู้สอนและผู้

บริหารศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528.

วิไล ตังทัดสวัสดิ์. สภาพแวดล้อมของวิทยาลัยพยาบาลตำรวจในทัศนของอาจารย์ และนักศึกษา

พยาบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2536.

- วุฒิ กาญจนสุนทร. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคัดสรรกับการเข้าร่วมในกิจกรรมศูนย์เยาวชน
ตำบลของสมาชิกศูนย์เยาวชนจังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
 ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- คันสนะ ดันติชาติ. การมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบล ในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำจังหวัด
กาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.
- สงวน สหวงษ์. สภาพแวดล้อมทางวิชาการศูนย์ฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำ
การกลุ่มวิทยาลัยครุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษา
 มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525
- สถิต วงศ์สุวรรณค์. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : บำรุงสาส์น, 2529.
- สถิตินแห่งชาติ, สำนักงาน. สถิติหญิงและชายด้านการศึกษาและการฝึกอบรม. [online]. แหล่งที่มา
http://www.nso.go.th/thai/Stat_23/toc_6/6.4-1.xls [15 มิถุนายน 2546]
- สถิตินแห่งชาติ, สำนักงาน. สรุปผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรเดือน พฤศจิกายน
พ.ศ.2546. [online]. แหล่งที่มา http://www.nso.go.th/lfs2000/lfs_nov46.html.
 [1 มกราคม 2547]
- สมคิด อิศระวัฒน์. การสอนผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์, 2543.
- สายสุรี จุติกุลและคณะ. การปรับปรุงการฝึกอาชีพระยะสั้น. กรุงเทพมหานคร : กองวางแผนและ
 พัฒนาทรัพยากรมนุษย์, 2530.
- สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. การจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายอาชีพ. [Online]
 แหล่งที่มา : <http://www.nfe.go.th/occ.html>. [12 ตุลาคม 2546]
- สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. นโยบายการศึกษาออกโรงเรียน 2547. [Online]
 แหล่งที่มา : <http://www.nfe.go.th>. [17 ธันวาคม 2546]
- สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. แนวคิดและหลักการการศึกษาออกโรงเรียน. [Online]
 แหล่งที่มา : <http://www.nfe.go.th/activi.html>. [29 ตุลาคม 2546]
- สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. สถิตินักศึกษาการศึกษาออกโรงเรียนรายหลักสูตร.
 [Online] แหล่งที่มา : <http://www.nfe.go.th/stst/stst4509.html>. [30 กันยายน 2545]
- สุชาติ ศรีนวลนัด. ศึกษานิเทศก์ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. สัมภาษณ์,
 1 พฤศจิกายน 2546.
- สุนทร สุนันท์ชัย. “ความแตกต่างระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบ” รวมบทความการ
ศึกษาออกโรงเรียนเล่ม 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2530.
- สุนทร สุนันท์ชัยและคณะ. เอกสารการสอนชุดวิชา “หลักการเรียนรู้และเทคนิคการฝึกอบรม
หน่วยที่ 1-8”. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2533

- สุพิณ เปรมศรี. สาเหตุการเลือกเรียนวิชาชีพของนักศึกษาวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นในหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2536.
- สุภาณี ปิยะอภิรักษ์. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอนของครูและบรรยากาศในห้องเรียนตามการรับรู้ของนักเรียนกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- สุมาลี สังข์ศรี. รายงานการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดีการพิมพ์, 2545.
- สุมาลี สังข์ศรี และวีระฉัตร สุปัญญา. การพัฒนาและการใช้สื่อการศึกษานอกระบบ เล่ม 1 หน่วยที่ 1-8. กรุงเทพมหานคร : สุขุทัยธรรมมาธิราช, 2534.
- สุเมธ ทวายแก้ว. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- เสมอ จันทรพัฒน์ และคณะ. รายงานการวิจัย : การยกระดับคุณภาพชีวิตและมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชน. 2527. (อัดสำเนา)
- แสงจันทร์ อินทนนท์. วิวัฒนาการการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ. กรุงเทพมหานคร : กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2536.
- อดิน รพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย และทำไมต้องพูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสการพิมพ์, 2537.
- อนุภรณ์ สุวรรณทิศกร. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อโครงการ กสช. ปี 2528 อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529.
- อรพัญญ์ ประสิทธิ์รัตน์. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

- อรรถนพ คุณพันธ์. การสร้างแบบสำรวจจำแนกสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- อรุณี โคตรสมบัติ. การศึกษาพัฒนาของผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาสถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- อาชัญญา รัตนอุบล. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง. การพัฒนาบุคคล กลุ่มและชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.
- อุดม เขยทิวศ์. แนวทางการบริหาร และการจัดการ : การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, 2544.
- อุ้นตา นพคุณ. กรอบแนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2546.
- อุ้นตา นพคุณ. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญผล, 2523.

ภาษาอังกฤษ

- Alastair T. White. Why Community Participation A Discussion of The argument of Community Participation : Current issue and lesson learned. New York published by United Nations Children's Fund, 1982.
- Allport, G. W. The Handbook of Social Psychology. Massachusetts : Addison – Wesley, 1968.
- Anastasi. A Psychological Testing. New York : Macmillan Publishing, 1982.
- Astin, Alexander W. What Matters in College. San Francisco : Jossey-Bass Publisher, 1993.
- Atkinson, J. W. Motive in Fantasy Action and society. Princeton, New Jersey : D. Van Nostrand Company Inc. 1966.
- Bloom, B.S. Human Characteristics and School Learning. New York : McGraw-Hill Book Co., 1976

- Boshier R. Motivational Orientation of Adult Education Participants: A Factor Analytic Exploration of Houle's Typology, Adult Education, 2 (1971) : 3-26.
- Boyle, Patrick G. Planning Better programs. New York : McGraw - Hill Book Company, 1981.
- Brudage, D.H. and Dorothy M. Adult Learning Principles and Their Application to Program Planning. Ontario : Ministry of Education, 1980.
- Burgess P. Reasons for Adult Participation in Group Educational Activities, Adult Education, 1 (1971) : 3-29.
- Chickering, A. W. Educational and Identity. 2nd ed. San Francisco : Jossey-Bass, 1993.
- Cohen, John M. and Uphoff, Norman T. Participation's place in rural development : Seeking clarity through specificity. World development. 8 (1980)
- Coombs, Philip. Attack Rural poverty : How Non-Formal Education Can Help. Baltimore : The John Hopkins University Press, 1974.
- Fassinger, Polly A. Understanding Classroom Interaction. The Journal of Higher Education. (Jan-Feb) 1995, 82-95.
- Feldman, Kenneth A. "Assessing the influences of Different College Environment"
In college and student. Pp.143-148. Edited by Arnold P. Goldstein and Leonard Krasner, New York : Pergamon Press, 1972.
- Ferguson, G. A. Statistical analysis in psychology and education. 5th ed. New York : McGraw – Hill, 1981.
- Good, C. V. Dictionary of Education. 3rd Ed New York : McGraw-Hill Book Company, 1973.
- Guilford, J.P. Fundamental Statistics in Psychology and Education. New York : McGraw-Hill, 1956.
- Harold, Webster. "Personality Change in College Students", In College and Character. New York : Nevitt Stanford, 1964.
- Herman, Herbert J.M. A Questionnaire measure of Achievement Motivation. Journal of Applied Psychology. 54(August 1970) : 353-363.
- Hilgard, E.R. Introduction to Psychology. New York : Harcourt Brace and world, Inc. 1962.

- Hubert J.M. Herman. A Questionnaire Measure of Achievement Motivation. Journal of Applied Psychology. 1967.
- Imel, S. Change : Connections to Adult Learning and Education [Online]. ERIC Digest No.221, Abstract from : ERIC File. ERIC Digest Item : ED446252, 2000.
- Johnstone . J. and Rivera R. Volunteers for Learning: A Study of the Educational Pursuits of American Adults. Chicago: Aldine, 1965.
- Kendler, H. H. Basic Psychology. New York : Appleton Crofts, 1963.
- Kerka, Sandra. Deterents to Paticipation in Adult Education. [Online] Available from : <http://ericir.syr.edu/plweb.cgi/obtain.pl>. [2003, November 11]
- Knowles, M. S. The Adult Learner : A neglected Species. 3rd ed. Houston : Gulf Publishing Co., 1984.
- Mcclelland, David C., et al., The Achievement Motive. New York : Appleton-Century-Croft, Inc., 1953.
- Murray, H.A. Exploration in Personality. New York : Oxford University Press, 1938.
- Romie, Stephen. Student and Faculty Perception of Effective University Instructional Climate. The Journal of Educational Research. 68(December)1974 : 139 -143.
- Seager, P. W. Propose the School Building Code for Thailand. Indiana University, 1961.
- Webster, Noah. New Collegiate Dictionary. A Merriam-Webster, 2nd ed. Springfield, Mass : G&C Merriam., 1958.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถาม

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ
อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ดร.ยิ่ง กীরติบุรณะ
อดีตหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ ระดับ 9 สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน
4. ดร.วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. ดร.วิรุพท์ นิลโมจน์
อาจารย์ 2 ระดับ 7 รักษาการณตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มสำรวจและประเมินผล
สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน
6. อาจารย์สุชาติ ศรีนวลนัด
ศึกษานิเทศก์ ระดับ 8 สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

จดหมายขอความร่วมมือในการตรวจแบบสอบถามและเก็บข้อมูลวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0072

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

14 มิถุนายน 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิภาณูจน์ ทวีสุวรรณ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวณัฐลักษณ์ ศรีมีชัย นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง "ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยที่นิสิตสร้างขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบพระคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/1333

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

2 พฤศจิกายน 2547

เรื่อง ขออนุญาตทดลองใช้เครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอสามพราน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวณัฐลักษณ์ ศรีมีชัย นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานโยบาย การจัดการและ
ความเป็นผู้นำทางการศึกษา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์
เรื่อง "ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียนกรุงเทพมหานคร" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.อชัญญา รัตนอุบล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้
นิสิตมีความจำเป็นต้องทดลองใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม กับนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ทั้งนี้
นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวณัฐลักษณ์ ศรีมีชัย ได้ทดลองใช้
เครื่องมือดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบพระคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐลักษณ์ ศรีมีชัย)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/1611

ฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330.

24 พฤศจิกายน 2547

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน เขตห้วยขวาง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวณัฐลักษณ์ ศรีมีชัย นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานโยบาย การจัดการและ
ความเป็นผู้นำทางการศึกษา สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์
เรื่อง "ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอก
โรงเรียนกรุงเทพมหานคร" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชญญา รัตนอุบล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้
นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กับนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษา
นอกระบบกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ นางสาวณัฐลักษณ์ ศรีมีชัย ได้ทำการ
เก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอพระคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะครุศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0-2218-2680

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

ด้วยดิฉัน นางสาว ญัฐลักษณ์ ศรีมีชัย นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน ภาคนโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย กำลังอยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียน
วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ โดยตอบตามความ
เป็นจริง ทั้งนี้เพราะคำตอบของท่านมีความสำคัญต่อการวิจัย และผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์
ต่อท่านในการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

(นางสาว ญัฐลักษณ์ ศรีมีชัย)

ผู้วิจัย

-
- คำชี้แจง** แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 ตอน คือ
- ตอนที่ 1** เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2** เป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของ
นักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
- ตอนที่ 3** เป็นแบบสำรวจแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตร
ระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
- ตอนที่ 4** เป็นแบบสำรวจเจตคติในการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
- ตอนที่ 5** เป็นแบบสอบถามสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาของนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพ
หลักสูตรระยะสั้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
- ตอนที่ 6** เป็นแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการ
เรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
กรุงเทพมหานครตามที่ท่านต้องการในการจัดกิจกรรม

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความหรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1.1 อายุ..... ปี

1.2 ท่านจบการศึกษาสูงสุดระดับ

- 1 ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6
- 2 ประถมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า
- 3 มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า
- 4 มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า
- 5 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
- 6 ปริญญาตรี
- 7 สูงกว่าปริญญาตรี

1.3 อาชีพงานหลัก

- 1 ไม่มีงานทำ
- 2 รับจ้างทั่วไป / รับจ้างแรงงาน
- 3 ทำนา / ทำไร่ / ทำสวน / เลี้ยงสัตว์
- 4 ค้าขาย / กิจการส่วนตัว
- 5 รับจ้างสถานประกอบการภาคธุรกิจเอกชน
- 6 รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ
- 7 อื่นๆ (ระบุ).....

1.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (ผู้ที่ไม่มีงานทำไม่ต้องตอบข้อนี้)

- 1 ไม่เกิน 5,000 บาท
- 2 5,001 – 10,000 บาท
- 3 10,001 – 15,000 บาท
- 4 15,001 – 20,000 บาท
- 5 มากกว่า 20,000 บาท

1.5 สาขาวิชาชีพที่ท่านเลือกเรียน (ระบุ).....

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วม
ด้านการสำรวจปัญหา การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน
และการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างให้ตรงกับสิ่งที่ท่านปฏิบัติจริงเพียงช่องเดียว
ระดับ 5 มีส่วนร่วมมากที่สุด หมายถึง มีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกครั้งหรือเกือบทุกครั้งและ
มีส่วนรับผิดชอบในกิจกรรมนั้นๆ มากที่สุด
ระดับ 4 มีส่วนร่วมมาก หมายถึง มีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นส่วนใหญ่และมี
ส่วนรับผิดชอบในกิจกรรมนั้นๆ มาก
ระดับ 3 มีส่วนร่วมปานกลาง หมายถึง มีส่วนร่วมในกิจกรรมบ่อยครั้งและมี
ส่วนรับผิดชอบในกิจกรรมนั้นๆ ปานกลาง
ระดับ 2 มีส่วนร่วมน้อย หมายถึง มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพียงบางครั้งและมี
ส่วนรับผิดชอบในกิจกรรมนั้นๆ น้อย
ระดับ 1 มีส่วนร่วมน้อยที่สุด หมายถึง มีส่วนร่วมในกิจกรรมนานๆครั้งและมี
ส่วนรับผิดชอบในกิจกรรมนั้นๆ น้อยที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อที่	บทบาทการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
0	ท่านมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาของ กิจกรรม.....	✓	.....	.....	.....	.....

จากตัวอย่าง หมายความว่า เมื่อมีการคิดค้นปัญหาของกิจกรรมท่านมีส่วนร่วมด้วยทุกครั้ง
หรือเกือบทุกครั้งและมีส่วนรับผิดชอบในกิจกรรมนั้นๆ มากที่สุด

ข้อที่	บทบาทการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1	การมีส่วนร่วมด้านการสำรวจปัญหา ท่านและเพื่อนๆ เข้าร่วมประชุมเพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษา					
2	ท่านได้ร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของนักศึกษา					
3	ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและความต้องการในด้านต่างๆ ของนักศึกษา					
4	ท่านมีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาและความต้องการของนักศึกษา					
5	ท่านมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือด้านแรงงานในการสำรวจปัญหาและความต้องการของนักศึกษา					
6	ท่านร่วมประชุมเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา					
7	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้มีการสำรวจปัญหาต่างๆ					
8	ท่านมีส่วนร่วมในการซักถามหรือได้รับการซักถามเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของนักศึกษา					
9	ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหาและความต้องการของนักศึกษาด้วยความตั้งใจและสมัครใจ					
10	ท่านมีส่วนร่วมในการสรุปผล ในการสำรวจปัญหาและความต้องการของนักศึกษา					

ข้อที่	บทบาทการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1	การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ท่านร่วมประชุมเพื่อเสนอแนวทางแก้ไข ปัญหาของกิจกรรม					
2	ท่านร่วมพูดคุยหรือประชุมเพื่อพิจารณา ความเป็นไปได้ของกิจกรรมที่เหมาะสม สำหรับนักศึกษา					
3	ท่านเข้าร่วมพิจารณาและคัดเลือก กิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการของ นักศึกษา					
4	ท่านได้ร่วมวางแผนและเสนอแนะให้มี การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับ ความต้องการของนักศึกษา					
5	ท่านร่วมพิจารณา กำหนดขั้นตอน วางแผนในการดำเนินงานจัดกิจกรรมที่ สนองความต้องการของนักศึกษา					
6	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควร ทำ ไม่ควรทำ และจะทำอย่างไร เกี่ยวกับการ วางแผน					
7	ท่านได้ร่วมประชุมเพื่อวางแผนในการ ติดตามผลของการจัดกิจกรรม					
8	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้มีการ วางแผนกิจกรรมต่างๆ					
9	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิด สร้างสรรค์ในการวางแผนเกี่ยวกับการจัด กิจกรรม					

ข้อที่	บทบาทการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
10	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกแนวทางและการวางแผนแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนากิจกรรม					
1	การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน ท่านร่วมประชาสัมพันธ์ เสนอแนะ กระตุ้นเตือนให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของกิจกรรมและสมัครเข้าเรียนที่ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน					
2	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้					
3	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดหาวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อสนับสนุนในการจัดกิจกรรม					
4	ท่านมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติตามแผนปฏิบัติงานที่ได้กำหนดไว้					
5	ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้					
6	ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพย์สินที่เป็นอุปกรณ์ของกิจกรรม					
7	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม					
8	ท่านมีส่วนร่วมในการจัดหรือพัฒนาปรับปรุงระบบการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล					
9	ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านต่างๆ ของกิจกรรม					

ข้อที่	บทบาทการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
10	ท่านมีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนินงานของกิจกรรม					
1	การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ท่านร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือร่วมประชุมเกี่ยวกับการประเมินผลว่าปฏิบัติงานไปตามแผนปฏิบัติงานที่วางไว้					
2	ท่านร่วมประชุม และเสนอความคิดเห็นว่าขั้นตอนใดบ้างควรปรับปรุง					
3	ท่านให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลของกิจกรรม					
4	ท่านมีส่วนร่วมในการนำเอาปัญหาอุปสรรคที่พบเห็นในการดำเนินกิจกรรมมารายงานหรือเสนอให้เจ้าหน้าที่เพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไข					
5	ท่านร่วมประเมินความสำเร็จของกิจกรรม					
6	เมื่อมีปัญหาในกิจกรรม ท่านได้ร่วมเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาให้กับผู้รับผิดชอบ					
7	ท่านมีส่วนร่วมสรุปผลในการติดตามประเมินผลและผลที่ได้รับจากกิจกรรม					
8	ท่านมีส่วนร่วมในการกำกับ ดูแลเกี่ยวกับการติดตามประเมินผล					
9	ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้มีการติดตามประเมินผลของกิจกรรม					
10	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลกิจกรรมด้วยความตั้งใจและสมัคใจ					

ตอนที่ 3 แบบสำรวจแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น
ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงตามความรู้สึกของท่าน

ความหมายของตัวเลือก

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ตรงกับตัวท่านอย่างยิ่ง
เห็นด้วยมาก	หมายถึง	ตรงกับตัวท่านมาก
เห็นด้วยปานกลาง	หมายถึง	ตรงกับตัวท่านปานกลาง
เห็นด้วยน้อย	หมายถึง	ตรงกับตัวท่านน้อย
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ไม่ตรงกับตัวท่านเลย

ตัวอย่าง

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็นด้วย				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย
0	ท่านอ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอเพื่อ จะได้ประสบความสำเร็จในการเรียน วิชาชีพ.....	✓				

จากตัวอย่าง หมายความว่า ท่านคิดว่าข้อความนี้ตรงกับตัวท่านอย่างยิ่ง

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย
1	ท่านไม่ฝันที่จะมีอนาคตก้าวไกลและ เป็นบุคคลมีชื่อเสียง					
2	ท่านต้องการมีผลงานเด่นๆ เพื่อให้ ผู้อื่นชื่นชมในตัวท่าน					
3	ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเรียนหรือเล่นกีฬา ท่านจะพยายามให้ชนะผู้อื่นเสมอ					
4	ถ้าผลการเรียนหรือผลงานต่างๆ ของ ท่านดีไปกว่าผู้อื่น ท่านจะรู้สึก ผิดหวังมาก					
5	ถ้ารู้สึกว่าการงานของท่านยังไม่ดี ท่าน จะให้ความพยายามให้มากยิ่งขึ้น					
6	เมื่อใดที่รู้สึกว่ายังไม่เข้าใจงานหรือ การเรียน ท่านจะสอบถามผู้รู้เสมอ					
7	ท่านมาเข้าเรียนเป็นประจำไม่เคย ขาด ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ					
8	ท่านจะเอาใจใส่งานเสมอ ไม่ว่างาน นั้นจะเป็นงานเดี่ยวหรืองานกลุ่ม					
9	ท่านจะทำงานที่ได้รับมอบหมาย ทันทีและรีบทำให้สำเร็จอย่างรวดเร็ว					
10	ท่านมักจะเลือกทำในสิ่งที่เหมาะสม กับความสามารถของตนเองเสมอ					
11	งานทุกอย่างที่ท่านทำจะต้องมีการ วางแผนล่วงหน้าอย่างดี เพื่อให้ ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ ตั้งไว้					
12	เรื่องใดที่ท่านตัดสินใจแล้ว ท่านจะไม่ นำมาคิดให้วุ่นวายใจอีก					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย
13	ท่านจะตัดสินใจทำอะไรโดยพิจารณาตามเหตุผล และความเหมาะสมโดยไม่ยึดถือดวงหรือโชคละตา					
14	ท่านมีลักษณะเป็นคนกล้าตัดสินใจในการทำงาน					
15	ท่านชอบทำอะไรที่ยากและท้าทายความสามารถ					
16	ท่านมีความพึงพอใจในงานที่ตนเองทำเสมอ					
17	เมื่อพบว่างานมีความยาก ท่านจะใช้ความพยายามมากขึ้น					
18	งานใดก็ตามที่ท่านทำ ท่านมุ่งหวังความเป็นเลิศเสมอ					
19	หากวันใดมาเรียนไม่ได้ ท่านจะสอบถามและจดงานจากเพื่อนๆ เสมอ					
20	ถ้ายังทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่สำเร็จ ท่านมักจะคิดมากและนอนไม่ค่อยหลับ					
21	เมื่อทำอะไรลงไปท่านจะต้องรับผิดชอบอย่างเต็มที่					
22	ก่อนลงมือทำงาน ท่านจะต้องวางแผนอย่างรัดกุม					
23	ก่อนลงมือทำงานท่านจะศึกษางานนั้นให้เข้าใจ					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย
24	ท่านวางแผนการสำหรับอนาคตไว้ เรียบร้อยแล้ว					
25	ท่านจะกำหนดจุดประสงค์ของงาน แต่ละชิ้นที่จะทำไว้ล่วงหน้า					
26	ท่านรู้สึกมีความสุขกับการทำงาน					
27	ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม ท่านจะ พยายามทำให้แปลกหรือแตกต่าง จากผู้อื่นเสมอ					
28	ท่านจะไม่ยอมคบกับเพื่อนที่ไม่มี ความคิดเป็นของตนเอง					
29	ท่านจะแก้ปัญหาทุกครั้งด้วย ความคิดและด้วยเหตุผลตามหลัก วิชาการ					
30	ท่านมีความสนใจใฝ่รู้เพื่อพัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่อง					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 แบบสำรวจเจตคติในการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น

ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงตามความรู้สึกของท่าน

ความหมายของตัวเลือก

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ตรงกับตัวท่านอย่างยิ่ง
เห็นด้วยมาก	หมายถึง	ตรงกับตัวท่านมาก
เห็นด้วยปานกลาง	หมายถึง	ตรงกับตัวท่านปานกลาง
เห็นด้วยน้อย	หมายถึง	ตรงกับตัวท่านน้อย
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ไม่ตรงกับตัวท่านเลย

ตัวอย่าง

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็นด้วย				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย
0	วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นเป็นวิชาที่น่าสนใจและทันสมัย.....	✓				

จากตัวอย่าง หมายความว่า ท่านคิดว่าข้อความ “วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นเป็นวิชาที่น่าสนใจและทันสมัย” ตรงกับความคิดเห็นของท่านอย่างยิ่ง

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย
1	ท่านรู้สึกว่าคุณสอนวิชาชีพไม่เข้าใจ ถึงความต้องการและความสนใจของ ผู้เรียน					
2	ท่านมักจะไม่ใช่ไปเรียนวิชาชีพ ถ้ามี สิ่งอื่นที่น่าสนใจและน่าสนใจมากกว่า					
3	ท่านทำงานที่คุณสอนวิชาชีพ มอบหมายให้เสร็จเรียบร้อย และ ส่งทันเวลาเสมอ					
4	ท่านจะทบทวนเนื้อหาวิชาชีพที่เรียน ไปแล้วอยู่เสมอ หรือทุกครั้งที่มีเวลา ว่าง แม้ว่าจะจำได้แล้วก็ตาม					
5	เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน วิชาชีพ ท่านไม่กล้าเข้าไปถามผู้สอน เพราะผู้สอนดุและเข้มงวดเกินไป					
6	เมื่อท่านเรียนไม่ทันเพื่อน ทำให้ท่าน ไม่อยากไปเรียนวิชาชีพอีก					
7	เมื่อพบว่างานที่คุณสอนวิชาชีพ มอบหมายให้ยาก ท่านจะเพิ่มความ พยายามมากขึ้น					
8	ท่านสนใจลอกข้อความที่คุณสอน วิชาชีพสอนมากเกินไป จนกระทั่ง ไม่ได้ฟังคำอธิบายของผู้สอน					
9	ผู้สอนวิชาชีพสอนไม่เข้าใจ ทำให้ ผลการเรียนของท่านไม่ดี					
10	ท่านคิดว่าเป็นการดีถ้าท่านจะ ลาออกจากการเรียนวิชาชีพ					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย
11	ท่านมักจะลอกงานของเพื่อนเสมอ โดยเฉพาะเมื่อไม่เข้าใจหรือทำไม่ได้					
12	ท่านมักจะใช้เวลาอ่านหนังสือ อ่านเล่น หรือทำงานอื่นมากกว่า ใช้เวลาทบทวนวิชาชีพระียน					
13	การไม่ชอบผู้สอนวิชาชีพทำให้ท่าน ละเลยและไม่อยากสนใจเรียน วิชาชีพนั้น					
14	ท่านจะทบทวนเนื้อหาวิชาชีพเฉพาะ เรื่องที่ถนัดและชอบเท่านั้น					
15	เมื่อมีงานที่ผู้สอนวิชาชีพมอบหมาย ให้ทำ ท่านจะตั้งใจและ ตั้งความหวังว่าจะทำได้ดีที่สุด และ ใช้ความสามารถให้เต็มที่					
16	หลังจากอ่านหนังสือหรือตำราผ่านไป แล้วหลายหน้า ท่านมักจะไม่สามารถจำเรื่องที่อ่านไปแล้วได้					
17	ท่านรู้สึกที่ผู้สอนวิชาชีพมอบหมาย งานให้ผู้เรียนค้นคว้า และ อ่านหนังสือเพิ่มเติมหลังจากเลิก เรียนแล้วมากเกินไป					
18	ห้องสมุดให้ประโยชน์น้อยมาก สำหรับท่าน					
19	ท่านมักจะจดงานในการเรียนวิชาชีพ ไม่ทันหรือเว้นว่างไว้ แล้วไปขอเพื่อน จดตามที่หลัง					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย
20	ในการจดคำบรรยายวิชาชีพ ท่านมักจะทราบภายหลังว่าจุดสิ่งที่ไม่ใช่ส่วนสำคัญลงไป					
21	ในบางครั้ง ผู้สอนวิชาชีพไม่สามารถอธิบายหรือตอบคำถามของผู้เรียนให้เข้าใจได้แจ่มแจ้ง					
22	แม้ว่าท่านไม่ชอบวิชาชีพที่เรียนอยู่ แต่ก็พยายามตั้งใจเรียน					
23	ก่อนจะลงมือทำงานที่ผู้สอนวิชาชีพมอบหมายให้ ท่านจะจัดแยกประเภทของงานแต่ละวิชาอย่างเป็นระเบียบ					
24	ในขณะที่ผู้สอนวิชาชีพสอน เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจ ท่านไม่กล้าถามผู้สอน					
25	ท่านรู้สึกที่ผู้สอนวิชาชีพให้ความสนใจและพยายามที่จะช่วยเหลือผู้เรียนทุกคนโดยทั่วถึง					
26	หลังจากไปเรียนวิชาชีพแล้ว 2-3 ครั้งแรก ท่านก็เริ่มสนใจการเรียนน้อยลง					
27	ท่านชอบเปิดวิทยุ เทป หรือโทรทัศน์ ในขณะที่อ่านหนังสือ					
28	ท่านตอบคำถามผู้สอนวิชาชีพไม่ได้ดี เพราะคิดภายในระยะเวลาอันสั้น และไม่สามารถที่จะวางแผนในการตอบให้ดี					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย
29	ท่านเชื่อและปฏิบัติตามที่ผู้สอน วิชาชีพระโนแยะทุกอย่าง					
30	ท่านคิดว่าความร่ำรวยสามารถซื้อ ตำแหน่งการงานได้					
31	มีอยู่บ่อยครั้งที่ท่านตั้งใจทำงาน อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ทำได้ไม่นานก็ รู้สึกเบื่อ					
32	ท่านเสียเวลาในการตอบคำถามของ ผู้สอนวิชาชีพ เพราะการเปลี่ยน คำตอบครั้งแรกที่ตอบ และพบว่า คำตอบที่เปลี่ยนนั้นเป็นคำตอบที่ถูก					
33	ผู้สอนวิชาชีพตรวจงานอย่าง สม่ำเสมอ ทำให้ท่านขยันทำงานที่ ได้รับมอบหมายและเอาใจใส่ในการ เรียนมากขึ้น					
34	การอ่านหนังสือทุกประเภททำให้คน ฉลาดและรอบรู้มากขึ้น					
35	ท่านไม่ค่อยได้ทำงานที่ผู้สอน มอบหมาย หรือบางที่ทำแต่ไม่เสร็จ เรียบร้อย					
36	ในขณะที่เรียนวิชาชีพ ท่านมักนั่ง ใจลอยและคิดถึงเรื่องอื่นๆ จนไม่ได้ ตั้งใจเรียน					
37	ท่านรู้สึกที่ผู้สอนวิชาชีพเป็นผู้มี ความเมตตาและหวังดีต่อผู้เรียน อย่างแท้จริง					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย
38	ท่านคิดว่าการเรียนไม่สามารถทำให้ ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในอนาคต เสมอไป					
39	การทำงานที่ผู้สอนวิชาชีพ มอบหมายให้จะดีหรือไม่ดี ขึ้นอยู่กับ อารมณ์ของท่าน					
40	ท่านทำงานที่ได้รับมอบหมายจาก ผู้สอนอย่างระมัดระวัง และ ตรวจทานทุกๆ ขั้นตอน ก่อนส่ง					
41	ท่านรู้สึกว่าคุณสอนวิชาชีพให้ ความสำคัญต่อคะแนนมากกว่า ค่านึงถึงวัตถุประสงค์ของการเรียน อย่าง แท้จริง					
42	ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายท้อแท้ เนื่องจาก ผู้สอนวิชาชีพสอนเร็วเกินไปจน ตามไม่ทัน					
43	หลังจากเรียนวิชาชีพเสร็จในแต่ละ วัน ท่านมักจะศึกษาค้นคว้าด้วย ตนเองอีกประมาณ 1-2 ชั่วโมง					
44	ในระหว่างการสอบท่านมักจะลืม สูตรและกฎเกณฑ์ต่างๆ เสมอ					
45	ท่านรู้สึกว่าคะแนนที่ได้รับตรงตาม ความสามารถที่แท้จริงของท่าน					
46	ท่านไม่สามารถจะฝืนใจทำงานใน วิชาชีพที่ท่านไม่ชอบ					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	เห็นด้วย น้อย	ไม่ เห็นด้วย
47	ท่านเตรียมวางแผนการเรียนวิชาชีพระยะต้นตั้งแต่เริ่มเรียนในวันแรก เพื่อที่จะเรียนให้ได้ดีที่สุด					
48	ท่านทำบันทึกย่อวิชาชีพระยะต้นที่เรียน เพื่อช่วยความจำ และสะดวกในการทบทวน					
49	ท่านรู้สึกว่าคุณสอนวิชาชีพระยะต้นจะชอบแสดงตัวว่าเป็นผู้มีอำนาจและวางอำนาจมากเกินไป					
50	ในบางชั่วโมง บทเรียนวิชาชีพระยะต้นเบื่อและไม่น่าสนใจมาก จนเป็นเหตุให้ท่านง่วงนอนหรือคิดว่าทำงานอื่นดีกว่าฟังผู้สอนสอน					

ตอนที่ 5 แบบสอบถามสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาของนักศึกษาผู้ใหญ่วิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาด้านการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาด้านสังคม

คำชี้แจง แบบสอบถามตอนนี้เป็นข้อความเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่ท่านกำลังศึกษาขอให้พิจารณาข้อความต่อไปนี้ ว่าตรงกับสภาพความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความคิดเห็นเพียงช่องเดียว

ความหมายของตัวเลือก

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยอย่างยิ่ง
เห็นด้วยมาก	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยมาก
เห็นด้วยปานกลาง	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยปานกลาง
เห็นด้วยน้อย	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยน้อย
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ท่านไม่เห็นด้วยเลย

ตัวอย่าง

ข้อที่	สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
0	ห้องเรียนวิชาชีพมีความปลอดภัย.....	✓				

จากตัวอย่าง หมายความว่า ท่านคิดว่าข้อความ “ห้องเรียนวิชาชีพมีความปลอดภัย” ตรงกับความคิดเห็นของท่านอย่างยิ่ง

ข้อที่	สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
	ด้านกายภาพ					
1	บริเวณอาคารเรียนและห้องเรียนวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาได้รับการตกแต่งให้เป็นระเบียบเรียบร้อย					
2	มีที่อ่านหนังสือหรือทำงานค้นคว้านอกห้องเรียน					
3	โต๊ะ เก้าอี้ในห้องเรียนวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาเพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา					
4	ห้องเรียนวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาที่มีความสะอาดเรียบร้อย และมีอากาศถ่ายเทดี					
5	ห้องเรียนวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาที่มีแสงสว่างพอเหมาะ					
6	บริเวณสถานที่เรียนวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาที่มีบรรยากาศร่มรื่นเขียวชอุ่ม และสะอาด					
7	เครื่องมือและอุปกรณ์ที่นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาใช้ฝึกปฏิบัติวิชาชีพระดับมัธยมศึกษา เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา					
8	มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีคุณภาพในห้องเรียนวิชาชีพระดับมัธยมศึกษา เช่น พัดลม ไมโครโฟนสำหรับผู้สอน เป็นต้น					
9	มีห้องน้ำที่สะอาดถูกสุขลักษณะและเพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา					
10	ห้องเรียนวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาไม่ได้รับเสียงรบกวนจากภายนอก					
	ด้านการเรียนการสอน					
1	ผู้สอนวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาสอนตามประมวลการสอนโดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย ขอบข่าย กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน และเหมาะสมกับเวลา					

ข้อที่	สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
2	ผู้สอนวิชาชีพมีเทคนิคการสอนที่ดี					
3	ผู้สอนวิชาชีพส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง					
4	ผู้สอนวิชาชีพมีความกระตือรือร้นในการสอน					
5	ผู้สอนวิชาชีพเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามปัญหาการเรียน ทั้งในและนอกชั้นเรียนอย่างเป็นกันเอง					
	ด้านสังคม					
1	มีการรวมกลุ่มเพื่อนที่เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพที่เรียน					
2	มีการให้ความช่วยเหลือและกำลังใจด้านการเรียนซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้เรียนวิชาชีพ					
3	ทำนคบเพื่อนที่ถูกอิจฉา					
4	ทำนปรับตัวเข้ากับเพื่อนๆ ที่เรียนวิชาชีพได้ดี					
5	ทำนร่วมมือกับเพื่อนๆ ที่เรียนวิชาชีพจัดกิจกรรมที่เป็นการรักษา และเผยแพร่ชื่อเสียงของสถานศึกษา					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 6 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนวิชาชีพ
หลักสูตรระยะสั้นของนักศึกษาผู้ใหญ่ ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร
ตามที่ท่านต้องการในการจัดกิจกรรม

ด้านการสำรวจปัญหา

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการวางแผน

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการดำเนินงาน

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการประเมินผล

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว ณัฐฐลักษณ์ ศรีมีชัย เกิดเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ.2521 ที่จังหวัด นครศรีธรรมราช สำเร็จการศึกษาปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2543 และ เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา เมื่อปีการศึกษา 2545

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย